

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΒ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1985 | ΑΡΙΘ. 3

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

30 Ιανουαρίου 1985

Μ Η Ν Υ Μ Α

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. Σ Ε Ρ Α Φ Ε Ι Μ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΣΑ ΝΕΟΛΑΙΑ

Ἀγαπητοί μου Νέοι καὶ Νέες,

Σήμερα πού γιορτάζουμε τούς Προστάτας τῆς μαθήσεως, τούς Τρεῖς Ἱεράρχας, μιὰ καὶ θρισκόμαστε στήν ἀρχή αὐτοῦ τοῦ ἔτους, πού παγκόσμια ἀφιερώθηκε στήν Νεότητα, ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐπιθυμῶ νὰ ἐπικοινωνήσω μαζί σας μέ τὸ παρακάτω Μήνυμά μου, βγαλμένο μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου.

Καθὼς πλησιάζουμε στὸ τέλος τοῦ αἰῶνα μας, φόβοι μᾶς κατέχουν γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἐπιστημονικά, διανοητικά καὶ τεχνολογικά, ἔφθασε πλέον σὲ ἐκρηκτικὸ σημεῖο. Σὲ θαυμαστὸ μὲν ὕψος, ἀλλὰ καὶ σ' ἓνα ὄριο, πέρα ἀπὸ τὸ ὁποῖο δὲν γνωρίζει κανεὶς ἂν ἀπλώνεται ἡ εὐτυχία ἢ ἡ ἔσχατη συμφορὰ.

Εἶναι ἀλήθεια βέβαια, πὼς μέ ἓνα μεγάλο ποσοστὸ εὐθύνης, δυστυχῶς, κι ἐμεῖς οἱ μεγαλύτεροι, ἔχουμε συντελέσει μέ τὰ λάθη μας, νὰ γεννηθῆ αὐτὴ ἡ ἐποχή, πού τὸ πνευματικὸ περιεχόμενό της εἶναι ἀμφισβητούμενο. Ζῆτε κι ἐσεῖς σ' αὐτὲς τίς ἡμέρες, πού ἡ ζωὴ κινεῖται σὲ μιὰ ἐπι-

φανειακὴ ἀπαστράπτουσα ἐπικαιρότητα, χωρὶς περιεχόμενο. Γι' αὐτὸ καὶ ἀντιδράτε μέ διάφορους τρόπους, πού μερικὲς φορές προκαλοῦν βροχὴ παραπόνων ἀπὸ μᾶς.

Ἦλθε ὁ καιρὸς ὅμως, νὰ πάψουμε νὰ εἴμαστε οἱ ἀσταμάτητοι κατήγοροί σας. Καθαρὰ σᾶς λέμε ὅτι πιστεύουμε, πὼς μόνο τὰ νειᾶτα μποροῦν μέ εὐκολία νὰ γίνουν ὁ παρακοιμώμενος τῶν ἰδανικῶν. Καὶ ἀπευθυνόμεθα σὲ σᾶς, τὴν ἀσπιλὴ ἐλληνικὴ ὀροσιά. Στήρίζουμε τὴν ἐλπίδα μας ἐπάνω σας. Καὶ σᾶς δίνουμε, ὄχι τὸ δικαίωμα καταλυτικῆς κριτικῆς, ἀλλὰ τὸ προνόμιο νὰ τακτοποιήσετε τὰ ἀδιέξοδα τῆς ἀναταραχῆς. Ὁ ὑπεύθυνος προβληματισμός, εἶναι δικαίωμα καὶ πρὸ παντὸς καθήκον τῶν Νέων.

Ποῦ θὰ στηριχθῆτε γι' αὐτὸ τὸ μεγάλο ἔργο; Ποιὰ προγράμματα θὰ ἀποτελέσουν τὸν ἄξονα τῶν ἀγώνων σας; Τὰ λόγια δὲν φθάνουν. Χρειάζεται νὰ συνοδεύωνται ἀπὸ μιὰ καθοριστικὴ στροφή. Ἀγνοοῦμε τὸν ἄνθρωπο σὰν πρόσωπο, πού εἶναι τὸ μέτρο κάθε κοινωνικῆς μεταβολῆς καὶ προόδου, ἢ καὶ ἀντίθετα, κάθε στασιμότητος καὶ παρακμῆς.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, γιὰ τὴν ἀληθινὴ κατανόηση τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Θεοῦ, δὲν προβάλλει φιλοσοφικὰ ἢ θεολογικὰ δοκίμια μόνο. Ἐξασφαλίζει χειραγωγία ἀπὸ Ἁγίους, πὺ μὲ τὴν ἀκτινοβολία τῆς ζωῆς τους, ἀνοίξαν λυτρωτικούς ὀρίζοντες στὰ ἀδιέξοδα τοῦ ἀνθρώπινου στοχασμοῦ.

Τέτοιοι Ἁγιοι, εἶναι οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι. Ἄν ιδιαίτερα σήμερα μᾶς ἀπασχολῆ τὸ θέμα ἄνθρωπος, οἱ Ἁγιοι αὐτοὶ μᾶς λένε κατηγορηματικά, πὺς ἡ πορεία μας πρὸς τὸν ἄνθρωπο δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀποκλειστικὰ ἀνθρώπινη, ἀλλὰ πορεία **θ ε α ν θ ρ ὡ π ι ν η**! Γιὰ νὰ μὴ καταντᾷ ἕνας ξηρὸς ἀνθρωπισμὸς, ἡ πορεία πρέπει νὰ εἶναι στὸν Χριστὸ καὶ μέσα στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, πὺ εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Στὰ συγγράμματά τους, βρίσκεται διάχυτη ἡ ἰδέα, πὺς ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀρνήται τὸν Θεό, τότε χάνει καὶ τὸν συνάνθρωπο. Ἀληθινὴ συνάντηση μεταξύ τῶν ἀνθρώπων δὲν ὑπάρχει, παρὰ μόνον διὰ μέσου τοῦ Θεοανθρώπου Χριστοῦ, ὅπως βιώνεται στὴν Ὁρθοδοξία μας. Γι' αὐτὸ καὶ τὴν Ἐπιστήμη τὴν ἐχρησιμοποίησαν ἀφοβα, καὶ μὲ μιὰ εὐκαμπτη διαστολή, δὲν τὴν εἶδαν ποτὲ σὰν σκοπό, ἀλλὰ σὰν μέσο στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου, παρουσιάζοντας τὴν πιὸ βαθειὰ καὶ πιστὴ ἀκτινογραφία του. Ἔτσι, σὰν μεγάλοι πνευματικοὶ ἀναμορφωταὶ καὶ ἐξίσου μεγάλοι κοινωνικοὶ ἀγωνισταί, εἶναι καθοδηγητικὰ ὑποδείγματα, πὺ μᾶς ξεκολλᾶνε ἀπὸ τὸ χῶμα πρὸς τὰ ὕψη τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς εὐσυνείδητης ζωῆς.

Σεῖς, λοιπόν, Νέοι μου, πὺ περισσότερο ἀπὸ τὸν καθένα χτυπίσατε ἀπὸ τὴν ἀγωνία καὶ τὸ ἀδιέξοδο, καὶ στοχεύετε στὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη, ἀκουμπήσατε τὸν προβληματισμὸ σας γιὰ τὶς σημειούμενες ἐξελίξεις τῆς κοινωνίας στὸ φωτεινὸ παράδειγμα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Προσανατολίσατε τὴν παιδεία σας στοὺς μεγάλους στόχους τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης, ὅπως βιώνονται ὀρθόδοξα, γιὰ νὰ γίνετε τὰ ζωντανὰ κιονόκρανα, πάνω στὰ ὁποῖα θὰ στηθοῦν οἱ νέοι παρθενῶνες μᾶς κοινωνίας, πὺ θὰ τὴν ἀπαρτίξουν ὄχι ἐξαρθρωμένες καὶ χαοτικὲς μορφές, ἀλλὰ ὠλοκληρωμένοι καὶ ἀληθινὰ ἐλεύθεροι ἄνθρωποι.

Σὰν Ἀρχιεπίσκοπός σας, δίνοντας τὴν μαρτυρία μου, σᾶς τονίζω ἀπερίφραστα: Ἡ ἰδεολογία τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι ἀπολίθωμα. Δὲν εἶναι σκελετὸς χωρὶς πνοή. Οὔτε λείψανο πὺ συντηρεῖται στὸ ψυγεῖο. Εἶναι ζωντανὴ δύναμη καὶ ἀπάντηση» στὴν «πρόκληση» κάθε ἱστορικῆς στιγμῆς, ἐπομένως καὶ τῆς σημερινῆς. Ἀγαπήστε τὴν. Γαντζωθῆτε στὴν Πίστη ἀκλόνητα. Γιὰ νὰ ἔχετε κάθε δικαίωμα νὰ εἰστέ αἰσιόδοξοι μπροστὰ στὴν ζωή. Γιὰ νὰ μπορῆτε, μὲ μιὰ ἐπανάσταση τῶν συνειδήσεων, νὰ ἰδῆτε καθαρὲς καὶ παρθένες τὶς ἀξίες τῆς ζωῆς. Καὶ παρακινούμενοι ἀπὸ τὴν πύρινη ἐπιταγὴ τοῦ χρέους, νὰ σταματήσετε τὸ βούλιαγμα τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητος στὴν λάσπη τῶν τελεμάτων.

Ἀγαπητά μου Νειᾶτα,

Σᾶς εὐχομαι πατρικά, μέσα στὸ 1985, νὰ ἀξιωθῆτε νὰ συνεχίσετε τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν προσωπικὴ πνευματικὴ σας τελείωση. Ἐνα ἀγῶνα, χωρὶς τὸν ὁποῖο χάνεται ἡ αἴσθησις τῆς εὐθύνης καὶ τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς. Νὰ προκόψετε στὶς σπουδὲς σας. Νὰ μείνετε πιστοὶ στοῦ Χριστοῦ τὴν Ἐκκλησία, ὅπως οἱ πρόγονοί μας πὺ μεγαλούργησαν, καὶ στὴν πορεία τῆς ἀρετῆς. Καὶ οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι μας, νὰ εἶναι γιὰ σᾶς πάντα οἱ ὁδηγοί, γιὰ μιὰ σωστὴ καὶ δυναμικὴ πορεία σας μέσα σ' αὐτὸν τὸν μεταβαλλόμενον κόσμον.

Μετὰ πατρικῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Σ η μ ε ἰ ὼ σ ι ς :

Τὸ παρὸν Μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου ἀνεγνώσθη, ἀντὶ ἄλλης ὁμιλίας, κατὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, εἰς ἅπαντας τοὺς Ἱερούς Ναοὺς τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Γ'

Ἀφοῦ στὰ δύο προηγούμενα ἄρθρα μας παρουσιάσαμε γενικά τὴ διαλογικὴ διάστασι τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας, στὸ παρὸν ἄρθρο μας θὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ μερικὲς ἄλλες πτυχὲς τοῦ ζητήματος τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ διαλόγου.

9. Ὁ διάλογος στὰ ἐκκλησιαστικὰ πλαίσια ὡς φιλολογικὸ εἶδος.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη ὑπάρχουν ἀρκετὲς σελίδες, ποὺ περιέχουν τοὺς γνωστοὺς διαλόγους τοῦ Κυρίου ἢ Ἀποστόλων μὲ φίλους καὶ ἐχθροὺς. Μάλιστα ἡ μορφοϊστορικὴ ἔρευνα κάνει τὴν ἀπόπειρα νὰ παρουσιάσῃ τοὺς διαλόγους αὐτοὺς ὡς ὑπαγομένους σὲ ὠριμένο φιλολογικὸ εἶδος.

Ἄλλ' ἂν ἔχουμε ἀμφιβολίες ἢ ἀντιρρήσεις γιὰ μιὰ τέτοια ἀπόπειρα, ποὺ ἀναφέρεται στὴν Καινὴ Διαθήκη, ἀντίθετα εἶναι βέβαιο ὅτι στὴν Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει πολυμορφία διαλόγων, ποὺ ἔχουν ἐπενδυθῆ μὲ κάποια φιλολογικὴ μορφή. Δειγματοληπτικῶς ἀναφέρουμε μερικὰ παραδείγματα:

Ἐναντίον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ στρέφονται λ.χ. τὸ ἔργο τοῦ Ἀρίστωνος τοῦ Πελλαίου «Ἀντιλογία Παπίσκου καὶ Ἰάσονος περὶ Χριστοῦ», ὁ «Διάλογος πρὸς Τρύφωνα» τοῦ Ἰουστίνου, ὁ διάλογος τοῦ Γάλλου ἱερομονάχου Εὐαγρίου ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἐρις Σίμωνος Ἰουδαίου καὶ Θεοφίλου Χριστιανοῦ», τὸ ἐσφαλμένα ἀποδοθὲν στὸν Αὐγουστίνου διαλογικὸ ἔργο «Ἐρις Ἐκκλησίας καὶ Συναγωγῆς» κ.ἄ.

Ἐναντίον εἰδωλολατρικῶν αἰρετικῶν διδασκαλιῶν ἐγράφησαν λ.χ. ἀπ' τὸν Μινού-

κιο Φήλικα τὸ ἔργο, στὸ ὁποῖο ὁ Χριστιανὸς «Ὀκτάβιος» συζητεῖ μὲ τὸν ἔθνικὸ Καϊκίλιο· ἀπ' τὸν Μακάριο Μάγνητα ὁ «Ἀποκριτικός»· ἀπ' τὸν Ἡγεμόνιο οἱ συζητήσεις τοῦ Ἀρχελάου ἐπισκόπου Μεσοποταμίας καὶ τοῦ μανιχαίου αἰρεσιάρχου Μάνητος· ἀπ' τὸν Γρηγόριο Νύσσης τὸ ἔργο «Κατὰ Εἰμαρμένης» κ.ἄ.

Στὴν ἀντίκρουσι τοῦ Ἀρειανισμοῦ ἀποβλέπουν π.χ. ἡ διαλογικὴ ἔρις μεταξὺ Γερμίνου καὶ Ἡρακλιανοῦ, οἱ διάλογοι περὶ Ἁγ. Τριάδος, ποὺ ἐσφαλμένα ἀπεδόθησαν στὸν Μ. Ἀθανάσιο, ἡ συζήτησις τοῦ ἱ. Αὐγουστίνου μὲ τὸν ἀρειανὸ Μαξιμῖνο, ὁ διάλογος τοῦ Βιγιλίου Θαψοῦντος κατὰ Ἀριανῶν, τὸ ἔργο ποὺ ἐγράφη ἀπ' τὸν ἅγιο Ἰερώνυμο μὲ τὸν τίτλο «διαλογικὴ ἔρις Λουκιφεριανοῦ καὶ Ὀρθοδόξου» κ.ἄ. Θὰ μπορούσαμε ἀκόμη στὴ συνάφεια αὐτὴ νὰ μνημονεύσωμε διαλόγους τοῦ ἁγ. Ἰερωνύμου ἐναντίον Πελαγιανῶν καὶ τὰ ἔργα «Ὁ ἐραριστὴς ἢ Πολύμορφος» τοῦ Θεοδωρήτου Κύρου καὶ «Σύγκρουσις Ἀρνοβίου τοῦ καθολικοῦ μετὰ Σεραπίωνος τοῦ Αἰγυπτίου», ποὺ διαλογικῶς στρέφονται ἐναντίον τῶν Μονοφυσιτῶν.

Ἐπειτα στὴν Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι ἄγνωστο τὸ φιλολογικὸ εἶδος τῶν φιλοσοφικῶν ἢ δογματικῶν διαλόγων. Ἄς θυμηθοῦμε τὰ νεανικὰ διαλογικὰ ἔργα τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου. Ὑποδειγματικὸ καθ' ὅλον τὸν Μεσαίωνα ἐθεωρεῖτο τὸ ἔργο τοῦ Βοηθίου «περὶ τῆς παραμυθίας ἐκ τῆς Φιλοσοφίας». Πολὺ γνωστοὶ ἐξ ἄλλου εἶναι οἱ δογματικοὶ διάλογοι τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας «περὶ ἀγίας τε καὶ ὁμοουσίας Τριάδος», «περὶ τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας» κ.ἄ.

Χαρακτηριστικοὶ ἐπίσης εἶναι οἱ ἀσκητικοὶ διάλογοι. Σ' αὐτοὺς ἀνήκει ἐν μέρει καὶ

ἡ πρώιμη μοναστική φιλολογία, ἡ ὁποία σὲ μεγάλη ἔκτασι προέκυψεν ἐκ πραγματικῶν συζητήσεων, ποὺ ἔγιναν μὲ τὸν πνευματικὸν πατέρα. Σ' αὐτὴν τὴν κατηγορία ἀνήκουν οἱ διάλογοι τοῦ Ἰωάννου Κασσιανοῦ καὶ τοῦ φίλου του Γερμανοῦ μὲ ἀσκητὰς τῆς Αἰγύπτου. Σχέδιο πραγματικῆς διαλογικῆς συζητήσεως μεταξὺ μοναχοῦ καὶ κοσμικοῦ εἶναι ἡ «Ἀντιβολὴ πρὸς σχολαστικὸν» Μάρκου τοῦ Ἐρημίτου.

Στὴν Ἱστορία τῆς Χριστιανικῆς Γραμματείας εἶναι συχνὴ ἡ μίμησις ἀρχαίων κλασικῶν — ἰδίως πλατωνικῶν — διαλόγων. Ἀπομίμησις τοῦ «Συμποσίου» τοῦ Πλάτωνος γίνεται λ.χ. στὸ «Συμπόσιον τῶν δέκα παρθένων ἢ περὶ ἀγνείας» τοῦ Μεθοδίου, ἐπισκόπου τοῦ Ὀλύμπου τῆς Λυκίας κατὰ τὸν Ἱερώνυμο ἢ κατ' ἄλλους ἐπισκόπου τῶν Φιλίππων τῆς Μακεδονίας. Ἐξ ἄλλου ὁ «περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως λόγος» τοῦ Γρηγορίου Νύσσης παρουσιάζει συνομιλία του μὲ τὴν ἀδελφή του Μακρίνα κατὰ τὸ πρότυπο τοῦ «Φαίδωνος» τοῦ Πλάτωνος.

Τέλος πρέπει νὰ μνημονευθοῦν ἰδιαίτερα ἐγκωμιαστικοὶ ἀγιολογικοὶ διάλογοι, ποὺ ἐξυμνοῦν τὴ δρᾶσι καὶ τὶς ἀρετὲς ἀγίων. Αὐτὸ κάνει λ.χ. ὁ Παλλάδιος στὸ ἔργο του «Διάλογος ἱστορικὸς πρὸς Θεόδωρον διάκονον Ρώμης περὶ βίου καὶ πολιτείας Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου» ἢ ὁ Σουλπίκιος Σευῆρος στὸ διαλογικὸ του ἔργο περὶ τοῦ ἀγίου Μαρτίνου τοῦ ἐκ Τουρώνης.

Σ' ὅλα αὐτὰ τὰ εἶδη τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας, ὅπως καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα, λ.χ. σὲ πατερικὰ κηρύγματα, ποὺ ἐκ πρώτης ὄψεως ἔχουν μονολογικὴ δομὴ, εἶναι ἐκδηλατὰ εἰδολογικὰ γνωρίσματα διαφόρων μορφῶν σαφοῦς ἢ λανθάνοντος καὶ ἐνδιαθέτου διαλόγου ἀπ' τὸν σωκρατικὸ (πλατωνικὸ) ἕως τὸν Αουκιάνειο, ἀπ' τὸν φιλολογικὸ ἕως τὸν φιλοσοφικὸ, ἀπ' τὸν παραινεντικὸ καὶ συμβουλευτικὸ ἕως τὸν πολεμικὸ ἢ ἀντιρρητικὸ ἢ ἀμυντικὸ ἢ ἀπολογητικὸ, ἀπ' τὸν παιδαγωγικὸ, διδασκτικὸ ἢ διαφωτιστικὸ ἕως τὸν ψυχαναλυτικὸ ἢ διερευνητικὸ ἢ διαγνωστικὸ, ἀπ' τὸν ἐλεγκτικὸ ἕως τὸν ἐπιτιμητικὸ, ἀπὸ τὸν παραμυθητικὸ ἕως τὸν ψυχοθεραπευτικὸ.

10. Ὁ διαλογικὸς χαρακτὴρ τοῦ καθ' ὅλου μορφωτικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ δειγματοληπτικὴ ὑπόμνησις μερικῶν διαλογικῶν ἔργων τῆς Χριστιανικῆς Φιλολογίας καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματείας δὲν ἐξαντλεῖ τὴν περιοχὴ, μέσα στὴν ὁποία κινεῖται ἡ χρῆσις τοῦ διαλόγου στὰ πλαίσια τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ὁ διάλογος εἶναι ἢ πρέπει νὰ εἶναι τὸ γνήσιο εἶδοποιὸ γνώρισμα ὅλων τῶν πτυχῶν τοῦ σωτηριώδους καὶ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ γενικὸς στόχος τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶναι μορφωτικὸς, διότι τοῦτο ἀποβλέπει στὸ νὰ «μορφωθῇ Χριστὸς» μέσα στὴν ὑπαρξί τῶν μελῶν τῆς (Γαλ. δ', 19) κι ἔτσι αὐτὰ νὰ ἀνταποκρίνονται στὸ παράγγελμα τοῦ Ἀπ. Παύλου «μεταμορφωθεὶς τῆ ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ἡμῶν» (Ρωμ. ιβ', 2).

Ἄλλὰ κάθε μορφή τοῦ μορφωτικοῦ καὶ ἀνακαινιστικοῦ αὐτοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας (ἱεραποστολικοῦ, κηρυκτικοῦ, κατηχητικοῦ, ἀγιαστικοῦ, ποιμαντικοῦ, συμβουλευτικοῦ, καθοδηγητικοῦ κ.λπ.) δὲν στηρίζεται στὴν πνευματικὴ δικτατορία, οὔτε στὴ χρῆσι βίας, ἀπειλῆς ἢ διοικητικῶν μέτρων, ἀλλὰ στὴν ἐνεργοποίησι τοῦ ἐλευθέρου ἐσωτερικοῦ διαλόγου, ποὺ ὁδηγεῖ — κατόπιν ἐσωτερικῆς διασκέψεως, «τῶν λογισμῶν ἀλλήλων κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων» (Ρωμ. β', 15) — σὲ καταφασκομένη καὶ ἐλεύθερη ἐξάρτησι, ἐτοιμότητα πρὸς ἀβίαστη καὶ αὐτοπροαίρετη ἔνταξι στὴν ἐκκλησιαστικὴ «κοινωνία τῶν ἀγίων» ἢ πρὸς ἀπόκρουσι αὐτῆς.

Στὸ καθ' ὅλου ἔργο τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἔχουν θέσι ὁ στραγγαλισμὸς τῆς διαλογικῆς σκέψεως καὶ ἡ ἰσοπέδωσις τῆς προσωπικότητος ὑπὸ τὸν ὁδοστρωτῆρα τῆς ὁμοιομορφίας, τοῦ ἀνελευθέρου «κομφρμισμοῦ». Ὁ ἐνδιάθετος διάλογος στὸ ἐσωτερικὸ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ὁδηγεῖ στὸν

ἐλεύθερο αὐτοπροσανατολισμό, ὑποβοηθεῖται ἀπ' τὴν Ἐκκλησία τόσο περισσότερο, ὅσον οἱ διάφορες πτυχές τοῦ σωτηριώδους καὶ λυτρωτικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν διαλογικὴ ὕφή.

Ἡ διαλογικὴ δομὴ τοῦ ἔργου τῶν στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐξηγεῖ, γιατί αὐτὴ, κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, χρησιμοποιεῖ «ἀπήχησιν καὶ σημασίαν φωνῆς ἑτεροειδῆ τε καὶ ἀλλοτριωτάτην» (Τὰ Ἀμφιλόχεια, ἐρωτ. σέ', Migne Ἐ.Π. 101, 949) καὶ γιατί ὁ Ἀπ. Παῦλος διεκήρυττε: «Καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, ... ἵνα κερδήσω ἀνόμους. Ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω» (Α' Κορ. θ', 20-22). Αὐτὸ ἐξηγεῖ, γιατί, ὡς τονίζει ὁ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης, ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, «ὅτε Ἀθηναίοις δημηγορῶν οὐκ ἀπὸ προφητῶν, οὐδὲ ἀπὸ τοῦ νόμου διελέχθη, ἀλλ' ἀπὸ βωμοῦ τὴν παραίνεσιν ἐποιήσατο, ἀπὸ τῶν οἰκείων αὐτοὺς χειρούμενος δογμάτων».

Γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ ὁ Παῦλος διαλεγόμενος σὲ ἄλλους προσέφερε γάλα πνευματικὸ καὶ σὲ ἄλλους «βρῶμα» καὶ στερεὰ τροφή (Α' Κορ. γ', 2. Ἐβρ. ε', 13-14).

Ἡ Ἐκκλησία δὲν κατεργάζεται ἀψυχο μάρμαρο καὶ πηλό, ποὺ δέχονται τὴν κατεργασία παθητικά, μὰ ἐλεύθερα προσωπικὰ ὄντα, μὲ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ συνάπτη διαρκῶς ἀνανεούμενη ζωντανὴ καὶ δυναμικὴ σχέση ἀμοιβαιότητος, ὅχι μόνο μυσταγωγούσα καὶ ἀνάγουσα αὐτὰ στὸ βασίλειο τῆς Θείας Χάριτος, ἀλλὰ καὶ ἀνευρίσκουσα στίς αὐτοπροαίρετες ἀπαντήσεις καὶ ἀντιδράσεις τοὺς δεῖκτες τοῦ συγχρονισμοῦ καὶ μεθοδολογικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς καὶ τῆς συνεχοῦς ἀνανεώσεως τῶν hic et nunc (=ἐδῶ καὶ τώρα) συγκεκριμένων μορφῶν τῆς βραχυπροθέσμου στρατηγικῆς ἢ τακτικῆς τῆς καὶ τοῦ σχεδιασμοῦ καὶ προγραμματισμοῦ τῶν μεσοπροθέσμων ἢ μακροπροθέσμων ἐπιδιώξεων τῆς.

Ἡ Ἐκκλησία διαλέγεται μὲ προσωπικὲς ὑπάρξεις, ποὺ κατὰ τὸν «Ποιμένα» τοῦ Ἐρμᾶ εἶναι «ποικίλαι τῇ φρονήσει καὶ τῷ νοῦ», χρησιμοποιοῦν διάφορα ἐκφραστικὰ μέσα καὶ ἔχουν διαφορετικούς κύκλους παραστάσεων καὶ διαφορετικὲς χωροχρονικὲς ἱστορικὲς, κοινωνικοπολιτικὲς καὶ πολιτιστικὲς συναρτήσεις καὶ παραδόσεις. Κατ' ἐξοχὴν ἡ Ὁρθοδοξία, ὡς κατ' ἐπανάληψιν ἔχει τονίσει ὁ ὑπογραφόμενος, εἶναι θαυμαστὴ ἐνότης μέσα στὴν ποικιλομορφία καὶ ἀνανεώνεται ἐξωτερικὰ συνεχῶς, διότι διαλεγόμενη πλουτίζει τίς ἐμπειρίες τῆς καὶ κατὰ τρόπον ἄρμονικὸ ἐνοφθαλμίζει ἐκάστοτε στὴν πολυέδρη καὶ πολύπτυχη πνευματικὴ τῆς βίοςφαιρα ἀναρίθμητα νέα μὲν, ἀλλὰ πάντοτε ὁμόλογα, ὁμογενῆ καὶ ὁμοιογενῆ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα κατὰ χρόνους, τόπους, λαοὺς καὶ ἀτομικὲς ἰδιοσυγκρασίες καὶ ψυχοσυνθέσεις ἀποτελοῦν ἰσοδύναμα «ὀστράκινα σκεύη» τοῦ οὐρανοῦ θησαυροῦ τῆς καὶ φορεῖς τοῦ ἀναλλοιώτου μυσταγωγικοῦ καὶ ἀναγωγικοῦ τῆς πνεύματος, γιατί ἀκριβῶς ἀναχωνεύονται στὴν πυρακτωμένη κάμινό τῆς καὶ δέχονται ἐπάνω τους τὴ σφραγίδα τῆς διυποκειμενικῆς ὀρθοδόξου ταυτότητος, ποὺ ἀκτινοβολεῖ τίς ἀνταύγειες καὶ μαρμαρυγὲς τοῦ θαβωρείου φωτός.

Ὁ ἐλεύθερος προσωπικὸς διάλογος μὲ κάθε ἀτομικότητα ἐξηγεῖ γιατί στὴν Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ δὲν ἔχουν θέσι οἱ παρωπίδες τῆς μονομερείας. Ἡ ποικιλία τῶν διαφόρων ἀπαντήσεων καὶ ψυχολογικῶν ἀντιδράσεων τῶν συνδιαλεγόμενων μὲ τὴν Ἐκκλησία προσωπικῶν ὑπάρξεων συντελεῖ, ὥστε τὸ «ἄλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον ὕδωρ» (Ἰωάν. δ', 14), ποὺ προσφέρει ἡ Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ, νὰ ἐνεργοποιῆται ποικιλοτρόπως στὰ διάφορα φυτὰ τῶν ἀτομικῶν ψυχοσυνθέσεων καὶ τῶν ἰδιαιτέρων ἱστορικῶν, ἔθνικῶν καὶ πολιτισμικῶν συνθηκῶν καὶ νὰ «γίνεται, — ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων—, λευκὸ στὸ κρίνο, κόκκινον στὸ τριαντάφυλλο, πορφυρὸ στοὺς μενεξέδες καὶ στοὺς ὑακίνθους καὶ διαφορετικὸ καὶ ποικιλόχρωμο στίς παντοειδεῖς μορφές (τῶν φυτῶν) καὶ στὸν φοῖνικα μὲν γίνεται ἄλλο, στὴν κληματαριά

Ο ΕΥΒΟΙΑΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ

ΚΑΙ ΤΟ «ΛΕΣΒΙΟΝ», ΜΟΥΣΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ὁ διαπρεπὴς Ἐπίσκοπος Εὐβοίας Νεόφυτος Ἀδάμ (1841 - 1851), ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη, λίαν χαρακτηριστικῶς, «ὁ πρόμαχος τῆς πίστεως καὶ ὁ ὀπλίτης τῆς πατρίδος», ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Φύλλα τῆς Χαλικίδος, ἀρχαίου τοῦ ἔτους 1780. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Ἀνάστης ἢ Ἀναστάσιος Ἀδάμης, ἔμπορος τὸ ἐπάγγελμα, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Ρωτῶ ἢ Ἐρατῶ. Πρὶν ἀκόμη ὁ Νεόφυτος γεννηθῆ, ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀπεδέωσεν. Γεννηθεὶς δὲ καὶ βαπτισθεὶς ὠνομάσθη Νικόλαος. Τὰ ἐγκύκλια γράμματα ἔμαθεν ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ, ἴσως παρὰ τινος ἱερέως καὶ διδασκάλου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὀρφανία τοῦ πατρὸς εἶχε συνακόλουθον καὶ τὴν πενίαν, εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ὑπεχρέωσεν αὐτὸν νὰ μάθῃ ἐπάγγελμα. «Καὶ ἐμάθητευσά τῷ ὄντι, ἔλεγε συνήθως ὁ Νεόφυτος, παρὰ τινι Παπουτῆ (ὕποδηματοποιῷ). [Πρόκειται περὶ τοῦ ἐν Χαλκίδι: τότε ἐργαζομένου ὑποδηματοποιῷ Γεωργίου Στάμου]. Ἀλλὰ τοσαύτην κλίσην εἶχον εἰς τὰ γράμματα, ὥστε ἐν ἀναγκάσω τὸν μὲν μάστορήν μου νὰ μὲ διώξῃ ὡς ἀφυσά, τὴν δὲ μητέρα νὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ σπουδάσω, ἐχάλασα ἐν ψύδι (δέρμα κατεργασμένον)· δαρεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ μάστορῆ μου προσήχθην ὑπὸ τῆς μητρὸς μου, μόλις δεκατριετῆς γενόμενος, εἰς τὴν ἐκεῖ πλησίον μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἔλαβον ἀμέσως τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεὶς Νεόφυτος». Ἡ σκέψις τοῦ μικροῦ Νικολάου νὰ χρησιμοποιοῦν τέχνασμα, ἵνα δυνηθῆ νὰ ἀπομακρυνθῆ ἐκ τοῦ ὑποδηματοποιείου διὰ νὰ μάθῃ γράμματα, πρὸς τὰ ὁποῖα εἶχε κλίσην μεγάλην, μαρτυρεῖ ὅτι: τὸ μέλλον αὐτοῦ προοιωνίζετο λαμπρὸν, ὁποῖον καὶ ἀπέδῃ πράγματι. Ἡ μονὴ εἰς τὴν ὁποίαν ἐχειραγωγῆθη ὑπὸ τῆς εὐσεβοῦς μητρὸς αὐτοῦ ὀνομάζεται «Ἀρμάς», ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ χρονολογικῆς ἐπιγραφῆς ΑΡΜΑ, ἡ ὁποία σημαίνει τὸ ἔτος τῆς ἰδρύσεώς της, κατὰ τὴν ἐπικρατήσαν ἐκδοχὴν. Ἡ ἐπιγραφή ἀναγινώσκεται: ΑΡΜΑ ἂντι ΖΡΜΕ, τὸ ὁποῖον ἐξισοῦται μὲ ἔτη 7145 ἀπὸ κτίσεως

κόσμου, ἀφαιρουμένων δὲ ἐτῶν 5508, θεωρουμένων ὡς ἐτῶν ἀπὸ δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, σημαίνει: ὅτι ἡ μονὴ ἰδρύθη τὸ 1637 μ.Χ. Ὑπάρχει ἕμως καὶ ἡ ἀποψις, ὅτι ἡ μονὴ ἔλαβε τὸ ὄνομα «Ἀρμάς» εἴτε ἀπὸ τὴν ὀνομασίαν τῆς τοποθεσίας ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔχει: κτισθῆ, εἴτε ἀπὸ τὸ ὄνομα κτήτορος.

Εἰς τὸν ὑποβλητικὸν καὶ ἱερὸν τῆς μονῆς ταύτης χρόνον, ὁ μοναχὸς Νεόφυτος ἐπὶ ἐν μόνον ἔτος παραμείνας, ἐδιδάχθη καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, ἣτο δὲ πεπρωτισμῆνος ὑπὸ καλλιφωγίας. Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀπὸ τῆς εἰς τὴν μονὴν εἰσόδου αὐτοῦ ὁ Νεόφυτος, φύσει δραστήριος, μετέβη εἰς τὰ Ἰωάννινα, παρακολουθήσας τὸν Μητροπολίτην Εὐρίπου Ἰερόθεον (1782 - 1799), ἐκλεγέντα Μητροπολίτην Ἰωαννίνων, κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1799, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐχειρατονήθη διάκονος. Εἰς τὰ Ἰωάννινα ὁ Νεόφυτος ἐπεδόθη εἰς τὰ γράμματα, γνωστοῦ ὄκτους ὅτι ἐκεῖ ἤμικαζεν ἀπὸ ἐτῶν ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῆ, ὅτι τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν τοῦ Νεοφύτου νὰ ἀπομακρυνθῆ ἐκ τῆς Εὐβοίας χάριν τῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ, δὲν ἐκαμφαν οὔτε τὰ δάκρυα, οὔτε αἱ παρακλήσεις τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἐν Ἰωαννίνοις ἐσχέτισθη καὶ μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Ἀρτῆς Πορφυρίου (1806 κ. ἐξῆς), παρὰ τῷ ὁποίῳ ὑπηρέτησεν ὡς ἀρχιδιάκονος κατ' ἀρχάς καὶ ἀκολούθως ὡς πρωτοσύγκελλος αὐτοῦ, ἀντικαθιστῶν καὶ ἀναπληρῶν αὐτὸν ὅταν εὕρισκετο οὗτος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἢ ἀλλαχοῦ χάριν Ἐκκλησιαστικῶν υποθέσεων. Μετὰ ταῦτα ὁ Νεόφυτος μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ ἐμνήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν, σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτο ἡ προετοιμασία καὶ ἡ διεξαγωγή τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ἱεροῦ ἀγῶνος.

Ἡ Ἐκκλησία, ἐκτιμήσασα τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀκρίματον ζῆλον τοῦ Νεοφύτου καὶ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ

δὲ διαφορετικὸ καὶ σ' ὅλα προσλαμβάνει ὅλες τὶς μορφές... Τὸ ἅγιο Πνεῦμα, ἂν καὶ εἶναι ἓνα καὶ μὲ μιὰ μορφή καὶ ἀδιαίρετο, στὸν καθένα μοιράζει τὴν Χάρι, ὅπως θέλει» («Εἷς δὲ καὶ ὁ αὐτὸς ὑετὸς κατέρχεται ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ· καὶ γίνεται λευκὸς μὲν ἐν κρίνῳ, ἐρυθρὸς δὲ ἐν ρόδῳ, πορφυραῖος δὲ ἐν ἴοις καὶ ὑακίνθοις καὶ διάφορος καὶ ποικίλος ἐν παντοίοις εἶδεσι· καὶ ἐν φοίνικι μὲν ἄλλος, ἐν ἀμπέλῳ δὲ ἄλλος καὶ ἐν πᾶσι τὰ πάντα...

Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν ὃν καὶ μονοειδὲς καὶ ἀδιαίρετον, ἐκάστῳ διαιρεῖ τὴν Χάριν καθὼς βούλεται») (Κατήχησις ἰστ', Migne Ἐ.Π. 33, 932-933). (Πρβλ. Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ἐνότης καὶ ποικιλομορφία στὴν Ὁρθόδοξία—Λόγος στὴν ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Φωτίου τοῦ Μεγάλου, Ἀθήναι, 1983).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ἐκάνοτητας, προήγαγεν αὐτόν, κατὰ τὸ ἔτος 1813, εἰς Ἐπίσκοπον τῆς ἄλλοτε διαλαμφθείσης ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἐπισκοπῆς Μιλησίου. Μετὰ παρέλευσιν τετραετίας, ἦτο: κατὰ τὸ ἔτος 1817, ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Καρύστου, διαδεχθεὶς τὸν παραιτηθέντα Καρύστου Νεόφυτον Γυαλιανῶν (1793-1817) ἐξ Ἄνδρου καταχόμενον. Πρὶν ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν ἔδραν τῆς Ἐπισκοπῆς αὐτοῦ μετέβη ἐκ Χαλκίδος εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ «Ἀρμᾶ», ὅπου εἶχε καρῆ μοναχός, καὶ ἐτέλεσε μνημόσυον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἡγουμένου, ὁ ὁποῖος συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάταξιν αὐτοῦ εἰς τὸν μοναχικὸν βίον. Διὰ τῆς πράξεως ταύτης, ὁ Νεόφυτος ἀποδεικνύεται: εὐγνώμων ἀνὴρ, τρέφων αἰσθηματικὰ ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ ἱερόν ἐκεῖνο μοναστήριον, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε δι' αὐτόν ἡ πνευματικὴ τροφός, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐποτίσθη τὸ ἀθάνατον νῆμα τῆς μέχρις αὐτοθυσίας ὑποστηρίξεως τῶν δικαίων τῆς ὑδριζομένης πίστεως καὶ τῆς τυραννομένης πατρίδος, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἠγωνίσθη σθεναρῶς καθ' ἑλπὴν τὴν διάρκειαν τοῦ ἱεροῦ ἀγώνος.

Ὡς Ἐπίσκοπος Καρύστου, ἐπὶ μίαν μόνον τετραετίαν ἀρχιεράτευσεν ἐν σχετικῇ ἡσυχίᾳ, διότι: κατὰ τὸ ἔτος 1821 σύσσωμος ἡ Ἑλλάς ἤρχισεν, ὡς γνωστόν, τὸν θαυμαστόν ἐκείνον ἀγῶνα τῆς ἀποτινάξεως τοῦ τουρκικοῦ πικροῦ ζυγοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπεκάθητο ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτῆς περίπου τετρακόσια ἔτη. Ὁ Νεόφυτος, ὡς Ἐπίσκοπος καὶ πνευματικὸς καθοδηγητὴς τῶν χριστιανῶν, ἦτο πατήρ σπορικώτατος, καὶ ἐφρόντιζεν ὄχι μόνον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν διάσωσιν αὐτῶν ἐκ τῶν ἀπειρῶν κινδύνων τοὺς ὁποίους οὗτοι καθημερινῶς διέτρεχον ἀπὸ τὸν θηριώδη καὶ διαβόητον τουρκικὸν τῆς Καρύστου Διοικήτην Ὁμέρ Βέην. Ὡς φιλόπατρις δέ, δραματικῶς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δούλης πατρίδος, εἰργάζετο ὑπὲρ αὐτῆς, μυθεῖς λίαν ἐνωρίς, ὡς εἶδομεν, εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν, καὶ μυστικὰ καὶ ἄλλους πολλοὺς εἰς αὐτήν. Καὶ ἐνῶ ὡς ποιμὴν ψυχῶν ἦτο πρῶτος καὶ ἡσύχιος ἀρχιερεὺς, ὡς ἀγωνιστὴς τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ἦτο πολέμιος ἀδάμαστος, καὶ στρατηγὸς ζηλωτὴς καὶ καρτερικώτατος. Συυεδύαζε, κατὰ ἐναυμάσιον τρόπον, σταυρὸν καὶ ξίφος, καὶ ἠγωνίζετο πρὸς δόξαν τῆς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν δεδηλομένης καὶ ὑδριζομένης πίστεως, καὶ πρὸς ἀνάστασιν τοῦ ὑποδοῦλου Γέγουσ. Ἀπέβη δὲ οὕτω συνεχιστὴς τῆς μακρᾶς καὶ ἱερᾶς ἐκείνης παραδόσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἱερός κληρὸς τῆς πατρίδος πρωτοστατεῖ εἰς τοὺς ἱεροὺς αὐτῆς ἀγῶνας, καὶ αἱματῶναι: τὸ ρᾶσον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον γίνεται κατ' αὐτόν τὸν τρόπον πολεμικῆ σημαίας, λυτρωτικὸν μήνυμα καὶ πηγὴ ἐνθαρρυντικῶν ἐμπνεύσεων, με ἀποτελεσμα λαμπρᾶς νίκης κατὰ βαρβάρων καὶ ἱεροῦ θριάμβου τῆς πίστεως.

Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ὁ Φιλικὸς Νεόφυτος προητοίμαζε τὸ ποιμνιον αὐτοῦ διὰ τὸν μέγαν ἀγῶνα, τοῦ ὁποίου σύνθημα ὑπῆρξεν ὁ ὄρκος: «Ἐλευθερία ἢ θάνατος». Ἐπειδὴ δὲ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος ἐπέβαλε γὰ ἀπουσία

ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Καρυστίας, ἀνεχώρησε κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ ὡς ἄνω ἔτους 1821, καὶ μετέβη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐκεῖθεν δὲ εἰς διάφορα μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Εἰς τὴν Σάμιον δὲ εὐρισκόμενος ἐπληροφόρηθη, μετ' ὀλίγον, τὴν ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας ἐναρξῆν τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης Ἐπαναστάσεως τοῦ δούλου Γένους, ὁπότε σπεύδει: ἀμέσως, ὡς καλὸς τῆς πατρίδος στρατιώτης, γὰ προσφέρει τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ. Ἀποβιάζεται: εἰς τὴν νῆσον Τήνον καὶ ἐκεῖ στρατολογεῖ Τηνίους, Κυθωνεῖς καὶ Μοσχονησίους ἀγωνιστάς, δι' εἰδικῶν εἰσφορῶν καὶ ἰσως καὶ δι' ἰδίων χρημάτων. Οἱ τριακόσιοι: τὸν ἀριθμὸν ἀγωνιστῶν οὗτοι ἦλθον διὰ πλοιαρίων εἰς τὴν Εὐβοίαν, μετὰ τοῦ Νεοφύτου, ἀλλ' ἀτυχῶς κατετροπώθησαν, περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Αὐγούστου, ὑπὸ τουρκικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, εἰς τὴν περὶ τὴν Κάρυστον περιοχὴν. Τὰς δυνάμεις ταύτας ὠδήγηε: ὁ Διοικητὴς τῆς Καρύστου Ὁμέρ Βέης, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἐπὶ τοῦτο εἰς Κάρυστον ἐξ Ἀθηνῶν, εἰδοποιηθεὶς ἀτυχῶς προδοτικῶς.

Ὁ Νεόφυτος, μὴ ἀποθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἀποτυχίας τῆς κατὰ τῆς Καρύστου ἐπιθέσεως, ἐξήτησεν ἐκ τῆς Διοικήσεως στρατιωτικὸν ἀρχηγόν, καὶ ἀπεστάλη ὡς τοιοῦτος ὁ Ἠλίας Μαυρομιχάλης μετὰ τοῦ θεοῦ του Κυριακούλη Μαυρομιχάλη. Ἐπειτα μετέβη εἰς τὴν Ὑδραν καὶ παρέλαβε μετ' ἑκατὸν ἄνδρας τὸ πλοῖον τοῦ Ἰω. Καραβέλλα, Αἰτίτου, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν νῆσον Κέα, ἄλλους ἐκεῖθεν παρέλαβε στρατιώτας καὶ πᾶσαν κατέβαλε προσπάθειαν ὥστε κατῴρθωσεν γὰ προσκληθῶσι: καὶ αἱ κοινότητες τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, διὰ γὰ ἀποσταλῶσι στρατιωτικὰς δυνάμεις εἰς τὴν Εὐβοίαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς. Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἔγραφε, μεταξὺ ἄλλων, ἐκ τῆς Σαλαμίνας τῇ 13 Σεπτεμβρίου τοῦ 1821, πρὸς τοὺς Ἐφόρους τῶν νήσων καὶ προσετώτας, τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ Νεοφύτου: «Οἱ στρατιῶται, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἑξίων καὶ ἐμπειρῶν καπετανέων ἐκστρατευσάντων εἰς Κάρυστον, θέλουσιν εὐρεῖ τὸν Θεοφιλέστατον ἅγιον Καρύστου κ. Νεόφυτον ὃν ἡμεῖς ἐδιωρίσαμεν ἀρχηγόν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν».

Ἐπέπρωτο ὅμως καὶ ἡ δευτέρα αὕτη κατὰ τῆς Καρύστου ἐκστρατείας τοῦ Νεοφύτου γὰ ἀποτυχία, ὅπως καὶ ἡ προηγουμένη. Συγκεκριμένως, τὸν Φεβρουάριον τοῦ δευτέρου ἔτους τοῦ πολέμου (1822) ὁ στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς ἐν Εὐβοίᾳ Ἠλίας Μαυρομιχάλης ἐπέσεν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ πεδίου τῆς τιμῆς, ἀνδρείως μαχόμενος ἀπὸ τινος ἐρεπίου ἀναμαμύλου εἰς τὸ χωρίον Στύρα ὅπου εἶχε κλεισθῆ μετὰ ἑπτὰ γενναίων Σπαρτιατῶν. Τὸ οἰκτρὸν τέλος καὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἐκστρατείας κατὰ τῆς Καρύστου, δὲν ἐκαμψαν ποσῶς τὴν ψυχικὴν ἀντοχὴν τοῦ ἠρωικοῦ Εὐδοεῶς ἱεράρχου.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ ἠρωϊκὸς ἱεράρχης μετέβη εἰς τὸ Ἄργος ὅπου εὐρίσκατο ἡ Διοίκησις καὶ ἀπεφασίσθη ὅπως καὶ τρίτη ἐκστρατεία κατὰ τῆς Καρύστου ἐπιχειρηθῆ, διωρίσθη δὲ «πεντακοσιάρχος καὶ στρατιωτικὸς ἀρχηγός αὐτῆς» ὁ Νικόλαος Κριεζώτης (1785-1853), ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη εἰς τὴν Βίρα τῆς Καρύστου

καὶ διετέλεσεν ὄπλαρχηγὸς κατὰ τὸ 1821, ὑπῆρξε δὲ εἰς ἓκ τῶν κατ' ἐξοχὴν ἐλευθερωτῶν τῆς Εὐδοίας.

Τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν καὶ διὰ τὴν τρίτην ταύτην κατὰ τῆς Καρύστου ἐκστρατείας εἶχεν ἡ ἡρωϊκὴ φησισογνωμία τοῦ Καρύστου Νεοφύτου, μαρτυροῦν δύο ἐπιστολαί, εἰς τὰς ὁποίας ὡς πνευματικὸς ἐμπνευστὴς καὶ σύμβουλος καὶ ὁδηγὸς τοῦ ἀγῶνος ἀναφέρεται ὁ ἱεράρχης οὗτος. Εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν ἀπευθύνει ὁ «Μινίστρος τοῦ Πολέμου», ἦτοι ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, «πρὸς τὸν πεντακοσάρχον Νικόλαον Κριεζώτην», ἀναγράφονται ταῦτα: «Ἡ ὑπερτάτη Διοίκησις σεβαστῆν αὐτῆς ἐπιταγὴν ἐξέδωκε σήμερον, ὑπ' ἀριθμ. 2892, ἐν ἣ προδιβάξεσθε εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πεντακοσάρχου... θέλεις ἔχει ὡς μέντορα, ὁδηγὸν καὶ σύμβουλον τῶν ὑπὲρ πατρίδος κινήματων σου τὸν φιλογενέστατον καὶ ἀληθῆ ποιμένα, τὸν τῆς ἐπαρχίας Καρύστου Ἐπίσκοπον κ. Νεόφυτον, συναγωνιζόμενον διὰ παντός καὶ εὐκολύοντα τὰς δυσκολίας σου πρὸς τὸν λαόν, μεθ' οὗ θέλετε στρατολογήσει καὶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας... Ἐν Ἀργεῖ 25 Ἰουνίου 1822». Εἰς τὴν δευτέραν ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν ἀπευθύνει ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης Ἰωσήφ «Μινίστρος τῆς Θρησκείας» ἦτοι Ὑπουργὸς τῶν Θρησκευμάτων, «πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ν. Εὐδοίας» ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Ἡ ὑπερτάτη Διοίκησις διώρισε καὶ εἰς τὴν τρίτην ἐκστρατείαν τῆς Καρύστου τὸν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον τῆς Ἐπαρχίας ταύτης κ. Νεόφυτον, τὸν ὁποῖον προτρέπεσθε ἵνα ὡς τέκνα πνευματικὰ ὑποδεχθῆτε ἐν πάσῃ πραότητι καὶ ὑπακοῇ... Ἐν Ἀργεῖ τὴν 27 Ἰουνίου 1822».

Ἄλλὰ καὶ ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ ὡς ἄνω Μινίστρου τῆς Θρησκείας, τῆ 27 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1822 ἐξ Ἀργεῖ ἀποσταλεῖσα «πρὸς τοὺς εὐλαβεστάτους ἱερεῖς καὶ λοιποὺς πάντας κατοίκους Κύμης καὶ λοιπῶν χωρίων Καρύστου», μαρτυρεῖ περὶ τῆς γενναιότητος τοῦ Νεοφύτου καὶ περὶ τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ νὰ θυσιάσῃ χάριν τοῦ ὑπὲρ πάντων ἱεροῦ ἀγῶνος. «Ἡ Διοίκησις — γράφει ὁ Μινίστρος τῆς Θρησκείας — δι' ἐπιταγῆς αὐτῆς διώρισε τὸν Θεοφιλέστατον Ἀρχιερέα Σας ἄγιον Καρύστου ἵνα συνακολουθῆσας τὸ ἐλληνικὸν στράτευμα, ἔλθῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ διὰ νὰ συναγωνισθῇ ψυχῇ καὶ σώματι, προσευχόμενος καὶ ἐργαζόμενος ὑπὲρ ἐλευθερίας τοῦ θεοῦ λαχόντος αὐτὸν ποιμνίου...».

Ἡ τρίτη αὕτη κατὰ τῆς Καρύστου ἐπιθέσις, ἀρχίσασα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος τοῦ 1823 καὶ ἐπεκταθεῖσα μέχρι τοῦ χειμῶνος τοῦ ἐπομένου ἔτους 1824, καὶ εἰς ἀποτυχίαν ἀτυχῶς καταλήξασα, καταπονήσασα δὲ τὸν Κριεζώτην καὶ τὸν Νεόφυτον, εἶνα: ἡ τελευταία πολεμικὴ ἐπιχείρησις τοῦ ἱεράρχου, μετὰ τὴν ὁποίαν οὗτος ἔπαυσε μὲν νὰ ἀσχολεῖται εἰδικῶς περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς νήσου, ἠσχολεῖτο ὅμως πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ὅλου ἀγῶνος κατὰ τῶν τούρκων, ὁ ὁποῖος τελικῶς ἐστέρθη ὑπὸ ἐπιτυχίας, τῆς νήσου Εὐδοίας κατὰ τὸ ἔτος 1833 ἀπολαδύσης τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς.

Πρέπει ἐνταῦθα νὰ σημειωθῇ, ὅτι οὐχὶ ἡ ἀδεξιότης, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ Ἐπισκόπου Νεοφύτου συνετέλεσεν εἰς

τὰς φοδερὰς ἀποτυχίας καὶ τῶν τριῶν κατὰ τῆς Καρύστου ἐπιθέσεων. Αἰτία αὐτῶν ἦτο, κατὰ μὲν τὰς δύο πρώτας ἐκστρατείας «δυσμένεια τῶν περιστάσεων» καὶ οὐχὶ σφάλματα ἀπρόβλεπτα, κατὰ δὲ τὴν τρίτην, ἡ διχογνωμία καὶ ἡ διχοστασία τῶν ὄπλαρχηγῶν Εὐδοίας καὶ μάλιστα τοῦ Βάσου Μκυροδουλιώτου, ὁ ὁποῖος ἀπροκαλύπτως συνειργάσθη, μετὰ τοῦ Διαμαντῆ Ὀλυμπίου, κατὰ τοῦ Νικολάου Κριεζώτου.

Ὁ Καρύστου Νεόφυτος, ἐκτὸς τῆς ἀνυπολογίστου ψυχικῆς αὐτοῦ εἰσφορᾶς εἰς τὸν διωμὸν τῆς ἀγωνιζομένης πατρίδος, προσέφερεν ἀκόμη καὶ πάσας τὰς ὑλικὰς αὐτοῦ δυνάμεις μέχρις ὅλοσχεροῦς σχεδὸν οἰκονομικῆς ἐξαντλήσεως, καὶ ἔζησε, μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, πέννης καὶ ἐν ἐσχάτῃ ἐνδείᾳ. Συγκεκριμένως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦτου ἐγράφη ἐξ Αἰγίνης, τῆ 3 Αὐγούστου τοῦ 1824 «πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον Ὑπουργὸν τῆς Θρησκείας, Ἄγιον Ἀνδρούσης Κύριον Ἰωσήφ» ταῦτα: «... ἐκ τῶν ὁποίων Ἀρχιερέων νομίζω ὅτι εἶμαι: καὶ ἐγὼ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες τὰ πάντα ὅσα εἶχον ἀπέδωκαν εἰς τὸ ἔθνος διὰ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ... ὅχι μόνον ἐξώδευσα πᾶσαν τὴν περιουσίαν μου ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἔτι καὶ πολλὰκις ὑπὲρ αὐτοῦ ἑμαυτὸν ἐκινδύνευσα...».

Μετὰ τοὺς ἀνωτέρω ἀγῶνας, ὁ Καρύστου Νεόφυτος διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Θρησκείας Ἐξάρχος τῶν Κυκλάδων καὶ Σποράδων νήσων. Εἶνα: χαρακτηριστικὴ ἡ Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν τῆ 15 Σεπτεμβρίου τοῦ 1823 ἀπηρῆθονεν ἐκ Τριπόλεως ὁ Ὑπουργὸς τῆς Θρησκείας Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, «πρὸς τοὺς πανιερωτάτους Μητροπολίτας, Θεοφιλεστάτους Ἐπισκόπους, ὁσιωτάτους καθηγουμένους καὶ πάντα τὸν κλήρον τοὺς ἀνὰ πάσας τὰς Κυκλάδας καὶ Σποράδας νήσους». Μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρονται ἐν αὐτῇ ταῦτα περὶ τοῦ Νεοφύτου: «... ἐξελέξατο (ἡ Διοίκησις) τὸν πανιερώτατον ἄγιον Καρύστου, ἄνδρα σεβάσιμον καὶ θεοσεβῆ, μεμαρτυρημένον διὰ τε τὴν περὶ τὰ θεῖα εὐλάβειαν, καὶ διὰ τὸ ἄμειπτον τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου του...».

Περαιτέρω ὁ ἱεράρχης οὗτος ἐξυπηρέτησε τὴν πατρίδα καὶ ὡς «παραστάτης» τῆς Καρύστου διὰ τὴν τρίτην περίοδον τῆς προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος (Ὀκτώβριος τοῦ 1824), ὡς πληρεξούσιος (Μάιος τοῦ 1825), ὡς στρατολόγος καὶ φροντιστῆς στρατοπέδων, συνδύαζων πομπαντικὰ καὶ ἐθνικὰ καθήκοντα κατὰ τρόπον ἐξόχως ἐπιτυχῆ.

Ἀκολούθως ὁ Καρύστου Νεόφυτος διωρίσθη, ἐν ἔτει 1830, τοποτηρητῆς τῆς χηρευσάσης ἐπισκοπῆς Λιδωρικίου, ἀλλὰ δὲν ἀπεδέχθη τὸν διορισμὸν τοῦτου. Κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ 1833 ὑπέγραψεν ἐν Ναυπλίῳ τὸ Πρωτόκολλον τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς Ἀυτοκεφάλου. Τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ὡς ἄνω ἔτους μετατέθη εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Φωκίδος. Τῆ 20 Δεκεμβρίου 1841 μετατέθη εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Εὐδοίας ὡς ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχθη κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος (1842) καὶ ἡ Ἐπισκοπὴ Καρυστίας. Σημειωτέον, ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπὶ τῇ ἀναδείξει αὐτοῦ ὡς Ἐπισκό-

που Εὐδοίας καθιέρωσε τὸ Μικρὸν καὶ τὸ Μέγα Μήνυμα, τὰ ὁποῖα ἔκτοτε τελοῦνται μέχρι τῆς σήμερον κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἱεραρχῶν.

Ὡς Ἐπίσκοπος Εὐδοίας ὁ Νεόφυτος διετέλεσεν ἐπὶ ὀκταετίαν πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μέχρι τοῦ ἔτους 1850, ὁπότε διὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου τῆς 29 Ἰουλίου τοῦ ἔτους τούτου, περὶ ἀνακηρύξεως ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχεῖου Αὐτοκεφάλου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνέλαθε τὴν προεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Ἀττικῆς Νεόφυτος Μεταξᾶς (1833 - 1861) καὶ ἔκτοτε ἔχει ταύτην ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης Ἀθηνῶν μέχρι σήμερον, τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν ἐν τῷ μεταξύ ὀνομασθέντος Ἀρχιεπισκόπου.

Πρέπει γὰρ ὑπογραμμισθῆναι τὸ γεγονός, ὅτι ὡς πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Νεόφυτος εἰργάσθη κατὰ τρόπον ἄξιον παντὸς θαυμασμοῦ καὶ ἐπαινοῦ διὰ τὰ γενικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀσχοληθεὶς σὺν ἄλλοις καὶ περὶ τὸν καταρτισμὸν Ἐκκλησιαστικῶν νόμων.

Ὁ Εὐδοίας Νεόφυτος εἰργάσθη ὡσαύτως καὶ κοινωνικῶς κατὰ τρόπον ἀξιωματικόν. Ἡ καρδιά αὐτοῦ ἦτο φιλόανθρωπος, ἦτο πλήρης σιτηγῆς. Ἐφθανε δὲ ἡ εὐεργετικότης καὶ ἡ φιλοανθρωπία αὐτοῦ μέχρι τοιοῦτου σημείου ὥστε, δαπανῶν καὶ μὴ ἐπαρκῶν πρὸς ἐπούλωσιν τῆς δυστυχίας, ἐδανείζετο χρήματα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων τῆς φιλοανθρωπίας ἀπαιτήσεων. Ἀλλὰ καὶ τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον χρηματικῶς εὐηργέτησεν, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα τοῦ «Εὐδοίας Νεοφύτου» (ὡς καὶ τοῦ Εὐδοσεῶς Ἀρχιμανδρίτου Ναθαναὴλ Ἰωάννου) εὐρίσκεται κατακεχωρισμένον εἰς τὴν στήλην τῶν Εὐεργετῶν αὐτοῦ, ὡς ἐν ἐπὶ πλέον μαρτύριον τοῦ ὅτι ὁ ἱεράρχης οὗτος τὰ πάντα προσέφερε διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος. Εὐεργέτης ὡσαύτως τυγχάνει καὶ τῆς Φιλελευθερικῆς Ἐταιρείας. Ἡ φιλόανθρωπος καὶ εὐεργετικὴ χεὶρ αὐτοῦ ἐσκόρπιζεν, ὅπως ὁ σπορεύς τὸν σπόρον, τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως εἰς πτωχὰς οἰκογενεῖας, εἰς ὑποτρόφους εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑυρώπης πρὸς μετεκπαίδευσιν, εἰς πτωχοὺς μαθητὰς πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν αὐτῶν καὶ εἰς ἀπόρους κόρας πρὸς προικοδότησιν αὐτῶν. Συνετέλεσε δέ, ἕνα καὶ τῆς ιδιότητος αὐτοῦ ὡς πρόεδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, γὰρ σταλῶσιν ὑπότροφον μονῶν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολήν. Ἐφθασε μέχρι τοιοῦτου σημείου τὸ ἐνδοσπέρων αὐτοῦ διὰ τὸ κοινὸν καλόν, ὥστε γὰρ θέσθη τὴν δάσιν τῆς σημερινῆς λαμπρᾶς ἀναπτύξεως τῆς Λουτροπόλεως τῆς Αἰδηψοῦ. Ὁ Εὐδοίας Νεόφυτος εἶνα ὁ ἀνεγείρας διὰ πρώτην φοράν, ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις, δωμάτια τινα καὶ κατασκευάσας ἐν Λουτροῖς Αἰδηψοῦ δεξαμενὴν ἰαματικῶν ὑδάτων.

Ἀξία ἐξάρσεως τυγχάνει ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐκοσμοῖτο. Ἐφθασε μέχρις ἡμῶν ἡ ἐξηκριθωμένη πληροφορία, ὅτι τὴν προεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐδέχθη κατόπιν μεγάλης πίεσεως ὑπὸ τοῦ τότε Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἰ. Ρίζου, καὶ ὑπὸ τοῦ τότε Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Θεοκλήτου

Φαρμακίδου. Ἀπεποιεῖτο τὴν προεδρίαν, θεωρῶν ἑαυτὸν μὴ ἱκανὸν γὰρ διαστάσῃ τὸ μέγα τοῦτο ἀξίωμα.

Τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἄστρον τῆς Εὐδοίας, ἀφοῦ διέδραμε τὴν φωτεινὴν καὶ εὐεργετικὴν τροχίαν αὐτοῦ, ἔκλινε, κατὰ τὸν ἀτεγκτον φυσικὸν νόμον, πρὸς τὴν δύσιν αὐτοῦ. Τὴν 11 Ἀπριλίου τοῦ 1851, Τρίτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ Ἀγιον Πάσχα, ὁ Εὐδοίας Νεόφυτος ἀφῆκε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς χεῖρας τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἐδόξασεν ἐπὶ τῆς γῆς δι' ἔργων καὶ διὰ λόγων. Ἐνεταφιάσθη ἔξωθεν τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ἱεροῦ Βήματος τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τοῦ ἀγίου Δημητρίου τῆς Χαλκίδος. Τὰ ὑπολείμματα τῶν ὀστέων αὐτοῦ μετεφέρθησαν ἐν ἔτει 1973 εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀμάρυνθον μονὴν τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς Βάθειας ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Χαλκίδος Νικολάου Σελέντη (1968 - 1974).

Δεκαπέντε ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, εἰς τὴν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν «Ἀθηνα» (26 Ἀπριλίου 1851) ἐδημοσιεύθη ἑκτενὴς νεκρολογία εἰς τὴν ὁποίαν, μετὰ ἄλλων, περὶ τοῦ Νεοφύτου καταχωρίσθησαν τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικὰ ὑπὸ γνωρίζαντος αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον: «... Καθόσον ὁμως —γράφεται ἐκεῖ— ἐγνωρίσαμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἄνδρα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεώς μας, ἠμποροῦμεν γὰρ δεδαλώσωμεν τοὺς ἀναγνώστας μας ὅτι εἶχε σπάνια προτερήματα. Φίλος ἔνθερος τῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτονομίας τῆς πατρίδος του ἀφιερῶθη εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος μας. Ὁ Εὐδοίας Νεόφυτος ἦτο πραγματικὸς οἰκτίρμων ὡς ἀπαιτεῖ τοὺς ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου ἢ Θρησκεία. Ὅτι καὶ ἀν ἐλάμβανε τὸ ἐξώδεον εἰς ἐλεημοσύνας καὶ εἰς τὰς περιορισμένας ἀνάγκας του ἀπεδίωσεν καὶ ἀμφιδάλλομεν ἀν τῷ εὐρέθησαν πενήτηκοντα δραχμαί. Καὶ γνωρίζομεν τοῦτο, διότι ἀναχωρήσας ἐσχάτως ἀπὸ τὴν πρωτεύουσάν ἡναγκάσθη γὰρ ζητήσῃ ἀπὸ τὸ Ταμεῖον διὰ λογαριασμὸν τοῦ μισθοῦ του τὰ ἔξοδα τῆς πορείας του. Παρεκτὸς λοιπὸν τῆς ἀκτιμοσύνης του τὴν ὁποῖαν ἀποδεικνύει σαφῶς ἡ πενία εἰς τὴν ὁποῖαν εὐρέθη, παρεκτὸς τῶν ἄλλων ἠθικῶν πλεονεκτημάτων του καὶ μάλιστα τοῦ πάθους τῆς ἐλεημοσύνης, ὁ Εὐδοίας ἦτο εὐθὺς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, ἀπεστρέφετο τὴν ὑπόκρισιν καὶ ἐμίσει ἀπὸ καρδίας τοὺς ζῶντας φαρισσαϊκῶς· εἰς ἕνα λόγον ἦτο ἀληθὴς τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου λάτρης».

Ζῶν ἐτιμήθη μὲ τὸ παράσημον τῶν ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν τοῦ Τάγματος τοῦ Σωτήρος. Ἐχαρακτηρίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Πετράμπη Μαυρομαχάλη ὡς «ἀνὴρ θεοσεβῆς καὶ σεβάσιμος», ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου ὡς «ψυχὴ ὄντως γενναῖοφρων καὶ υπέρμαχος», ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1822 Μινίστρον τοῦ Πολέμου ὡς «φιλογενέστατος καὶ ἀληθὴς ποιμὴν», καὶ ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τὸ ἔτος 1847, ὡς «σεβαστὸν τοῦ Ἀγῶνος λείψανον». Σημειώτεον, ὅτι ὁ συμπολίτης αὐτοῦ ναύαρχος Ἀνδρέας Μιαούλης ἐζητεῖ τὰς θεοπειθεῖς εὐχὰς αὐτοῦ «ὕπερ εὐδωσέως καὶ ἐνισχύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου καὶ κατατροπώσεως τῶν ἀγυπάλων δυσμενῶν». Μία δὲ τῆς Χαλκίδος φέρει τιμητικῶς τὸ ὄνομά του.

(Συνεχίζεται!)

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ

«Έπεγράφημεν οί πιστοί όνόματι θεότητος...» *

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΟΣ

ΕΝΘΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΛΑΒΟΝ ΟΙ ΠΙΣΤΟΙ

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ

Η λέξις «χριστιανός», ως προσηγορία των παιδών του Χριστού ήκούσθη τὸ πρῶτον εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας: «Χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς χριστιανούς»⁶⁵, «κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν δεύτερον ἔτος ἀπὸ γεννήσεως Χριστοῦ»⁶⁶. Εἰς Ἀντιόχειαν διεγράφησαν ἀπὸ τοὺς παιδοὺς τοῦ Ἰησοῦ τὸ πρῶτον τὰ Ἰουδαϊκὰ ὀνόματα «Ναζωραῖοι, Γαλιλαῖοι»⁶⁷.

Μετὰ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἡ Ἀντιόχεια ἐστάθη ἡ δευτέρα πατρίς τῆς νεοφανοῦς Θρησκείας τοῦ Ναζωραίου Ἰησοῦ. Αὕτη ἐδέχθη τοὺς χριστιανούς, «μετὰ τὴν θλίψιν τὴν γενομένην ἐπὶ Στεφάνου»⁶⁸. Ἔδωκε δὲ πολλοὺς ἐργάτας καὶ ἀγωνιστὰς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Τὸ ἀξιὸν παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι οἱ προσελθόντες τὸ πρῶτον εἰς τὸν Χριστιανισμόν, εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἀντιοχείας ἦσαν ἐξ ἔθνῶν, μάλιστα δὲ οὐχὶ ἐκ τῶν ἑλληνιστῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν προσηλύτων ἀλλὰ ἐκ τῶν καθαρῶς ἔθνικῶν⁶⁹. Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἔλαβεν ὁ πρῶτος διακονούμενος καὶ ἐπιστήμων εἰδωλολάτρης τὸ ὄνομα «χριστιανός». Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἕλληνας ἰατρός καὶ μετέπειτα Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Λουκάς⁷⁰. Οὗτος ὡς Ἀντιοχεὺς μᾶς παρέχει τὴν πρώτην ἀξιόπιστον μαρτυρίαν εἰς τὸ Βιβλίον του ἐδόθη τὸ ὄνομα «χριστιανός» εἰς τὸ πλῆθος τῶν πιστευσάντων εἰς τὸν Χριστόν.

Εἰς ἐκ τῶν ἑπτὰ διακόνων, «Νικόλαος προσήλυτος Ἀντιοχεὺς»⁷¹ κατήγγετο ἐκ τῆς πόλεως Ἀντιοχείας*.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 28 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

65. Πράξ. ια' 26.

67. Νικηφόρου Καλογεῶ, Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογία σ. 22.

68. Πράξ. ια' 19.

69. Βασίλ. Στεφανίδου, Ἐκκλησι. Ἱστορία, σελ. 23, Ἀθῆναι 1948.

70. Χρυσόστ. Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, Ἀλεξάνδρεια 1910, σελ. 20.

71. Πράξ. στ' 5.

Ἐτιμήθη ἡ πόλις αὕτη ὑπὸ τοῦ πρωτοκορυφαίου ἀποστόλου Πέτρου δι' ἐπισκέψεως καὶ διαμονῆς του εἰς αὐτήν⁷². Πολλὸ ἐνωρίς ἐπομάνθη ὑπὸ ἐπισκόπων, πρῶτος δὲ ὑπῆρξεν ὁ Εὐόδιος, ἂν καὶ ἀρχαία παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας φέρε: ὡς πρῶτον ἐπίσκοπον τὸν ἀπόστολον Πέτρον⁷³. Δεύτερος, ἀναφέρεται Ἰγνατίος ὁ Θεοφόρος, ὅστις, ὡς εἶναι γνωστόν, ὠδηγήθη εἰς μεγάλην ἡλικίαν ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν εἰς Ρώμην, ἐνθα ἐπορφύρωσε τὸ Κολοσσαῖον, γενόμενος τροφή τῶν θηρίων, ἐν ἔτει 107 μ.Χ. Ἐξ Ἀντιοχείας ἀνέτειλε τὸ ἄστρον τὸ φαεινόν, ὁ μείζων τῶν ρητόρων τῆς Ἐκκλησίας, ὁ τῆς Ἱερουσῆνης Ἐπιστήμων, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Ἠυλογήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡ πόλις τῆς Ἀντιοχείας, ὥστε νὰ ἀναδείξῃ πολλοὺς μάρτυρας τῆς πίστεως, ἐκτὸς τοῦ ἱερομάρτυρος Ἰγνατίου, ἀνδρᾶς καὶ γυναῖκας. Κατέστη λίαν ἐνωρίς τὸ κέντρον τῶν ἀποστολικῶν ἐξορηγήσεων καὶ περιουσιῶν τοῦ Παύλου. Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἐμφανίζονται, λίαν ἐνωρίς, καθαρῶς διαμορφωμένοι οἱ τρεῖς θαῖμοι τῆς Ἱερουσῆνης, ὡς σαφῶς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Ἰγνατίου.

Προῦρισται ἵνα δοθῇ τὸ ὄνομα «χριστιανός» εἰς τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, ὡς κληρονομία ἐνδοξοῦ καὶ ἐπιφανῆς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Σελεύκου, τὴν πολυπληθῆ Ἀντιόχειαν, ἡ ὁποία ἐχαρκτηρίσθη μετὰ ταῦτα ὡς τὸ Παρίσι τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ ἀκρόπολις τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ⁷⁴. Εἰς τὴν πόλιν τῶν φώτων, «τὰς Συριάδας Ἀ-

* ἈΝΤΙΟΧΕΙΑ: Ἀντιόχεια ἡ τῆς Συρίας, βορειοτάτη αὐτῆς πόλις, πλησίον τῆς δυτικῆς ἀκτῆς αὐτῆς, νοτίως τοῦ κόλπου τῆς Ἀλεξανδρείας, παρὰ τὸν ποταμὸν Ὀρόντην, ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Συρίας καὶ πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας Συρίας, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ Σελεύκου τοῦ Α', ἀρχομένου τοῦ Γ' π.Χ. αἰῶνος, ἔδρα τῶν Σελευκίδων καὶ βραδύτερον τοῦ Ρωμαίου Ἐπάρχου, τρίτη εἰς μέγεθος ἐν τῷ ρωμαϊκῷ Κράτει, μεγαλοπρεπεστάτη, σημαντικωτάτη δὲ διὰ τὴν μετὰ τῆς Ἀσίας ἀνθηροτάτην ἐμπορίαν αὐτῆς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Κ.Δ., ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνήρχετο εἰς 100.000, εἶχε δὲ μεγαλοπρεπῆ Ἰουδαϊκὴν συναγωγὴν. Ὁ τίτλος «Ἀντιοχεὺς» ἦτο ἐπιφανῆς καὶ ἐπίζηλος. Ἐν τῷ προαστείῳ τῆς πόλεως, τῇ Δάφνῃ, ἔκειτο τὸ παγκοσμίου φήμης ἄλσος μεθ' ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς ἄσυλον». (Λεωνίδου Ἰωάν. Φιλιππίδου, Ἱστορία ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης, Ἀθῆναι 1958).

72. Βασ. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 29.

73. Γ. Δέρβου, Χριστιανικὴ γραμματολογία, τόμ. Α' σελ. 455, Ἀθῆναι 1903.

74. Λεωνίδου Φιλιππίδου, Ἱστορία ἐποχῆς τῆς Κ.Δ., σελ. 905, Ἀθῆναι 1958.

θήκας», με την απαστράπτουσαν ακτινοβολία, ανέτειλε το όνομα, το οποίο κατέστη το Φῶς τοῦ Κόσμου, τὸ ἄλλο τῆς γῆς⁷⁵. Ἐξ αὐτῆς, «ἡ χριστιανῶν προσήγορία τότε πρῶτον αὐτόθι ὡσπερ ἀπ' εὐθαλοῦς καὶ γονίμου πηγῆς ἀναδίδεται»⁷⁶, ἵνα καταρδεύσῃ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Περὶ τὸ 64 μ.Χ. εἶχε καταλάβει τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους τὸ ὄνομα χριστιανός, τὴν πολυάριθμον Ρώμην καὶ ἦτο κοινὸν μεταξὺ τοῦ πληθους τοῦ της. Καὶ ἐφ' ὅσον υἱοθετήθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐβράδυνε γὰρ ἐξαπλωθῆ εὐρύτερον εἰς ὅλον τὸν τότε γνωστὸν κόσμον, ὥστε ἀρχαίον τοῦ Β' αἰῶνος γὰρ εἶναι καθιερωμένον, ὡς τὸ ἐπίσημον ὄνομα τῶν πιστῶν τοῦ Χριστοῦ⁷⁷.

Ἐξω τῆς πύλης ἔπαθεν ὁ Ἰησοῦς, ἵνα ἀγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν. Ἐξω τῶν ὁρίων τῆς Παλαιστίνης ἐδόθη εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα χριστιανός. Τοῦτο ἐγένετο κατὰ παραχώρησιν Κυρίου, ἵνα δηλωθῆ ὅτι οἱ ὁπαδοὶ τῆς νέας Θρησκείας «οἱ φέροντες τὸν ὄνειδισμόν αὐτοῦ»⁷⁸ καλοῦνται γὰρ διακρίβουν πάντα δεσμὸν μετὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ ὅτι ἡ νέα Θρησκεία τῆς ἀγάπης δὲν θὰ περιωρίζετο εἰς τὰ στενὰ ὅρια καὶ τὸν στεγανὸν χώρον τῆς θρησκείας τῶν Ἑβραίων, ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ καθίστατο παγκόσμιος καὶ καθολική.

ΠΩΣ ΕΔΟΘΗ ΤΟ ΟΝΟΜΑ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ»

Τὸ ὄνομα «χριστιανός» ἐδόθη εἰς τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ πιστοὺς εἰρωνικῶς καὶ ὡς ὄνειδισμός. Οἱ περιφνημοὶ διὰ τὸ εἰρωνικὸν πνεῦμα καὶ τὰ σκώμματα Ἀντιοχεῖς, ὠνόμασαν τὸ πρῶτον εἰρωνικῶς χριστιανούς τοὺς μαθητὰς τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Βαρνάβα⁷⁹, τοὺς ἀποτελέσαντας τὴν πρώτην χριστιανικὴν κοινότητα τῆς πόλεως. Διὰ τῆς ὀνομασίας αὐτῆς ἤθελον γὰρ δεῖξουν εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Ναζωραίου οὐχὶ τιμὴν ἀλλὰ περιφρόνησιν. Τοῦτο δηλοῦται καὶ ἐξ ἄλλων ἀγιογραφικῶν χωρίων, ἀναφεραμένων καὶ τούτων εἰς τὸ νεογέννητον ὄνομα «χριστιανός». Κατὰ τὴν ἀπολογία τοῦ ὁ Παῦλος ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως Ἀγρίππα, εἰς Κισσάρειαν τῆς Ἰουδαίας, ἐρωτᾷ τὸν βασιλέα: «Πιστεύεις, βασιλεῦ, Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις». Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐρωτήσεως, εἰρωνικῶς ἀπεκρίθη ὁ Ἀγρίππας: «Ἐν ὀλίγῳ με πείσεις χριστιανὸν γενέσθαι»⁸⁰. Ἐτερον σχε-

τικὸν χωρίον διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιβεβαιούται ὅτι τὸ ὄνομα «χριστιανός» ἐδόθη ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν εἰρωνικῶς, εἶναι τὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, «εἰ δὲ ὡς χριστιανὸς πασχέτω, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξάζετω δὲ τὸν Θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ»⁸¹.

Γενικῶς δέον γὰρ λεχθῆ ὅτι θεία ἐπιγεύσει ἐπενοήθη τὸ ὄνομα χριστιανός, διὰ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ. Ἐξεπληροῦτο δὲ αὐτοῦ ἡ προφητεία ἡ λέγουσα, «Τοῖς δουλεύουσί μοι κληθήσεται ὄνομα καινόν, ὃ εὐλογηθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς»⁸². Πᾶς ὅστις φέρει τὸ ὄνομα τοῦτο πιστεύει, ἐν θαθεῖα συναισθήσει, ὅτι «ὁ Κύριος ἡμῖν τέθηκεν ἀπὸ τοῦ οἰκείου ὀνόματος σεμνῶν τὰ ἔθνη»⁸³. Τίς ἐκ τῶν «ἀγαθῶν» τοῦ ὀνόματος ἐπίστευε ποτε, ὅτι ἔμελλε γὰρ προσληφθῆ ὑπὸ πασῶν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν; Ἡ καθολικότης τοῦ ὀνόματος μαρτυρεῖ τὴν οἰκουμένηκότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Αἱ προφητεῖαι τοῦ Ψαλμωδοῦ καὶ τοῦ προφήτου Ζαχαρίου: «ἐξανθήσουσιν ἐκ πόλεως ὡσεὶ χόρτος τῆς γῆς»⁸⁴ καὶ «...τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔν. Κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τὴν ἔρημον»⁸⁵, ἐξεπληρώθησαν διὰ τῆς διαδόσεως τοῦ ὀνόματος «χριστιανός», ὥστε γὰρ γράφη ὁ ἱστορικὸς Εὐσέβιος κατὰ τὰ τέλη τοῦ βίου αἰῶνος, «πρόδηλον δὲ καὶ πῶς ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ προσήγορίας τὸ χριστιανῶν ὄνομα κατέπληξε τὴν πᾶσαν οἰκουμένην»⁸⁶. Ἀπὸ κάθε πόλιν ἐξήγηθη καὶ ἐδλάστησαν χριστιανοί, «ὡσεὶ χόρτος, διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν αὐξησιν», λέγει ὁ Ζιγαβινὸς ἐρμηνεύων τὸν ὡς ἄνω στίχον τοῦ ψαλμοῦ⁸⁷.

Οἱ διώκται τοῦ Χριστιανισμοῦ ὠνόμαζον τοὺς χριστιανούς «δυστυχεῖς ἀνθρώπους»⁸⁸. Ἡ πραγματικότης ὅμως τοὺς διαψεύδει, διότι τὸ ὄνομα τοῦτο κατέστη ἐντιμὸν καὶ ζηλευτόν. Τόσον ζηλευτόν, «ὥστε τοὺς μὲν πλοῦτου, τοὺς δὲ ἀξίας, τοὺς δὲ καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς καταφρονῆσαι, ἵνα μὴ τὸ τῶν χριστιανῶν ἀρνήσασθαι ὑπομείνωσιν ὄνομα»⁸⁹. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ ὁμινογράφου διατυπωμένη εἰς τροπάριον τῆς Ἐκκλησίας καύχησις: «Οὐκ ἐν σοφίᾳ, καὶ δυνάμει, καὶ πλοῦτῳ καυχώμεθα, ἀλλ' ἐν σοὶ τῇ τοῦ Πατρὸς ἐνυποστάτῳ σοφίᾳ Θεοῦ»⁹⁰... ἀποτε-

75. J. H o l z n e r, Παῦλος, μετάφρ. Ἀρχιμ. Ἱερωνύμου Κοτσώνη, σελ. 84-90, Ἀθήναι 1948.

76. Εὐσέβιου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Β.Ε.Π. τ. 19, σελ. 228, στίχ. 39-40.

77. Π. Τρεμπέλα, Ἰπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους καὶ τὰς ἑπτὰ Καθολικὰς Ἐπιστολάς, σελ. 293, Ἀθήναι 1941.

78. Ἐβρ. γ' 12, 13.

79. Πράξ. ια' 25, 26.

80. Πράξ. κστ' 27, 28.

81. Α' Πέτρ. δ' 16.

82. Ἦσ. ξς' 15, 16.

83. Θεοδώρου Ἡρακλείας, ἐκ τῆς εἰς Ἡσαΐαν ἐξηγήσεως Β.Ε.Π. τ. 19 σελ. 152, στ. 14.

84. Ψαλμ. οα' 16.

85. Ζαχαρία ιδ' 9, 10.

86. Εὐσέβιος, Εὐαγγελικὴ Ἀπόδειξις, Β.Ε.Π. τ. 27 σελ. 253, στ. 35, 37.

87. Εὐθυμίου Ζιγαβινου, Ἐρμηνεῖα Ψαλμῶν, μετάφρ. Νικοδήμου Ἀγορείτου τόμ. Β' Κων/πολις, 1821.

88. Π. Κανελλοπούλου, Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ ἐποχὴ μας, Ἀθήναι 1953.

89. Ἡουχίου, εἰς τὴν ἐρμηνεῖαν ψαλμῶν Εὐθυμίου Ζιγαβινου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 18, ὑποσημείωσις 20.

90. Εἰρμός, 13ης μηνὸς Ἰανουαρίου.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ ΚΑΙ Η ΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Μία από τὰς πλέον ιδιοτύπους καὶ χαρακτηριστικὰς ἑλληνικὰς ἐφορτὰς εἶναι καὶ ἡ ἐφορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τοὺς ὀρθοδόξους Ἱεράρχας, τοὺς γνησίους καὶ ζωντανοὺς θεολόγους, τοὺς ἐπιστήμονας τῶν νοσημάτων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Οἱ φιλόσοφοι τιμοῦν τοὺς σοφοὺς, οἱ ἱερεῖς τοὺς ποιμένας, οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς προστάτας, οἱ πτωχοὶ τοὺς πλουτιστάς, οἱ περιλυποὶ τοὺς παρηγορητάς, οἱ ὀδοιπόροὶ τοὺς πιστοὺς συνοδοὺς. Ἡ πολιτεία ἐξ ἄλλου ἔχει θεοπίσει αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὡς ἐφορτὴν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ὁ πνευματικὸς κόσμος καὶ ἡ σπουδάζουσα νεολαία αἰσθάνονται τὴν ἐσωτερικὴν ἀνάγκην νὰ πανηγυρίζουν διὰ τὰς τόσας παιδευτικὰς δωρεάς, ποὺ μᾶς κατέλιπον ὡς πνευματικὴν κληρονομίαν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι.

Ἐν τῶν κεντρικωτέρων σημείων τῆς συγχρόνου προβληματικῆς εἰς τὴν πατρίδα μας ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως ἡ ἀγωγή τῶν νέων μας. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ συνανωμένα ὄλοι, ἄρχοντες, ἀρχόμενοι, ποιμένες, γονεῖς, διδάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ νέοι μας.

Ἡ ἀγωγή τῶν παιδιῶν μας εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν πρόβλημα τῆς ἐποχῆς μας, διότι ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν εἶναι καθολικὸν σήμερον τὸ αἴτημα διὰ σ ο σ τ ἦ ν ἄ γ ω γ ἦ ν, εἰς μίαν περίοδον μάλιστα ποὺ συνιστᾷ ἀποφασιστικὴν καμπὴν τῆς ἱστορικῆς μας πορείας, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην ἡ παιδεία, ὑπὸ τὴν γενικωτέραν τῆς σημασίαν, εἶναι ὁ χῶρος εἰς τὸν ὁποῖον —συνήθως— ἡ ἀπουσία ἢ ἡ σύγχυσις στόχων καὶ ἡ ἀπώλεια τοῦ νοήματος τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως, ἐμφανίζονται με τραγικὰς διαστάσεις.

λεῖ τὴν μοναδικὴν καύχησιν τῶν πιστῶν τῆς διωκομένης Ἐκκλησίας τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων.

Ἦς ἄμπελος εὐκλῆματοῦσα ἐξηπλώθη καὶ διεδόθη εἰς πᾶσαν τὴν ὑφήλιον τὸ κοινὸν τοῦτο ὄνομα. Ἰσχύει ἐννοεῖται τὸ τοῦ Ψαλμωδοῦ: «Ἄμπελον ἐξ Αἰγύπτου μετήρας, ἐξέβαλες ἔθνη καὶ κατεφύτευσας αὐτήν... καὶ ἐπλήρωσε τὴν γῆν... ἐξέτεινε τὰ κλήματα αὐτῆς, ἕως θαλάσσης καὶ ἕως ποταμῶν τὰς παραφύδας αὐτῆς...»⁹¹. Ἡ θάλασσα, ὡς ἐν φρουρᾷ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῆς, κατέχει εἰς τοὺς κόλπους τῆς διάχυτον τὸ ἄλας, τοῦτο δὲ συγκρατεῖ τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως, τὰ προφυλάσσει ἀπὸ τὴν δυσωδίαν καὶ χαρίζει εἰς αὐτὰ ἀντισηπτικὰς καὶ ὑγιεινὰς ιδιότητας. Κατὰ τὸν ἴδιον ἀκριδῶς τρόπον καὶ οἱ χριστιανοὶ κατέχονται μὲν ὡς ἐν φρουρᾷ τῷ κόσμῳ, αὐτοὶ δὲ συνέχουσι τὸν κόσμον»⁹² ἐκ τῆς ἠθικῆς σήφειας καὶ

Ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ καχεξία ἢ ὁποία χαρακτηρίζει τὴν ἐποχὴν μας ἀντανακλᾷ πρὸ πάντων εἰς τὴν Νεότητα. Οἱ νέοι γίνονται ὁ κυματοθραύστης, ποὺ δέχεται τὸν ἀντίκτυπον ὄλων τῶν κοινωνικῶν μετασηματισμῶν καὶ ἀναστατώσεων· διότι ἡ γενεὰ τῶν μεγαλύτερων εἶναι πάντοτε ἐκεῖνη ἢ ὁποία δημιουργεῖ τὸ πλαίσιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀναπτύσσονται καὶ διαμορφώνονται οἱ νέοι. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ μεγαλύτεροι φέρουν ἀκεραίαν τὴν εὐθύνην διὰ τὴν πορείαν τῶν νέων. Τὸ πρόβλημα τῶν νέων εἰς ἐκάστην ἐποχὴν, εἶναι κυρίως πρόβλημα τῶν μεγαλύτερων καὶ ὀλιγότερον τῶν ἰδίων τῶν νέων.

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι μᾶς δίδουν εἰς τὰ συγγράμματά των μίαν πλήρη εἰκόνα τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῆς ἐποχῆς των, ἢ ὁποία φαίνεται νὰ μὴ διαφέρει καὶ πολὺ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας. Ἴδου πῶς περιγράφουν τὴν ζωὴν καὶ τῶν μεγαλύτερων καὶ τῶν νέων· γράφει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Κλαίω καὶ πονῶ βλέποντας ἡ ἄρετὴ νὰ σπανίζει τόσο ἀνάμεσα μᾶς, κάθε μέρα νὰ αὐξάνει ἡ κακία καὶ ὄλοι νὰ φέρωνται καὶ νὰ ἀγωνοῦν σὰν τὰ ζῶα. Κλαίμε γιὰ τὴ σύγχυσις τῶν θεσμῶν, τὴ φιλαρχία ἐκεῖνων ποὺ δὲν ἔχουν φόβον Θεοῦ, τὸ ἀπροστάτετο τῶν φτωχῶν, τὴν ἐρημίαν τῆς διδασκαλίας».

Ὁ Μ. Βασίλειος ὁμιλεῖ διὰ «λιμῶν ἀγάπης». «Χάθηκε, λέει, ἡ δικαιοσύνη. Ὁ καθένας κάνει ὅ,τι θέλει. Ἡ πονηρία ἀμέτρητη, οἱ ἄνθρωποι χωρὶς νοθεσία». Βλέπει τοὺς ἀνθρώπους ὡς «σύννεφα» ποὺ ὁ ἄνεμος τοὺς ὀδηγεῖ ὅπου θέλει. Βλέπει τὸν κόσμον πλήρη ἀτομιμοῦ. Ὁ καθεὶς πνίγεται εἰς τὴν μοναξιάν καὶ τὴν

ἀποσυνθέσεως. Ὡς εἰς ἅπαν τὸ σῶμα διαχέεται ἢ χορηγοῦσα εἰς τὸν ἄνθρωπον ζωὴν καὶ πνευματικὴν ἀξίαν ψυχῆ, οὕτω πῶς καὶ εἰς πᾶσαν τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, τὸ σῶμα τῆς ἀνθρωπότητος, εὐρίσκονται διασκορπισμένοι οἱ χριστιανοί, ἵνα ζωὴν καὶ πνευματικὴν πνοὴν παρέχουσιν εἰς αὐτήν. «Χριστιανοὶ γὰρ οὔτε γῆ, οὔτε φωνῆ, οὔτε ἔθεσι διακεκριμένοι τῶν λοιπῶν εἰσι ἀνθρώπων... Ἀπλῶς δὲ εἰπεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἐν σώματι ψυχῆ, τοῦτ' εἰσιν ἐν κόσμῳ χριστιανοί. Ἐσπαρτα κατὰ πάντων τῶν τοῦ σώματος μελῶν ἢ ψυχῆ, καὶ χριστιανοὶ κατὰ τὰς τοῦ κόσμου πόλεις»⁹³.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Γυθείου καὶ Οἰτύλου ΣΩΤΗΡΙΟΣ

92. Ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον, Β.Ε.Π. τ. 2, σελ. 254, στ. 1.

93. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 253 στ. 7, 8, 31, 33.

91. Ψαλμ. οθ' 9-12.

ἀτομικότητά του. «Γεγενήμεθα κα θ' ἑαυτὸν ἔκαστος, ὡσπερ ἡ ψάμμος, οὐ συνημμένους ἀλλήλοις, ἀλλ' ἕκαστος καθ' ἑαυτὸν, διηρημένους». Παρομοίως περιγραφάς, πού παρουσιάζουν τὴν ἀρνητικὴν πλευρὰν τῆς τότε χριστιανικῆς κοινωνίας, τὸ κλίμα τοῦ θρησκευτικοῦ ἀποχρωματισμοῦ, τῆς πρακτικῆς ἀθείας καὶ τῆς ἐκκοσμικεύσεως, εὐρίσκομεν πλείστας εἰς τὰ κείμενά των.

Ἄς ἴδωμεν ὁμως πῶς περιγράφουν καὶ τὴν ζωὴν τῶν νέων τῆς ἐποχῆς των; λέει ὁ ἱ. Χρυσόστομος: «Υπάρχουν ἄνθρωποι πού κάνουν ἀσχήμιες χειρότερες ἀπὸ ἐκεῖνες τῶν ἄγριων γαίδουριῶν, ζώντας οὐ μὲσα στὴν ἔρημο καὶ κλωτσώντας. Σ' αὐτὴν τὴν κατάστασιν βρίσκεται ἡ πλειοψηφία τῶν νέων μας. Γεμάτοι ἄγριες ἐπιθυμίαι, πηδοῦν καὶ κλωτσοῦν, γυρίζοντας ἀδέσποτοι στοὺς δρόμους καὶ ξεδεύοντας ἀνώφελα τὴ νεανικὴ ὁρμή τους». Καὶ τότε λοιπὸν ἠκούοντο τὰ ἴδια παράπονα πού καὶ σήμερον διατυπώνονται διὰ τὰ παιδιά μας: Θρασύτης, ἀνυπακοῆ, ἐπανάστασις, ἀσέβεια, ἀναρχία. Καὶ τότε ἡ σχέση τῶν μεγαλύτερων πρὸς τοὺς νέους ἦτο ἀντιθετικὴ.

Ὅλας αὐτὰς τὰς παρεκτροπὰς καὶ τὴν στάσιν τῆς νεότητος οἱ ἅγιοι Πατέρες τὰς ἀποδίδουν εἰς τὸ ὅτι, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἡ νεότης εἶναι «καθ' ἑαυτὴν εὐδύλοιστον πρᾶγμα καὶ δξύρροπον πρὸς κακίαν». Εἶναι κάτι τὸ πολὺ ὀλισθηρὸν καὶ ῥέπει πάρα πολὺ πρὸς τὴν κακίαν. «Μοιάζει μὲ φωτιά πού μεταδίδεται σ' ὅλα γύρω της καὶ γρήγορα μεγαλώνει». «Ἐμφανίζεται οὐκ ἐλάττωσιν τρικυμιόμενον, λόγω τῆς ἀπερισκεψίας καὶ τῆς φυσικῆς ἀστάθειας πού τὴ διακρίνει».

Αὐτὴν ὁμως τὴν παρατηρουμένην ἀνησυχτικὴν πορείαν τῆς νεολαίας οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι τὴν ἀποδίδουν καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν μας πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν καχεξίαν, ὅπως ἀνεφέρθη, καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκούς φροντίδος ἐκ μέρους τῶν μεγαλύτερων καὶ εἰς τὴν ἐλαττωματικότητα τῆς προσφερομένης ἀγωγῆς. Ἀπὸ τὴν ἠθοπλαστικὴν ἀγωγὴν τῶν νέων ἐξαροῦν οἱ Πατέρες τὴν πρόοδον ἢ τὴν ὀπισθοδρόμησιν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Καὶ τοῦτο ἔστιν, ὃ τὴν οἰκουμένην ἀνατρέπει πᾶσαν, ὅτι τῶν οἰκείων ἀμελοῦμεν παίδων, καὶ τῶν μὲν σωμάτων αὐτῶν ἐπιμελούμεθα, τῆς δὲ ψυχῆς αὐτῶν καταφρονούμεν».

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι, ὡς γονεῖς ἢ διδάσκαλοι, ὁμοιάζομεν ὡσὰν νὰ θέλωμεν νὰ δρέψωμεν «ἐξ ἀκανθῶν σταφυλὰς καὶ ἀπὸ τριβόλων σῦκα». Ζητοῦμεν ἀπὸ τὴν νεολαίαν μας νὰ ἔχη ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἡμεῖς δὲν τῆς παρέχομεν. Ἐρωτᾷ ἐλεγχτικῶς ὁ ἱ. Χρυσόστομος: «Θέλεις παιδί ὑπάκουο; Ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματά του ἀνάθρεψέ το «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου». Καὶ εἰς ἄλλο μέρος συμπληρώνει, μὲ ἠύξημένην ὀλίγον δόσιν αἰσιοδοξίας: «Ἄν ἐκπαιδεύωμε τὰ παιδιά μας, πρὶν ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα, νὰ εἶναι φίλοι μὲ τὸ Θεὸ καὶ τὰ διδάσκαμα τὰ πνευματικὰ μαθήματα «πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάν-

των», τότε θὰ ἐξαφανίζονταν ὅλα τὰ λυπηρὰ καὶ θὰ ἀπαλλάσσονταν ἡ παρούσα μας ζωὴ ἀπὸ μύρια κακά». Τοῦτο σημαίνει ὅτι, ἂν ἐδεικνύομεν τὸ αὐτὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν πνευματικὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν μας, μὲ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δεικνύομεν διὰ τὴν ὀποιαδήποτε ἄλλην κατάρτισίν των, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προλάβωμεν πολλὰ ἐκ τῶν κακῶν τὰ ὅποια ὡς Ἔθνος μᾶς ἀπειλοῦν. Καὶ ὁμως ἡ κυριολεκτικῶς ἀντιπατερικὴ ἐποχὴ μας, ὑποκύπτουσα εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ τεχνοκρατικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὸν ἀθεοράπτουτον ἐπαρχιωτισμὸν μας, ἐπιμένει νὰ παραμελῇ ἢ καὶ νὰ παραγκωνίξῃ τελείως τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν νέων μας.

Ποία ὁμως εἶναι ἡ ἀγωγή τὴν ὁποίαν προτείνουν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι; Ἡ ἀγωγή πού αὐτοὶ κρίνουν ἀπαραίτητον διὰ τὴν νεολαίαν καταξιώνεται εἰς τὸν ἀγῶνα «ὁμοιωθῆναι Θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπου φύσει», ὅπως χαρακτηριστικῶς ἀναφέρει ὁ Μ. Βασίλειος. Βεβαίως αὐτὸ τὸ «ὁμοιωθῆναι Θεῷ», τὸ ὅποιον οἱ ἅγιοι Πατέρες θέτουν ὡς στόχον τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἐπὶ γῆς πορείας του, εἶναι ἐπόμενον νὰ σκανδαλίξῃ καθεμίαν ἐποχὴν καὶ ἀσφαλῶς καὶ τὴν ἰδικὴν μας, πού πάσχει ἀπὸ ἕνα ὑλιστικὸν ὀριζοντισμὸν, θέτουσα ὡς στόχον τοῦ ἀνθρώπου τὴν οικονομικὴν ἐπιτυχίαν καὶ εὐζωίαν καὶ ἀδιαφοροῦσα διὰ τὴν πνευματικότητα. Ἀποτελεῖ κοινὴν διαπίστωσιν ὅτι μᾶς ἔμειναν ἐλάχιστα περιθώρια διὰ δρᾶσιν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων. Ἡ πνευματικὴ ἀναρχία, ἡ ὁποία μᾶς κατακλύζει, ἀυξάνει τὴν σύγχυσιν καὶ τὸ χάος. Ὅλα κατὰ κυριολεξίαν τὰ ἰσοπεδώνει ἡ τεχνικὴ, ἡ παραγωγὴ, ἡ κατανάλωσις. Ἀνθρωπισμὸς καὶ ἀγιότης ὑποχωροῦν ἐμπρὸς εἰς τὴν διάθεσιν πλουτισμοῦ καὶ καλοζωίας. Σκοπὸς δὲν εἶναι πλέον ἡ τελειοποίησις τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἡ τελειοποίησις τῶν μηχανῶν, διὰ τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς καὶ συνεπῶς καὶ τοῦ κέρδους. Οὕτω σήμερον αἱ μηχαναὶ ἀξίζουν περισσότερον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον.

Ἐντελῶς διάφορος εἶναι ὁ στόχος τῆς ἀγωγῆς πού προβάλλουν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι. Εὐρίσκεται πέραν τοῦ στενοῦ ὀριζοντος τῆς ἐγκοσμίου προοπτικῆς. Δι' αὐτούς, τὸ «ἀρχέτυπον» εἰς τὸ ὅποιον καλεῖται νὰ κατατείνῃ ἡ παιδευτικὴ μας πορεία εἶναι ὁ Θεάνθρωπος Χριστὸς καὶ ὁ θεωμένος ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος. Ἡ ἀγωγή πού προσφέρουν εἶναι «πορεία πρὸς τὸν Χριστόν». Ὁ Χριστὸς εἶναι δι' αὐτούς τὸ μόνον σταθερὸν σημεῖον προσανατολισμοῦ τῆς υπέρβασίς μας καὶ ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ ἢ μόνη πραγματικότης. Ἡ προοπτικὴ των, ἄρα, εἶναι καθαρῶς χριστοκεντρικὴ καὶ ὄχι ἀνθρωποκεντρικὴ. Δὲν ζητοῦν νὰ προβάλλουν τὸ «ἀνθρώπινον» τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὰς θείας καταβολὰς πού ὑπάρχουν ἐντὸς του, διὰ νὰ τὸν ὀδηγήσουν πρὸς τὸ «ἀρχέτυπον» του, τὸν Χριστόν.

Θὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὴν συνέχειαν μερικὰς ἀπὸ τὰς προϋποθέσεις αἱ ὁποῖαι, κατὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, συνιστοῦν τὸ πλαίσιον αὐτῆς τῆς ἐν Χριστῷ παιδείας:

1) Ἡ χριστιανικὴ παιδεία δὲν νοεῖται ὡς μία ξηρὰ μετὰδοσις γνώσεων, ὡς πολυμάθεια, ἀλλὰ ὡς «ἀνατροφή μετ' εὐλαβείας» καὶ «μετάληψις ἀγιότητος» (Χρυσόστομος). Δὲν ἐπιτρέπουν πειραματισμούς εἰς τὸν χρόνον τῆς ἀγωγῆς. Τὸ περιεχόμενον τῆς ἰδικῆς τῶν παιδείας εἶναι δεδομένον καὶ συγκεκριμένον. «Ἡ ὄντως σοφία καὶ ἡ ὄντως παιδεία οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος», θὰ εἶπῃ ὁ ἱερός Χρυσόστομος.

2) Ζητοῦν ἀπὸ τὸν νέον ἄνθρωπον νὰ κατακτήσῃ τὴν ὀρθὴν φιλοσοφίαν τῆς ζωῆς. Νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀληθινὴν του αὐτοσυνειδησίαν κάτω ἀπὸ τὸ πρῶμα τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας. Λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος: «Μικρὸς εἶμι καὶ μέγας, ταπεινὸς καὶ ὑψηλός, θνητὸς καὶ ἀθάνατος, ἐπίγειος καὶ οὐράνιος». Καὶ ὁ Μ. Βασίλειος θὰ συμπληρώσῃ: «Ἐξέτασον σεαυτὸν τίς εἶ, γνῶθι σεαυτοῦ τὴν φύσιν». Καὶ ὁ Χρυσόστομος θὰ τονίσῃ: «Νὰ παιδαγωγεῖται τὸ παιδί ἔτσι, ὥστε νὰ μὴ δίνει ἀξία στὰ χρήματα, οὔτε στὴν ἀνθρώπινη δόξα, οὔτε στὴν ἐξουσία, οὔτε στὸ θάνατο, οὔτε γενικῶς στὴν παρουσία ζωῆ. Μόνο ἔτσι θὰ εἶναι σοφὸ καὶ μυαλωμένος». Καὶ προσθέτει: «Δὲν θὰ ἔχεις τόσα ἀποτελέσματα, ἂν διδάξῃς τὸ παιδί σου μόνο μιὰ τέχνη καὶ κοσμικὴ "παιδεία" γιὰ νὰ κερδίζει χρήματα, ὅσο ἂν τὸ διδάξῃς τὴν τέχνην ἐκείνην μὲ τὴν ὁποία θὰ περιφρονεῖ τὰ χρήματα... Μὴν προσπαθεῖς νὰ τοῦ ἀκονίσῃς καὶ νὰ τοῦ γυμνάσῃς τὴ γλῶσσα, ἀλλὰ κυρίως νὰ καθαρίσῃς τὴν ψυχὴν του». «Ὅλα αὐτὰ μᾶς βοηθοῦν νὰ κατανοήσωμεν, πόσον εἶναι ἀνάγκη νὰ βοηθήσωμεν τὰ παιδιὰ μας νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸ καρκίνωμα τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς χρησιμοθηρίας, τῆς μεταβολῆς δηλαδὴ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος εἰς μέσον κοινωνικῆς ἀναδείξεως καὶ εὐκόλου πλουτισμοῦ.

3) Οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐπιδιώκουν τὴν ριζοσπαστικὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου ἀπὸ οἰανδήποτε ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ κόσμου, ὥστε νὰ ἀναζητῇ καὶ νὰ εὐρίσκῃ κανεὶς τὴν ἀσφάλειάν του εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν αἰώνιαν πατρίδα του. Τοῦτο ἐνδεχόμενος νὰ ἠχῇ ὀλίγον τι ἀποκρουστικῶς εἰς τὸν πολιτισμὸν μας ὁ ὁποῖος στηρίζεται εἰς τὴν ἀποταμίευσιν καὶ τὴν συσώρευσιν ἀγαθῶν καὶ βλέπει τὴν ἀσφάλειάν του μόνον εἰς τὰς κοινωνικὰς ἀσφαλίσεις (σύνταξις, ἰατρικὴ περίθαλψις κ.λπ.).

Ὁ ἐσφαλμένος τρόπος ἀγωγῆς, πὺν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐφαρμόζον πολλοὶ γονεῖ καὶ διδάσκαλοι, ἐπισημαίνεται εὐγλωττῶς ἀπὸ τὸν ἱερόν Χρυσόστομον: «Τὸ παιδί μόλις γεννηθεῖ, ἀμέσως ὁ πατέρας ἀρχίζει νὰ σκέφτεται καὶ νὰ φροντίζει μὲ κάθε τρόπο, ὅχι πῶς θὰ κατορθώσῃ νὰ τὸ διαπαιδαγωγήσῃ γιὰ νὰ γίνῃ καλὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ πῶς θὰ μπορέσῃ νὰ τὸ στολίσει καὶ νὰ τοῦ φορέσῃ χρυσαφικὰ καὶ καλὰ ρούχα. Γιατί τὸ κάνει αὐτὸ, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ; Καλά, ἐσὺ τὸ ἔπαθες καὶ φορᾷς τέτοια· γιατί συνηθίζεις καὶ τὸ παιδί σου καὶ τοῦ μεταδίδεις αὐτὴ τὴν μαγία; Γιατί τοῦ κρεμάς στολίδια στὸ λαμῖό του; Παιδαγωγὸ καλὸ θέλει τὸ παιδί σου γιὰ νὰ τὸ διαπαιδαγωγήσῃ. Χρυσάφι

καὶ δὲν τοῦ χρειάζονται. Ὑστερα, τοῦ ἀφήνεις καὶ μακριὰ μαλλιά καὶ τὰ χτενίζεις πρὸς τὰ πίσω, καὶ ἔτσι ἐκθιλύνεις τὸ ἀγόρι ντυνόντάς το σὰν νὰ ἦταν κορίτσι, καὶ τοῦ ἐξασθενίζεις τὴν ῥώμην τῆς ἀνδρικῆς του φύσεως. Καὶ μάλιστα πολλοὶ φθάνουν στὸ σημεῖο νὰ κρεμοῦν καὶ χρυσὰ σκουλαρίκια στὰ αὐτιά τῶν ἀγοριῶν τους. Ἀλλὰ μακάρι οὔτε τὰ κορίτσια νὰ τὰ φοροῦσαν. Καὶ σεῖς μεταδίδετε αὐτὴ τὴν ἀρρώστια καὶ στὰ ἀγόρια σας! Φοβερὸ πρᾶγμα! Ἴσως πολλοὶ νὰ γελοῦν κίβλας γι' αὐτὰ πὺν λέγω, γιατί τάχα αὐτὰ εἶναι μικροπράγματα. Δυστυχῶς ὅμως δὲν εἶναι μικροπράγματα. Εἶναι μάλιστα καὶ πολὺ μεγάλα καὶ σπουδαῖα. Ὅταν τὸ κορίτσι μάθει ἀπὸ μικρὸ νὰ ζηλεύει τὰ γυναικεῖα στολίδια καὶ νὰ τὰ θεωρεῖ πολὺ μεγάλο πρᾶγμα, τότε ἀσφαλῶς, ὅταν παντρευτεῖ καὶ φύγῃ ἀπὸ τὸ πατρικὸ τῆς σπίτι, θὰ εἶναι τρομερὰ ἀπαιτητικὴ στὸν ἄνδρα τῆς, πῶ φορτικὴ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν ἐφορεία. Σὰς τὸ ξαναεἶπα ὅτι τὸ κακὸ ἀπὸ κεῖ ἀρχίζει καὶ δὲν ξεριζώνεται, γιατί κανεὶς δὲ φροντίζει γιὰ τὰ παιδιὰ, κανεὶς δὲν τοὺς μιλάει γιὰ τὴν ἀγνότητά, κανεὶς δὲν τοὺς λέει γιὰ σωφροσύνη, κανεὶς δὲν τοὺς διδάσκει τὴν ἀδιαφορία γιὰ τὸ χρῆμα καὶ τὴ δόξα, κανεὶς δὲν τοὺς ἀναφέρει ὅσα παραγγέλματα ἔχει ἡ ἅγια Γραφή. Κανεὶς...».

4) Ζητοῦντες ἀπὸ τοὺς νέους μας νὰ εἶναι ἡ ζωὴ των συνεχῶς ἐστραμμένη πρὸς τὴν Αἰωνιότητα, πρὸς τὰ πνευματικά, δὲν σημαίνει ὅτι θέλουν νὰ τοὺς μεταδώσουν πνεῦμα μοιρολοτρίας, δειλίας ἢ παθητικότητος, οὔτε νὰ τοὺς ὀδηγήσουν εἰς τὴν ἀπραξίαν. Ὁ νέος πὺν αὐτοὶ θέλουν νὰ πλάσουν εἶναι ἀγωνιστῆς, μαχητικὸς, θαρραλέος, ἀνύστακτος μαχητῆς διὰ τὴν Ἀλήθειαν, τὴν Ἐλευθερίαν καὶ τὴν Δικαιοσύνην, ὅπως ἦσαν καὶ οἱ ἴδιοι, καθ' ὅλην των τὴν ζωὴν. Ὁ χριστιανισμὸς ὁ «εὐγενικός», ὁ «συνετός», ὁ «καθωσπρευτικός» εἶναι δυστυχῶς ἰδικόν μας κατασκευάσμα. Ἀκόμη, ἐν πνεύμα ἀρνήσεως τοῦ κόσμου ἢ κοσμοφοβίας καὶ λιποταξίας εἶναι ἄγνωστον εἰς τοὺς Πατέρας. Ἀντιθέτως, μὲ τὸν λόγον καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν των συνιστοῦν ἔναντι τοῦ κόσμου μίαν στάσιν θετικὴν, συνοδευομένην ὅμως ἀπὸ κριτικὴν διάθεσιν καὶ ἐκλεκτικότητα.

5) Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον περισσότερο ἐξ ὅλων τονίζουν εἶναι ὅτι ὁ νέος ἀναμένει κατ' οὐσίαν ὄχι τόσον τὸν λόγον τοῦ ὑπευθύνου διὰ τὴν ἀγωγήν του, ὅσον τὸ παράδειγμά του. «Μισῶ λόγους, οἷς ἔναντιός βίος». «Μισῶ τὰ λόγια πὺν ἔχουν ἀντίθετη ζωὴ» θὰ εἶπῃ ὁ ἅγιος Γρηγόριος. Διὰ τοῦτο καὶ ἐφρόντιζον οἱ ἴδιοι νὰ γίνωνται «πᾶσι νόμος ἀρετῆς», ὑπόδειγμα ζωντανὸν τῆς ἀρετῆς. Λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Διὰ τοῦτο ἡμῖν αἱ πόλεις εἰσὶ διεφθαρμέναι, ὅτι π ο ν η ρ ο ἰ τῆς νεότητός εἰσιν οἱ διδάσκαλοι». Καὶ συνεχίζει: «Πῶς ὁ μεγαλύτερος θὰ καθοδηγήσῃ τὸν νεότερο, ὅταν αὐτὸς κάνει χειρότερα ἀπὸ ἐκεῖνον;». Ἄς θαυμάσωμεν τὴν βαθεῖαν ψυχολογίαν καὶ τὴν παιδαγωγικὴν ἐμπειρίαν πὺν κρῖπτει ἡ ἐπομένη σκέψις αὐτοῦ: «Ὅταν ἕνας νέος προσβάλλῃ κάποιον μεγαλύτερο, ἐκεῖνος προβάλλει τὴν ἡλικία του καὶ κάνει καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἀγανακτοῦν ἔναντιόν τοῦ νέου. Ὅταν ὅμως πρόκειται

ὁ μεγαλύτερος νὰ νοουθετήσῃ τὸ νεώτερο καὶ νὰ γίνῃ γιὰ κείνον κανόνας ἀρετῆς, τότε λησμονεῖ τὴν ἡλικίαν του καὶ συνεχίζει τὶς τρέλλες του».

6) Τέλος ἐπιγραμματικῶς μόνον ἀναφέρομεν τὴν θετικὴν καὶ οὐσιαστικὴν των στάσεων ἀπέναντι εἰς τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην ἑνὸς ὀρθοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ τῶν νέων. Ἀκόμη, τὸ πόσον ἐπιμόνωσ ἠγωνίσθησαν διὰ τὴν ἐπιτυχή ἔνταξίν των εἰς τὸ κοινωνικὸν σῶμα, στήριζόμενοι ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσότητος καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Ὁλόκληρον τὸ ἔργον των ἀποτελεῖ μίαν ἀδιάκοπον προσπάθειαν νὰ μάθῃ ὁ νέος νὰ ζῆ μὲ τοὺς συνανθρώπους του εἰς μίαν διαδικασίαν ἀντιμεταχωρήσεως καὶ ἀντιμεταδόσεως, εἰς μίαν ἀγαπητικὴν κοινωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ εἰς ὑπάρχει διὰ τὸν ἄλλον καὶ ὅλοι δι' ὅλους.

Μετὰ τὰς ἀνωτέρω ἐπισημάνσεις, κλείομεν μὲ τὰς ἀκολούθους σκέψεις. Ὅποτε προστρέχομεν εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, ἐν τῇ σοφίᾳ των διαπιστώνομεν τὴν καθολικότητα καὶ πληρότητα τῆς σκέψεώς των, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπικαιρότητα των ἐπὶ ὅλων τῶν προβλημάτων. Καὶ αὐτὸ διότι δὲν ἀσχολοῦνται μὲ τὰς παροδικὰς συμβατικότητας τῆς ζωῆς, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀναλλοίωτον αὐτῆς οὐσίαν.

Ἰδιαίτερος εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς γίνονται δεκτοὶ ὡς πρότυπα παιδευτικά, ἀλλὰ καὶ ὡς φορεῖς τοῦ ἑλληνορθόδοξου παιδευτικοῦ ιδεώδους. Ἡ ἐκκοσμηκευμένη ἐποχὴ μας θὰ τοὺς εὐρίσκη ἀπαιτητικούς καὶ θὰ διατείνεται ὅτι ὠρισμένοι ὑποθήκαι αὐτῶν εἶναι ἀνεφάρμοστοι. Ἐν τούτοις ὁ ἱερός Χρυσόστομος καὶ τότε καὶ σήμερον ἀποστομώνει τοὺς γονεῖς πού προβάλλουν ἀντιρροήσεις καὶ φωνάζουν: «Δὲ θὰ κάνουμε τὰ παιδιά μας καλόγερους». Μὲ ἱερὸν πάθος τοὺς κεραινώνει ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος: «Ὅν ἔστιν ἀνάγκη γενέσθαι αὐτοὺς μονάζοντας» χριστιανούς αὐτοὺς ποιήσον».

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι λοιπὸν πλάθουν μὲ τὸν λόγον καὶ τὴν πράξιν τοὺς χριστιανούς, μικροὺς Χριστοὺς διὰ τὸν κόσμον καὶ τὴν κοινωνίαν.

Ἐπερὶ αὐτοὺς ὅλων ἐπιδιώκουν νὰ δυνηθῇ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ὀρθὴν ἀγωγὴν νὰ μείνῃ ἀναλλοτρίωτος, νὰ σώσῃ τὴν ταυτότητά του.

Εἶναι πολὺ ἐκφραστικὴ ἡ ἱερὰ ἐκρηξις τοῦ Μ. Βασιλίου, ὅταν ἀντιμετωπίζῃ τὰς καταλυτικὰς νεωτεριστικὰς τάσεις συγχρόνων του, οἱ ὁποῖοι, ἐπηρεασμένοι ἀπὸ ἰδεολογικὰ ξενότροπα ρεύματα τῆς ἐποχῆς των, ἐπιθήμιζον πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν: «Περιφρονοῦνται, λέει, οἱ διδασκαλίες τῶν Πατέρων μας, προτιμᾶται ἡ κοσμικὴ σοφία καὶ καταφρονεῖται τὸ καύχημα τοῦ

Σταυροῦ. . . Οἱ μεγαλύτεροι κλαῖνε, συγκρίνοντας τὰ παλιὰ μὲ τὰ παρόντα. Οἱ νέοι γίνονται συνεχῶς ἀθλιότεροι, γιατί ἀγνοοῦν τί ἔχουν στερηθεῖ καὶ τί ἔχουν χάσει». Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον παρατηρεῖ: «Ὅσοι καταστρέφουν καὶ διαστρέφουν τὰ παλιὰ μας ἔθιμα κατηγορώντας τα σὰν ἄχρηστα, αὐτοὶ ὅλοι εἶναι ἐκεῖνοι πού δέχονται τὶς νεωτερίζουσες θεωρίες, ὅπως ἀκριβῶς ἀλλάζουν τὰ ρούχα οἱ φίλοι τῆς μόδας, πού προτιμοῦν πάντα τὰ παράξενα ἀπὸ τὰ συνηθισμένα ρούχα».

Ἄν ἔξων σήμερον οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι, εἶναι βέβαιον ὅτι μὲ τὴν ἰδίαν κριτικὴν διάθεσιν θὰ ἐκαυτηριάζον μίαν ἀνάλογον τάσιν τῆς ἐποχῆς μας, τὴν μανίαν διὰ τὸν ἐξευρωπαϊσμόν μας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον —μὲ τὸν ἀνίατον ἐπαρχιωτισμόν μας— βλέπομεν νὰ ἐξαριτᾶται ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἐπιβίωσις μας. Θὰ μᾶς ἔλεγον καὶ πάλιν ὅτι χρέος τῆς ἀγωγῆς, τὴν ὁποίαν δίδομεν εἰς τὰ τέκνα μας, εἶναι νὰ ἐνισχύῃ τὴν ἱστορικὴν μας συνείδησιν καὶ νὰ διασώζῃ τὴν οὐσίαν μας. Διότι, ἂν ὁ ἐξευρωπαϊσμός μας οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἀπὸ τὴν παθητικὴν ἀφομοίωσίν μας μὲ μίαν Δύσιν, ἡ ὁποία —παρ' ὅλην τὴν ἐντυπωσιακὴν ἐπιφάνειάν της— λιμοκτονεῖ πνευματικῶς, τότε ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν αὐτοκαταστροφὴν μας. Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι βοηθοῦν ὁποιοδήποτε μελετᾶ καὶ δέχεται τὸν λόγον των νὰ ἰδῇ τὴν σύγχρονον ζωὴν μὲ ἀπόλυτον ἀμεσότητα ἄνευ ἐπηρεασμοῦ ἀπὸ τὰς προκατασκευασμένας θεωρίας τοῦ σημερινοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἀνθρώπου. Ἐπίσης μᾶς βοηθοῦν νὰ συνειδητοποιήσωμεν ὅτι ἄλλο εἶναι προσέγγισις καὶ συνεργασία μετὰ τῆς Δύσεως καὶ ἄλλο αὐτοπαράδοσις καὶ ὑποταγὴ εἰς αὐτήν. Ὁ ὀλοκληρωτικὸς ἐξευτελισμός μας, ἐπιζητῶν νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου «μὲ σχήματα ὀπωσθήποτε στυλιανά, ἀλλὰ ξενόφερτα», κινδυνεύει νὰ μᾶς ἀποκόψῃ ἀπὸ τὰς ρίζας μας καὶ νὰ μᾶς ἐκθέσῃ εἰς μίαν ἐρήμωσιν πνευματικὴν. Ἀντιθέτως οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ἐνσαρκώνουν καὶ ἐκφράζουν ἕνα δυναμικὸν ἀνθρωπισμόν, ἡ ζωτικότητα τοῦ ὁποίου ἐγονιμοποίησε τὸν ὀρθόδοξον τρόπον ὑπάρξεως καὶ ἐσφυρηλάτησε τὴν πολιτιστικὴν ἐνότητα, ὅχι μόνον εἰς τὸν χῶρον τὸν ἑλληνικόν, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν ὀρθόδοξον χώραν.

Εἶναι καιρὸς πλέον νὰ κατανοήσωμεν ὅτι, ἂν δὲν ἀκούωμεν τὸν λόγον τῶν Πατέρων, θὰ μείνωμεν τελικῶς χωρὶς θεμέλιον ὅτι, διὰ νὰ ὑπερβῶμεν τὴν σύγχυσιν τῆς ἐποχῆς μας, χρειάζεται νὰ βαπτισθῶμεν ἐκ νέου εἰς τὴν πατερικὴν παράδοσίν μας καὶ νὰ καταστῶμεν —χάριτι τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ— ἐνσαρκωταὶ καὶ μάρτυρες αὐτῆς εἰς τοὺς νέους μας, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλον τὸν ἀνήσυχον καὶ ὑποφέροντα καὶ δωφῶντα σύγχρονον κόσμον.

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΤΣΙΟΣ

Ο ΝΕΑΣ ΠΕΛΑΓΟΝΙΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ (†)

«Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι... κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν».

(Α' Τιμοθ. α' 18).

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος χαρακτηρίζει: τὰς ἐνδείξεις τῆς παρά τοῦ Θεοῦ κλήσεως τοῦ μαθητοῦ του Τιμοθέου εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον ὡς «π ρ ο α γ ο ὑ σ α ς π ρ ο φ η τ ε ἰ α ς». Θέλει: νὰ τονίσῃ ὅτι ἡ ἐπιλογή αὐτοῦ ὡς ἐργάτου τοῦ Εὐαγγελίου ἐστηρίζετο εἰς ὠριμένα προμηνύματα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, διὰ τῶν ὁποίων ἐπεσημαίνετο ὁ φέρελπις ἐκαίνος «συνεργός» τοῦ Παύλου καὶ Ἐπίσκοπος τῆς Ἐφέσου.

Ἀνάλογα προμηνύματα ἀναγράφον τὸν κοιμηθέντα ἐν Κυρίῳ († 14.12.1984) ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν ἡμῶν Μητροπολίτην Ν. Πελαγονίας Νικόλαον (Ἐένον), ἐκ νεαρῆς ἡλικίας προαιετούμενον καὶ προκαταρτιζόμενον διὰ τὸ ἱερατικὸν στάδιον.

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Λεχαινά τῆς Ἠλείας (1915) καὶ ἀνετράφη ἐν Πάτραις. Συνεδέθη δέ, κατὰ τὰ ἔτη τῆς μαθητικῆς του ζωῆς, μετὰ τὴν κατηχητικὴν κίνησιν τοῦ ἀειμνήστου π. Γερβάσιου Παρασκευοπούλου. Ὅταν ἀπεφοίτησεν ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον Πατρῶν (1932), ἦτο ἤδη προσηλυτισμένος πρὸς ἱεραποστολικὰ ἰδανικά. Καὶ ἀφ' ἐνός ἐνεγράφη καὶ ἐφοίτησεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1932 - 36), ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐνταχθῇ εἰς τὴν Ἀδελφότητα Θεολόγων «ἡ Ζωή», τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἐνεργὸν μέλος ἐπὶ 35ετίαν.

Ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰργάσθη ὡς ἱεροκέρυξ, λαϊκὸς κατ' ἀρχὰς καὶ ἀργότερα κληρικὸς, κυρίως δὲ διηκόνησε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης, ἐγκατασταθεὶς εἰς τὸ Ἡράκλειον καὶ ἀναπτύξας ἀξιόλογον κηρυκτικὴν καὶ κατηχητικὴν δραστηριότητα. Ἀπὸ τοῦ ἀμύδωνος τοῦ ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ Ἡρακλείου καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων κηρυκτικῶν «δημάτων» καὶ τῶν κατηχητικῶν ἐπέλξεον τῆς πρωτοθρόνου ἑκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας τῆς Κρήτης ἔσπειρε τὸν σπόρον τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ἀνεκρήμτους ψυχὰς, ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ ἀοιδίμου πρωθιερέαρχου Κρήτης Εὐγενίου.

Ἐνῶ δέ, ὡς ἱερεὺς καὶ «οἰκονόμος μυστηρίων Θεοῦ», δὲν παρέλειπε τὰ λειτουργικὰ ἔργα, καὶ τῶν ἁγιαστικῶν μυστηρίων τὴν προσφορὰν (τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως καὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας), δὲν ὑστέρησεν εἰς σπουδαίαν συμβολὴν καὶ εἰς τὸν κοινωνικὸν τομέα. Ἡ ἐπίδοσίς του εἰς αὐτὸν ἀπέφερε καρπὸν περιφανῆ, τὸ ἱ-

δρυμα «Παναγία Παναγίασσα» (εἰς θέσιν «Λιγοπεράσματα» τοῦ Ἡρακλείου), πρὸς προστασίαν ὀρφανῶν καὶ ἀπροστατευτῶν κορασίδων, ποὺ λειτουργεῖ μέχρι σήμερον, μετὰ τὴν συμπαράστασιν Ἀδελφότητος ἀφιερωμένων «ἀδελφῶν» ἐθελοντικῶν «συνεργῶν» του εἰς τὰ ἀπαραίτητα ἔργα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν διαπαιδαγωγήσεως τῶν περιθάλπομένων κορασίων.

★

Ἐπικολούθησεν (1968) ἡ ἐκλογή του ὡς τιτουλαρίου Μητροπολίτου, ὑπὸ τὸν ψιλὸν τίτλον Νέας Πελαγονίας, διὰ νὰ τοποθετηθῇ ὡς προϊστάμενος τῆς Ὁρησκευτικῆς τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων Ὑπηρεσίας, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Σώματος τῶν Στρατιωτικῶν ἱερέων. Ἀπὸ τῆς θέσεως δ' αὐτῆς εἰργάσθη μετὰ ζῆλον πολὺν, θεωρήσας τὴν προαγωγήν του εἰς Ἀρχιερέα ὡς ἔχουσαν αἰτιώδη σχέσιν μετὰ τὴν προαγωγήν τοῦ ἔργου τοῦ κατὰ Χριστὸν φρονηματισμοῦ τῆς στρατευομένης νεότητος. Σκοπὸν τῆς χειροτονίας του εἰς ἐπίσκοπον (31.3.1968) καὶ τῆς τοποθετήσεώς του ἐπὶ τῶν ἐπέλξεων τῶν ἐνόπλων Φρουρῶν τῆς Πατρίδος (μετὰ τὸν ἐπίζηλον βαθμὸν τοῦ Ὑποστρατήγου) ἔθεσε τὴν ἀντιζωπύρησιν τῶν παραδοσιακῶν ἐθνικῶν ζωπύρων τῶν προμάχων τῆς Ἑλλάδος, ποὺ ἀπὸ αἰῶνων ἔμαθαν νὰ ἀγωνίζωνται: καὶ νὰ πολεμοῦν «γὰρ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἁγίαν καὶ τῆς Πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν». Μόνον αὐτὴν τὴν δικαίωσιν ὠρματιζέτο διὰ τὸ ἔργον του, ὥστε νὰ δύναται: νὰ λέγῃ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὅτι: «ἡ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀπιστοσύνης» εἶναι: τὸ διαρκὲς μέλημα, νὰ εἶναι ὄντως «φιλόχριστος» ὁ στρατός μας, τ.ἔ. νὰ ζῆ καὶ νὰ ἀγωνίζεται: «ἐν Κυρίῳ» (Α' Κορ. θ' 2).

Ἡ ἀποστολή του αὐτὴ ἐπεσφραγίσθη, ὅταν, μετὰ ἐξαετίαν περίπου, κατηργήθη, διὰ Νόμου τῆς Πολιτείας, ἡ θέσις τοῦ Μητροπολίτου τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

★

Εἶχε προλάβει, κατὰ τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν του, νὰ ἀνεγείρῃ —μερίμνη καὶ ἐνεργείας του— ἱ. Ναὸν εἰς τὸ Πεντάγωνον, ἐπ' ὀνόματι, ὡσαύτως, «Παναγία Παναγίασσα», θεωρούμενον, οὕτως εἰπεῖν, ὡς ἡ μητροπολιτικὴ του καθέδρα ἐντὸς τοῦ χώρου καὶ τῆς ἑδρας τῆς Ἡγασίας τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

Ἀφ' ὅτου δὲ ἐξῆλθε τῆς ὑπηρεσίας, ὡς «σχολάζων», διέθεταν ἱκανὸν χρόνον καὶ ἱκανὸν μέρος τῶν ἀποδοχῶν του εἰς τὸ φερώνυμον Ἰδρυμὰ του «Παντάνασσα» τοῦ Ἡρακλείου.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ*

Ἴδού τί διδάσκει ἡ θεόπνευστος Γραφή διὰ τοῦ Ἀγίου Ἀποστόλου Παύλου: «Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπιεῖναι ἐπὶ πλοῦτου ἀδηλόγητι, ἀλλ' ἐπὶ Θεῷ τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν...»⁵³. Καὶ πράγματι ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι μόνον τι ἀγαθόν, ἀλλ' ἀπειναντίας πολὺ ἀσταθές. Ἄς μὴ καυχᾶται λοιπὸν ὁ πλούσιος δι' ἀγαθὰ, ἅτινα αὔριον ἴσως δὲν θὰ ἔχη. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης Ἰεραιίας (Ζ' καὶ ΣΤ' π.Χ. αἰῶν) ἀναφωνεῖ: «Μὴ καυχᾶσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ»⁵⁴. Ὁ

πτωχὸς δὲν πρέπει νὰ ἀπογοητεύηται κατὰ τὸν ποιητὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ἣτις διδάσκει: ὅτι μεθ' ὑπομονῆς νὰ ἀντιμετωπίζη τὰς ποικίλας δυσχερείας ὁ πέννης, διότι ἡ πενία πολλὰκις ἀποδαίνει γενναίως συνεργὸς τῆς ἀρετῆς, διδάσκονται δὲ οὐχὶ σπανίως τὰ κάλλιστα μαθήματα εἰς τὸ ψυχωφελές σχολεῖον τῆς δυστυχίας. Ἴδού τί ὁ ἔνθεος φάλτης τοῦ Ἰσραήλ, Δαυὶδ (ΙΑ' καὶ Ι' π.Χ. αἰῶν), διδάσκει: «ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου τὸν Θεὸν ἐξεζήτησα..., καὶ οὐκ ἠπατήθη»⁵⁵.

Ὁ ποιητὴς ἀπαραίτητα ἀγαθὰ διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς πόλεως θεωρεῖ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εἰρήνην ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν καταστρεπτικὸν πόλεμον:

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 83 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

53. Α' Τιμοθέου, 6,17. Πρβλ. καὶ φαλμόν, 61,11: «μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν καὶ ἐπὶ ἀπάγματα μὴ ἐπιποθεῖτε πλοῦτος ἐὰν ρέη, μὴ προστίθεσθε καρδίαν.».

54. Ἰεραιίου, 9,23. Ὁ Θεόγνης διδάσκει ὅτι ὁ πλοῦτος εἶναι κτήμα ἐφήμερον, τὸ δὲ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου ἀδηλον, συνιστᾷ τὴν ἀνάγκην οἰκονομίας. Θεόγνης Ἐλεγείαι, στίχοι 903 - 909:

«Ὅστις ἀνάλωσιν τηρεῖ κατὰ χρήματα θηρῶν,
κυδίστην ἀρετὴν τοῖς συνείσιν ἔχει.»

εἰ μὲν γὰρ κατιθεὶν διότου τέλος ἦν, ὅπως τις ἡμελλ' ἐκτελέσας εἰς Ἄϊδαο περᾶν,
εἰκόσ ἂν ἦν, ὅς μὲν πλείω χρόνον αἶσαν ἔμμενεν,
φειδῆσθαι μᾶλλον τοῦτον ὃν εἶχε βίον
νῦν δ' οὐκ ἔστιν ὁ δὴ καὶ ἐμοὶ μέγα πένθος ὄρωμεν,».

55. Φαλμός, 76,3.

Ἐκεῖ δέ, κατ' ἐπιθυμίαν του, ὑπάρχει ἤδη ὁ τάφος του καὶ ἀναπαύεται ἡ σορὸς του.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ὁ ὑπογράφων εἶναι ἀρμόδιος νὰ πληροφωρήσῃ, ὅτι ὁ μεταστὰς Ἱεράρχης ἤρchiσε τὴν σταδιοδρομίαν του, ὡς νεαρὸς μαθητῆς, εἰς τὸν περιλαμπρον Ἰ. Ναὸν τῆς «Παναγίας» Πατρῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπηρέτησεν ὡς νεωκόρος, διὰ τὰ ἐξοικονομῆν τὰ ἐξόδα τῆς συντηρήσεώς του καὶ τῶν σπουδῶν του, διότι, ὅπως συνηθέστατα συμβαίνει: μὲ τὰ «φτωχόπαιδα», ἐσπούδαζεν ἐργαζόμενος.

Ἐκ λόγων δὲ συναισθηματικῶν καὶ ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν «Παναγίαν» Παναγίαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ὁποίας προέκυπτε «σοφία καὶ ἡλικία καὶ χάρις» Θεοῦ, ἀνέγραψε τὸ Ὄνομα Αὐτῆς εἰς φερώνυμα κτίσματα, ὅπου ἂν ἤξιώνετο νὰ ἀνεγείρῃ τοιαῦτα. Καὶ ἤδη ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς «Παναγίας» ὑπάρχει ἡ «κατάπαυσις» του ἐν Κρήτῃ.

Ἐκ τῆς ὡς ἄνω σκιαγραφίας, θεωροῦμεν ὅτι: «κατὰ τὰς προαγούσας ἐπ' αὐτὸν προφητείας» ἔλαβε τὴν «παρακαταθήκην» τῆς ἱερωσύνης, καὶ τοῦ ἐπεφυλάχθη ἡ κλησίς «ἵνα στρατεύηται... τὴν καλὴν στρατείαν», «ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Β' Τιμ. β' 3).

Εἰς τὴν εἰδικωτέραν τοῦ δὲ ἀποστολῆν, «ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν», εἰργάζετο μὲ προσοπτικὴν καὶ καταθήκην» τῆς ἱερωσύνης, καὶ τοῦ ἐπεφυλάχθη ἡ κλησίς τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ στρατεύσις του ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας, πλησίον τοῦ φιλοχρίστου ἡμῶν Στρατοῦ. Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνημῆν.

Τὸν συνοδεύει ἡ εὐχὴ τῆς Ἐκκλησίας, «ἵνα λάβῃ τὸν μισθὸν τῶν πιστῶν καὶ φρονίμων οἰκονόμων ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς φροδερᾶ τῆς ἀνταποδόσεως τοῦ Κυρίου, τῆς δικαίας καὶ ἀγαθῆς».

★

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

«Ειρήνη και πλοῦτος ἔχοι πόλις, ὄφρα μετ' ἄλλων
κωμιάζοιμι· κακοῦ δ' οὐκ ἔραμαι πολέμου»⁵⁶.

Ὁ γνωμικός ποιητής Θεόγγις, ὅστις ἀδιστάκτως δύ-
ναται νὰ καταλεχθῆ μεταξὺ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν⁵⁷, παρέ-
χει καὶ περὶ πολιτείας πολλοῦ ἀξίως διδασκαλίας⁵⁸. Ὁ
λαὸς εἶναι ἄστατος:

«Ἀστῶν δ' οὐ δύναμαι γυνῶνα· νόον ὄν τις ἔχουσι·
οὔτε γὰρ εἷ ἔρδων ἀγδάνω οὔτε κακῶς·
μωμεδόντα· δέ με πολλοί, ὁμῶς κακοὶ ἠδὲ καὶ ἐσθλοί·
μιμῆσθαι δ' οὐδεὶς τῶν ἀσφῶν δύναται»⁵⁹,
ἐν τῇ Πολιτεία συνήθως κρατοῦσι· οἱ διαθέτοντες οἰκο-
νομικὴν ἰσχύϊ, καίτοι· δὲν εἶναι πάντοτε οἱ ἄριστοι, πα-
ραγκωνίζονται δὲ συστηματικῶς οἱ ἱκανοὶ καὶ σφοῖ
πολιταί:

«Εἰ μὲν χρήματα ἔχοιμι, Σιμωνίδη, οἶά περ ἦδη,
οὐκ ἂν ἀνώμην τοῖς ἀγαθοῖσι συνῶν·
νῦν δὲ με γινώσκοντα παρέρχεται, εἰμὶ δ' ἀφῶνος
χρημοσύνη, πολλῶν γνοὺς περ ἄμεινον ἔτι,
οὐνεκα νῦν φερόμεσθα κελ' ἰστία λευκὰ θαλόντες
Μηλίου ἐκ πόντου νύκτα διὰ δυοφερῆν·
ἀντλεῖν δ' οὐκ ἐθέλουσιν· ὑπερβάλλει· δὲ θάλασσα
ἀμφοτέρω τούτων· ἢ μάλα τις χαλεπῶς
σώζεται· οἱ δ' ἔρδουσι· κυδερνήτην μὲν ἔπασσαν
ἐσθλόν, ὃ τις φυλακὴν εἶχεν ἐπισταμένως·
χρήματα δ' ἀρπάξουσι βίη, ὃ κόσμος δ' ἀπόλωλεν,
δαμῆς δ' οὐκέτ' ἴσος γίνετα· ἐς τὸ μέσον,
φορτηγοὶ δ' ἄρχουσι, κακοὶ δ' ἀγαθῶν καθύπερθε·
δειμαίνω, μή πως ναῦν κατὰ κύμα πῆγ»⁶⁰.

Διὰ τοῦτο ἀδιστάκτως ἀποφαίνεται, ὅτι Πολιτεία, ἐν
ἣ ἐπικρατοῦσι οἱ φαῦλοι τελεῖ πάντοτε ἐν κινδύνῳ, διότι·
οὔτοι διαφθεῖρουσι τὸν λαόν, καταπατοῦσι τὸ δίκαιον χά-
ριν ἰδίων κερδῶν καὶ δημιουργοῦσι κινδύνατον, ἐξ ἧς
συνήθως, τύραννο· ἀνακύπτουσι· καὶ προκαλοῦντα· αἱμα-
τηροὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι:

«Οὐδεμίαν πω, Κύρην, ἀγαθοὶ πόλις ὄλεσαν ἄνδρες·
ἀλλ' ὅταν ὑβρίζειν τοῖσι κακοῖσιν ἄδη,
δῆμόν τε φθείρωσι, δίκας τ' ἀδίκουσι· διδῶσιν
οἰκείων κερδέων εἴνεκα καὶ κράτεος,
ἔλπεο μὴ δηρὸν κείνην πόλις ἀτρεμῆσθαι,
μηδ' εἰ νῦν πολλῇ κείται ἐν ἡσυχίῃ,
εὔτ' ἂν τοῖσι κακοῖσι· φίλ' ἀνδράσι ταῦτα γένηται,

56. Θεόγγιδος Ἐλεγείαι, στίχοι 885 - 886.

57. Βλ. Στυλιανοῦ Κορρέ, ἐνθ' ἄν., σελ. 7.

58. Ὁ Θεόγγις εἰς τὰς περὶ Πολιτείας σκέψεις αὐτοῦ ἔχει
βαθεῖαν ὑποστήτην ἐπίδρασιν ἐκ τῶν ἐν τῇ πατρίδι· αὐτοῦ συμ-
βαινόντων. Ἀριστοκρατικὸς ὢν ἐξημιώθη πολὺ ὑπὸ τῶν δημο-
κρατικῶν στερηθεὶς πάσης τῆς περιουσίας. Διὰ τοῦτο δυσμενέ-
στατα ἐκφράζεται διὰ τοὺς δημοκρατικούς, οὓς καὶ κακοὺς
ἀποκαλεῖ. Βλ. καὶ Στυλιανοῦ Κορρέ, ἐνθ' ἄν., σελ. 83, 86.

59. Θεόγγιδος Ἐλεγείαι, στίχοι 367 - 370.

60. Θεόγγιδος Ἐλεγείαι, στίχοι 667 - 680.

κέρδεα δημοσίῳ σὺν κακῶ ἐρχόμενα.

ἐκ τῶν γὰρ στασιές τε καὶ ἐμφυλοὶ φόνοι· ἀνδρῶν
μούναρχοι θ'· ἂ πόλει· μήποτε τῆδε ἄδοι»⁶¹.

Ὁ ποιητής θλίβεται διὰ τὴν κρατοῦσαν κατάστασιν
καὶ κακίζει τοὺς κακοὺς πολίτας καὶ τοὺς φαῦλους κυβερ-
νήτας ὡς ἐξεργαζομένους τὸν ὄλεθρον τῆς Πολιτείας.

Ἀσφαλῶς τὸ πᾶν ἀξιόλογον συγγραφικὸν ἔργον τοῦ
Θεόγγιδος, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, κέντηται καὶ κοινωνιολο-
γικὴν σημασίαν. Ὁ ποιητής ἀποδέχεται προϋπόθεσιν τῆς
προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ εὐδοκί-
μῆσεως τοῦ ἀτόμου τὸν πλοῦτον, θεωρῶν τὸν ἀναγνῶστην τὴν
πενίαν δυσδαστακτὸν κακόν, πλὴν ὁμῶς τὸν πλοῦτον δὲν
κατατάσσει μεταξὺ τῶν ὑφίσταται τοῦ βίου ἀγαθῶν, ὡς
τὴν δικαιοσύνην, τὴν ὑγίειαν καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀν-
θρώπου ἐν ταῖς ἐπιδιώξεσιν αὐτοῦ:

«Κάλλιστον τὸ δικαιοτάτον· λῶστον δ' ὑγίαιε·
πρῆγμα δὲ τερπνότατον, τοῦ τις ἔρα, τὸ τυχεῖν»⁶².

Τὸ καθεστὼς τῆς κοινωνικοπολιτικῆς εἰσαγγελίας καὶ
ὁ διασημότερος τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος κωμωδιο-
ποιῶν, Ἀριστοφάνης (ἔτος γεννήσεως 453 π.Χ.), ὅστις
διὰ τῶν ἔργων του ἀνεδείχθη σφοδρὸς πολέμιος παντὸς
δημοκράτου, λουδωρῶν τοὺς ἀνατροπῆς τῆς τε πολιτικῆς
καὶ κοινωνικῆς τάξεως, τοὺς διαφθορῆς τῶν πολιτῶν. Τὸ
δικαιώμα του ἐλέγχοντος εἰς τὸν ἄνδρα προσεπέδρεσε τὸ
ἐντιμον τοῦ βίου, τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἥθους καὶ τὸ ἀφῶνον τοῦ
κοινωνικοῦ βίου. Ὁ Ἀριστοφάνης, ἀλλὰ καὶ οἱ χρονο-
λογικῶς προηγηθέντες αὐτοῦ κωμωδιοποιοί, Φερεκράτης,
Τηλεκλειδῆς καὶ Εὐπολις, ἦσαν συντηρητικοὶ ποιηταί,
τούτου δ' ἔνεκα χλευάζουσι καὶ τὰς ἐπαναστατικὰς τά-
σεις τοῦ λαοῦ. Ἡ κοινωνικοπολιτικὴ τῆς ἀρχαιότητος ἐθεώ-
ρει τὴν ἐργασίαν ὡς κατάραν, οὐδὲν ὅπως διαφέρουσαν τῆς
δουλείας⁶³. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ποιητοῦ αἱ διαρεῖται καὶ

61. Θεόγγιδος Ἐλεγείαι, στίχοι 43-52. Πρβλ. καὶ στίχους
39-42:

«Κύρην, κύει πόλις ἦδε, δέδοικα δὲ μὴ τέκη ἄνδρα
εὐθνητῆρα κακῆς ὑβριος ἡμετέρης.
ἄστοι μὲν γὰρ ἔθ' οἶδε σάφρονες, ἡγεμόνες δὲ
τετράφαται· πολλῆν ἔς κακότητα πεσεῖν.»

62. Θεόγγιδος Ἐλεγείαι, στίχοι 255 - 256.

63. Ἡ περὶ ἐργασίας διδασκαλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἶναι
ἐξ ὀλοκλήρου ἀντίθετος πρὸς τὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότη-
τος. «Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη μάλιστα ἀπὸ τῶν πρώτων σελίδων
τῆς εἰς τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως, παρουσιάζει πολὺ ὑψηλὴν
περὶ ἐργασίας ἀντίληψιν. Ἦδη εἰς τὸ Α' κεφ. τῆς Γενέσεως
καθαγιαζέται ἡ ἐργασία διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ τοῦ
Θεοῦ, ὃ ὁποῖος ἐμφανίζεται, ἐνοεῖται ἐντελῶς ἀνθρωποπαθῶς,
ὡς ἐργαζόμενος, ὡς δημιουργὸς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου.
Ἡ ἐργασία θεοπίζεται διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ παραδείγματος
τοῦ Θεοῦ, ὡς νόμος φυσικὸς καὶ ὡς ἀποστολή διὰ τὸν ἄνθρω-
πον. Ἐν Γενέσεως Γ', 15, ἡ ἐργασία ἐπιβάλλεται ὡς ποινή
διὰ τὸ ἁμάρτημα τῶν πρωτοπλάστον, καὶ εἰς τὴν ἡ ἐργασία
αὐτὴ καθ' ἑαυτήν... ἀλλ' ἡ βιοπάλη, ὃ μόχθος, ὃ ἐπισημῆς
καὶ συντριπτικὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον.» Βλ. Παναγιώτου Μπρα-
τσιώτου, Χριστιανισμὸς καὶ ἐργασία, σελ. 5-6, Ἀθήναι, 1959.

κοπιώδεις ἐργασίαι ἐνηργούοντο ὑπὸ τῶν δούλων, τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων ἀσχολουμένων κυρίως περὶ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πολιτικὴν. Οἱ πτωχεύσαντες ἐλεύθεροι πολῖται τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ἔβλεπον ἐν κοινωνίᾳ ἀπηλλαγμένην σωματικῆς ἐργασίας. Οὕτως ἡ κοινοκτημοσύνη ὁσημέραι ἐξεφυλλίζετο, ἕνεκα κυρίως τοῦ πόθου τῶν πολιτῶν, ὅπως ἀπολαμβάνωσιν ἄφθονα τὰ ὑλικά ἀγαθὰ χωρὶς νὰ ἐργάζωνται. Γεγονὸς ἀναντίρρητος εἶναι ὅτι ἡ κυρία αἰτία τῆς ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς παρακμῆς τῆς ἀρχαιότητος ὑπῆρξεν ἡ δουλεία, ἡ δουλοπαροικία καὶ ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν ἡ περιφρόνησις πρὸς τὴν παραγωγικὴν ἐργασίαν. Αἱ κοινωνικαὶ κωμωδίαὶ σκώπτουσι τὰ οὐτοπικά ὄνειροπολήματα, τὸν πόθον ζωῆς εὐμαροῦς καὶ πολυτελοῦς ἄνευ φροντίδων καὶ ἐργασίας, ιδέας, αἰτίνας διειδίδοντος εὐχερῶς μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐπιρρωνυμένας μάλιστα καὶ ἐκ τῆς γενικῆς ἀπαθείας, ἥτις ἠκολούθησε τὴν ἥτταν τῶν Ἀθηῶν τὸ 404 π.Χ.⁶⁴

Ὁ πρῶτος τῶν κωμικῶν Ἀριστοφάνης ἀκμάσας κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, δὲν δεικνύει συμπάθειαν οὔτε πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ οικονομικὴν δρᾶσιν τῆς πλουτοκρατίας, ἀλλ' οὔτε καὶ πρὸς τὰς περὶ ἰσότητος ιδέας τῶν κατωτέρων στρωμάτων. Τὸ ἰδεώδες τοῦ Ἀριστοφάνους φαίνεται ὅτι ταυτίζεται πρὸς τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (384 - 322 π.Χ.). Ἐκ τῶν κωμωδιῶν του αἰ Ἐκκλησιαζούσαι (393 π.Χ.) καὶ ὁ Πλούτος (388 π.Χ.) παρουσιάζουσι μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὸ κοινωνικὸν αὐτῶν περιεχόμενον. Τὸ θέμα τῶν Ἐκκλησιαζούσων ἐν παρόδῳ εἶναι τὸ ἐξῆς: Ἡ πολιτικὴ τῶν ἀνδρῶν ὠδήγησεν εἰς τὴν χρεωκοπίαν καὶ τὴν πλήρη ὑποταγὴν τῶν Ἀθηῶν καὶ εἰς τὴν κατάρρευσιν τῆς ἀντιούσης Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας. Αἱ γυναῖκες ὡς ταλαπωρηθεῖσαι ἄκρω ἐκ τοῦ μακροῦ καὶ ὀδυνηροῦ τούτου πολέμου καὶ κυρίως ἐκ τῶν τραμερῶν συνεπειῶν τῆς καταστροφῆς, προήλθον εἰς τὴν ἠρωϊκὴν ἀπόφασιν, ὅπως ἀντικαταστήσωσι τοὺς ἀνδρας ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ἐξουσίας καὶ καταλάβωσι τὴν κυβέρνησιν. Κύριος ἡγέτης καὶ καθ' ὅλον ἰθύνων νοῦς τῆς ἐπαναστάσεως τῶν γυναικῶν εἶναι ἡ Πραξαγόρα, σύζυγος τοῦ Βλεπύρου. Ἡ θαρραλέα αὐτῆ γυνὴ ἐκθέτει τὸ ἐξῆς σχέδιον, παρακαλοῦσα ἅμα ὅπως ἀκούσωσι τοῦτο μετὰ τῆς προσηκούσης προσοχῆς. Ἡ Πραξαγόρα ἀπαγορεύει τὴν κλοπὴν καὶ τὸν φθόνον, δὲν ἐπιτρέπει δὲ νὰ ὑπάρχωσι ρακένδυτοι καὶ ἄποροι, οὔτε νὰ λοιδορηταί τις ἢ νὰ ἐνεχυράζωται τὴν περιουσίαν του:

«μὴ λωποδυτῆσαι, μὴ φθονεῖν τοῖς πλησίον,
Μὴ γυμνὸν εἶναι, μὴ πένητα μηδένα,
Μὴ λοιδορεῖσθαι, μὴ ἑνεχυραζόμενον φέρειν»⁶⁵.

64. Οἱ τρεῖς κωμωδιοποιοὶ οἱ προηγηθέντες τοῦ Ἀριστοφάνους λοιδοροῦσι τοὺς ὄνειροπόλους δυσηρεστημένους Ἀθηναίους, οἵτινες ἐπόθουν νέον τι. Ὁ Φερεκράτης εἰς τὸ ἔργον του «Πέρσαι» παρουσιάζει ἐπὶ τῆς σκηνῆς δύο πρόσωπα ὑποδιόμενα τὸν πλούτον καὶ τὴν πτωχείαν. Ὁ Εὐπόλις εἰς τὸ ἔργον του «Χρυσὸς αἰὼν» ἀναπολεῖ τὴν ἐπαναφορὰν τῶν παλαιῶν καιρῶν. Τέλος ὁ Τηλεκλειδης εἰς τὴν κωμωδίαν του «Ἀμφικτύονες» σκώπτει τὰς οὐτοπικὰς ὄνειροπολήσεις τῶν πτωχῶν πολιτῶν καὶ τῶν δούλων.

65. Ἀριστοφάνους Ἐκκλησιαζούσαι, στίχοι 565 - 567.

Εἰσηγουμένη τὴν κοινοκτημοσύνην, ἥτις συνιστᾷ τὸ κυριώτερον ἄρθρον τῆς μεταρρυθμίσεως λέγει: τὰ ἐξῆς ἀξιοσημεῖωτα: Πάντες πρέπει γὰ εἶναι ἴσοι καὶ ἐξ ἴσου καὶ ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἀπολαμβάνωσι τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς. Ἐφεξῆς δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ὑπάρχωσι πλούσιοι καὶ πτωχοί, οἱ μὲν γὰ κατέχωσιν ἀπεράντους ἐκτάσεις, οἱ δὲ οὐδὲ τὸν τόπον τῆς ταφῆς των. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀνάγκη πᾶσα γὰ ἀλλάξῃ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ἐνὸς εἶδους ζωῆς διὰ πάντας:

«Κοινωνεῖν γὰρ πάντας φύσῳ χρῆναι, πάντων μετέχοντας.
Κἀκ' τ' αὐτοῦ ζῆν, καὶ μὴ τὸν μὲν πλουτεῖν, τὸν δ' ἄθλιον εἶναι.
Μηδὲ γεωργεῖν τὸν μὲν πολλήν, τῷ δ' εἶναι μηδὲ ταφήναι.
Μηδ' ἀνδραπόδοις τὸν μὲν χρῆσθαι: πολλοῖς, τὸν δ' οὐδ' ἀπολούθῳ.
Ἄλλ' ἔνα ποιῶ κοινὸν πᾶσιν δίαιτον, καὶ τοῦτον ὀμοῖον»⁶⁶.

Ἡ Πραξαγόρα ἐκθέτει ἐν τῷ προγράμματι, ὅτι πρῶτιστος καὶ κυριώτατος σκοπὸς τῆς μεταρρυθμίσεως εἶναι ἡ εὐημερία πάντων, διὰ τὴν ἐπιτεύξιν δὲ ταύτης ἀπαραίτητος εἶναι ἡ συνδρομὴ ὅλων τῶν γυναικῶν:

«Νῦν δὴ δεῖ σε πυκνὰν φρένα, καὶ φιλόσοφον ἐγείρειν φροντίδ', ἐπισταμένην ταῖσι φιλαίσιον ἀμύνειν. κοινή γὰρ ἐπ' εὐτυχίασι.
Ἐρχεται γνώμης ἐπίνοια, πολίτην Δῆμον ἐπαγγαῖουσα μυρίασιον εὐτυχίας: δίου, Δηλοῦν, ὅτι περ δύναται καιρός.
Δεῖται γὰρ τι σοφοῦ ἔξυρῆματος ἢ πόλις ἡμῶν.
Ἄλλὰ πέρανε μόνον μῆτε δεδραμένα, μῆτ' Εἰρημένα πω πρότερον,
Μισοῦσι γάρ, ἦν τὰ παλαιὰ πολλάκις θεῶνται.
Ἄλλ' οὐ μέλλειν, ἀλλ' ἄπτεσθαι καὶ δὴ χρὴ ταῖς διανοίαις,
Ὡς τὸ ταχύνοιον χαριῶν μετέχει: πλείστον παρὰ τοῖς θεαταῖς»⁶⁷.

Τὸ ρηξικέλευθον πρόγραμμα τῆς Πραξαγόρας ἐπαγγέλλεται τὸν ἀναδασμὸν τῆς γῆς εἰς ἴσα μέρη, τὴν ἴσην χρῆσιν τοῦ χρήματος καὶ τὰ κοινὰ συσσίτια:

«Τοῦτο γὰρ ἡμελλον ἐγὼ λέξειν. τὴν γῆν πρώτιστα ποιήσω Κοινήν πάντων, καὶ τὰργύριον, καὶ τὰλλ' ὀπόσ' ἐστὶν ἐκάστῳ.
Εἴτ' ἀπὸ τούτων κοινῶν ὄντων ἡμεῖς βοσκήσωμεν ὑμᾶς, Ταμειυόμενοι, καὶ φειδόμενοι, καὶ τὴν γνώμην προσέχουσαι»⁶⁸.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ANTONIOS

66. Ἀριστοφάνους Ἐκκλησιαζούσαι, στίχοι 590 - 594.

67. Ἀριστοφάνους Ἐκκλησιαζούσαι, στίχοι 571 - 582.

68. Ἀριστοφάνους, ἐνθ' ἀν., στίχοι 597 - 600.

Η ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΣ (ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ - ΒΙΩΜΑΤΑ - ΟΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ)*

«Ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματος καὶ θερίσει...»³⁷⁷.

Ἡ Σχολὴ τῶν Γερμανοῦ Στρηνοπούλου, Φ. Βαφείδου, Β. Ἀντωνιάδου, Χ. Ἀνδρούτσου, Β. Στεφανίδου, Ι. Παναγιωτίδου καὶ τόσων ἄλλων λαμπρῶν Διδασκάλων, διὰ τὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν μείαν μόνον τοῦ ὀνόματος ὀρισμένων τεθνεώτων καὶ θεραπόντων τῆς καθ' ἡμᾶς Θεολογίας καὶ Παιδείας, ὡς λυχνία χρυσῆ καὶ ἔμψυχος θάλαμος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς σκῆπτρον ἅγιον, ὡς κιβωτὸς καὶ στάμνος τοῦ μάννα τῆς φυλῆς μας, ὡς διδάσκαλος καὶ ἀκοίμητος φρουρὸς τῶν ιδεωδῶν τοῦ Γένους, ὡς τὸ τοῦ αὐψίστου ἡγιασμένον θεῖον σκῆνωμα, ἐπὶ σειρὰν δεκάδων ἐτῶν ἡγωνίσθη σθεναρῶς διὰ τὰ μὴ προδῶση τὴν θεῖαν καὶ οὐράνιον αὐτῆς ἀποστολήν, τὰ μὴ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν βίαν καὶ μὴ καμφθῆ εἰς τὰς καιρικές ἀντιξοότητες τῆς Ρωμηοσύνης καὶ τοῦ Οἴκου-μενικοῦ θρόνου. Πολλάκις, ἐν τῇ πορείᾳ τῆς ἱστορίας αὐτῆς, διήλθε «διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος»³⁷⁸ πλειστάκις ἐκλονίσθη ἢ συνέχισις τοῦ θεαρέστου αὐτῆς ἔργου, οὐκ ὀλίγας φορές ὡς «χρυσὸς ἐν καμίνῳ ἐδοκιμάσθη»³⁷⁹. ἄπειρες φορές «κατέβη ἢ βροχὴ καὶ ἤλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἐπνευσαν οἱ ἀνεμοὶ καὶ προσέπεσαν αὐτῇ, καὶ οὐκ ἔπεσεν»³⁸⁰.

Ἡ μαρτυρικὴ αὕτη Σχολὴ τῆς Χάλκης, ναὸς τῆς σοφίας καὶ τοῦ πνεύματος οὐσα, δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῆ ὡς ἔργον τυφλῆς εἰμαρμένης, ἀλλ' ἀντιθέτως ὡς ἔργον τῆς πανσόφου καὶ ὅλως φιλάνθρωπου προνοίας τοῦ Θεοῦ, ὡς καρπὸς τῶν παρὰ τῷ μεγαλοπρεπεῖ Ἀυτοῦ θρόνῳ παρισταμένων καὶ ταῖς θελαῖς αὐγαῖς πυρσευομένων νεκρῶν Ἰδρυτῶν, Σχολαρχῶν, Σχολαρχευσάντων, Καθηγητῶν καὶ μαθητῶν αὐτῆς, τῶν ὁποίων τὰ μὲν ὀνόματα, ὡς φωστῆρες λάμπαντες καὶ τὴν γῆν οὐρανῶσαντες καὶ τῆς εὐσεβείας φωτισμῶ πυρσεύσαντες, εὐρίσκονται «ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένα»³⁸¹, ἢ δὲ γλῶσσα αὐτῶν, ρητορευοῦσα σαφῶς πίστιν ἀληθῆ καὶ δόγματα σωτήρια, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἀναρχὸς καὶ αἰώνιος Θεὸς ἐδοξάσθη, ἐδείχθη κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 35 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1-2 τεύχους.

377. Πρβλ. Γαλ. 6,8.

378. Ψαλμ., 65,12.

379. Πρβλ. Παρ., 17,3.

380. Ματθ., 7, 25.

381. Α' Κορ., 10,4.

Αὕτη εἶναι ὁ συγκεκριμένος κόπος καὶ μόχθος πολλῶν λεγεόνων τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι κατέλιπον τὸ παραπέτασμα τῆς σαρκός, ἀπέθεσαν τοὺς δερματίνους χιτῶνας τῶν πρωτοπλάστων «δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν»³⁸² καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον τῆς αἰωνιότητος, ἵνα, ὡς πνεύματα πλέον καὶ ὡς παρρησίαν ἔχοντα ἐνώπιον τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς αἰωνίου δόξης Του, «ἀδιαλείπτως εἰς τὸ διηνεκὲς προσεύχωνται»³⁸³ καὶ ἀκαταπαύστως πρεσβεύωσιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Πατριαρχικῆς ταύτης προφυλακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἥτις, «ἐὰν θελήσῃ καυχᾶσθαι ἐπὶ ταῖς προσφοραῖς αὐτῆς τῷ ἀρχηγῷ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, οὐκ ἔσται ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ἐρεῖ»³⁸⁴.

* * *

Καὶ τώρα, μὲ κλειστάς τὰς ἱστορικές αὐτῆς πύλας, συνεχίζει σιωπηλῶς καὶ ἀθορύβως νὰ σπείρῃ μὲ δάκρυα τὸν καρπὸν τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, διὰ τὰ θερίσῃ, ὕστερα ἀπὸ ὀρισμένον χρονικὸν διάστημα, μὲ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, τοσοῦτω μᾶλλον, καθ' ὅσον εἶναι βέβαιον, ὅτι «οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσιν»³⁸⁵.

Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης δὲν εἶναι τὸ πραγματοποιῶν βαθεῖαν τομὴν εἰς τὴν σκέψιν τοῦ Θεοῦ τοῦ καὶ δίδον συγκλονιστικὸν μάθημα αἰσθητικῆς μεγαλοπρεπεῖς αὐτῆς κτίριον, τὸ ὁποῖον τόσον ἐπιβλητικὰ ὑψώνεται ἐπὶ τοῦ Λόφου τῆς Ἐλπίδος καὶ πλαισιώνει, συμπληρώνει καὶ προεκτείνει τὴν πνευματικὴν ἔξαρσιν, τὴν ὁποῖαν ἐδημιούργουν ἡ μυσταγωγούσα διδασκαλία καὶ ἡ συνεχῆς ἐν τῷ Ναϊδίῳ αὐτῆς ὀρθόδοξος λατρεία. Τουναντίον, αὕτη εἶναι μιὰ ιδέα καὶ ἓνα ἰδανικὸν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ἓνα σκεῦος ἐκλογῆς, ἓνα ὄργανον, τὸ ὁποῖον ἐξυπηρετεῖ καὶ ἐξακολουθεῖ, κατὰ ἓνα τρόπον ὅλως ἰδιάζοντα, διὰ τῆς πνευματικῆς καὶ ἰδεολογικῆς αὐτῆς παρουσίας νὰ ἐξυπηρετῆ εἰσέτι τὴν μετὰδοσιν τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας, ἥτις συγκινεῖ, λυτρώνει καὶ μεταβάλλεται ἐντὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν καρδιῶν τῶν μαθητῶν αὐτῆς, τῆς Ρωμηοσύνης καὶ

382. Ἀποκ., 20,15.

383. Α' Κορ., 15,33.

384. Πρβλ. Α' Θεσσ., 5,17. Ἐβρ., 10,12.

385. Β' Κορ., 12,6.

δολοκλήρου τοῦ Γένους εἰς ἀκατάλυτον δημιουργὸν δύναμιν, εἰς ἀγῶνα δικαίου καὶ θυσίας ὑπὲρ τῶν ὑψηλοτέρων μορφῶν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Αὕτη εἶναι ἓνα καθαρῶς μνημειῶδες καὶ πολυτιμώτατον πνευματικόν, θεολογικόν καὶ ἐκκλησιαστικόν κέντρον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐφλόγιζεν ἀπείρους ψυχὰς καὶ ἤνοιγε νέους δρίζοντας. Ἡ Τροφὸς Θεολογικῆ Σχολῆ τῆς Χάλκης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμαθήτευσαν πολλοὶ φερέλιπδες, — οἵτινες, ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις, ἐφώτισαν καὶ ἔλαμψαν ὡς φωστῆρες ἐν τῷ κόσμῳ, ἀναδειχθέντες ὑποδείγματα θρυλικῆς θάρρους, καλῶς ἐννοουμένης ἐκκλησιαστικῆς παρρησίας καὶ ὑψηλοῦ ἠθους (ὑπερῆφάνων) καὶ ἐλευθέρων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, — καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεκολάφθησαν οἱ σπινθηροβόλοι σταυραετοὶ τοῦ πνεύματος, διευθύναντες τοὺς οἴκους τῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν λοιπῶν περιφερῶν Σχολῶν τοῦ Γένους κατὰ τὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας, δὲν εἶναι τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτῆς κτίριον, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα αὐτῆς, τὸ ὁποῖον δὲν περιορίζεται καὶ ποσῶς δὲν περιορίζεται ὑπὸ τῶν κρατούντων, ἀλλ' ὡς πνεῦμα «πνεῖ ὅπου θέλει»³⁸⁶ ἀναζητοῦν τὸν αἰώνιον αὐτοῦ δημιουργόν, «Ὅστις, σὺν τοῖς ἄλλοις, κατοπτρίζεται ἐντὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ πεπερασμένου ἀνθρώπου, συμπράττων μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀναδημιουργίαν καὶ τὸν ἐξωραϊσμόν τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τῆς Ρωμηοσύνης καὶ δολοκλήρου ἐν γένει τῆς ἀνθρωπότητος.

Αὕτη ὡς πνεῦμα, ὡς ἰδέα, ὡς ἐκκλησιαστικὴ σύλληψις καὶ ἱερὸς σκοπός, ὡς ἐπίσης καὶ ὡς ὄσιον καὶ ἅγιον ἰδανικόν δὲν ἀπέθανεν ἀλλὰ ἐξακολουθεῖ, παρὰ τὰς κλειστάς αὐτῆς πύλας, νὰ ζῆ καὶ νὰ κινῆται γεμάτη φῶς, δόξαν καὶ δύναμιν ἀπέραντον. Ἐξακολουθεῖ νὰ ἀρμενίζῃ καὶ αὐτῆ, ὅπως ἀκριβῶς ἄλλοτε καὶ τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον μετέφερε τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ τὰ ἱερά σκεύη τῆς Ἁγίας Σοφίας, εἰς τὰ κατὰκάραια νερά τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς ἀρχαίας βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς Ἰωνίας, τ.ἔ. εἰς τὸ κέντρον τῆς ψυχῆς, τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος κάθε Ἑλληνας, κάθε Ρωμηοῦ. Οὐδέποτε πρόκειται αὕτη νὰ σβύσῃ, διότι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἐξέλαβε καὶ συνεχίζει εἰσέτι νὰ ἐκλαμβάνῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς, ἐν τῇ χώρᾳ ὅπου ἐτοποθετήθη, ἀνεπτύχθη καὶ ἐδοξάσθη, ὡς χρέος καὶ θυσίαν, παρὰ ὡς ἀξίωσιν καὶ δικαίωμα. Ὡς ἀληθῆς ἐνσάρκωσις καὶ ἔκφρασις τῆς οἰκουμενικῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος κατέστησε ἡμᾶς τοὺς πολυπληθεῖς αὐτῆς μαθητὰς ἱκανοὺς νὰ κατανοῶμεν καὶ νὰ ἐρμηνεύωμεν τὰ μεγάλα ἐκκλησιαστικὰ γεγονότα καὶ γενικώτερον ἅπαντα τὰ πνευματικὰ φαινόμενα τῶν καιρῶν μὲ μίαν ἰδιάζουσαν εἰς τὸν ὁμογάλακτον χαλκίτην φοιτητὴν ἰδανικὴν μέθοδον καὶ πνευματικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν εὐχέρειαν καὶ εὐλυγισίαν διὰ τῶν ὁποίων εὐκόλως καὶ ἀνέτως μεταπηδῶμεν ἀπὸ τὸ χθὲς εἰς τὸ σήμερον καὶ τὸ αὔριον.

Ὡς πνεῦμα, ἐζήτει νὰ ἀφυπνίσῃ μέσα εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας ἡμῶν τῶν παιδιῶν τῆς τὸ πολυδύναμον ἐρωτικὸν πάθος διὰ τὴν ἀλήθειαν, τὴν ροπήν πρὸς ἐξιδανικεῦσιν καὶ τὴν ἀναζήτησιν, ἐνίοτε μετὰ μιᾶς ἀνεξηγήτου ποιητικῆς διαθέσεως, τῆς καθαρᾶς καὶ ἀληθοῦς φιλοσοφικῆς σκέψεως, ἣτις ὡς ἀρχὴν καὶ τέλος ἔχει τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ, ὅστις κατήλλαξεν ἡμᾶς μὲ τὸ «πρῶτον κινουόν», ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ πολὺς Ἀριστοτέλης, ἢ μὲ τὸ «ὄντως ὄν», ὡς θὰ σημειώσῃ ὁ πάντοτε δροσερὸς καὶ βαθὺς φιλοσοφικὸς νοῦς τοῦ Πλάτωνος, ἢ μὲ τὴν «αὐτοῦπαρξίν, αὐταγαθότητα καὶ αὐτοσοφίαν», ὡς θὰ ἀποφανθοῦν ἀργότερον οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας³⁸⁷. Τὴν προσπάθειαν τῆς κατανόσεως καὶ βιώσεως τῆς καταλλαγῆς καὶ συνδιαλλαγῆς προαγαγοῦσα ἡ Ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας τῶν φοιτητῶν αὐτῆς, ἠδυνήθη νὰ ἀναπτύξῃ, ἢ μᾶλλον νὰ βιώσῃ, μίαν ἀνωτέραν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ζωὴν, ἣτις θὰ ἀναστηλοῦται εἰς τὴν μνημῆν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν ὡς καθαρὰ προσωποποιήσις ἐνὸς χρέους καὶ ἐνὸς σταυροῦ, τὸν ὁποῖον ἀγογγύστως καὶ ὄλως ἐκουσίως ἐσήκωσεν αὕτη ἐπὶ ἓνα καὶ πλέον αἰῶνα, καὶ ὁ ὁποῖος μετεβάλλετο εἰς φῶς καὶ δημιουργίαν, εἰς τιμὴν καὶ δόξαν ἑαυτῆς καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἐν τῷ ὁποίῳ ὀλόκληρος ἢ κατ' ἀνατολὰς Ἁγία, Ἀποστολικὴ καὶ Καθολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὀλοκληροῦται εἰς ἐνότητα, μεγαλειώδη ἐμφάνισιν καὶ εἰς ἀπαρασάλευτον, τέλος, ἐκκλησιαστικὸν κύρος. Αὕτη, ὡς «Θεότευκτος κιβωτός», διέσωσε μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς (1454—), τοῦ Φιλολογικοῦ Συνδέσμου καὶ τῶν λοιπῶν πνευματικῶν Καθιδρυμάτων κατὰ τὴν διάρκειαν χαλεπῶν καὶ ἀντιξέων καιρῶν, τὰ δύο χαρακτηριστικὰ τοῦ Γένους καὶ τῆς φυλῆς μας, ἦτοι τὴν ἀλώβητον ὀρθόδοξον πίστιν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τὴν κλασσικὴν ἑλληνικὴν παιδείαν τὰ κείμενα τῆς ὁποίας ἀποτελοῦν τὴν λυθίαν λίθον ὅχι μόνον τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης ἀλλὰ καὶ δολοκλήρου τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, ἔτι δὲ καὶ τὰς παραδόσεις μας, αἱ ὁποῖαι γεφυρώνουν τὸ χάσμα τῶν αἰώνων καὶ τῶν γενεῶν. Εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν πολλῶν γενεῶν ἤναψε τὴν φλόγα τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς γνώσεως καὶ ὠδήγησεν αὐτὰς εἰς αἴσιον τέλος τόσον διὰ τῆς θυσίας ὅσον καὶ διὰ τῆς προμηθεϊκῆς αὐτῆς ἀνιδιοτελείας.

Ἡ παλαίφατος Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, ὄν τρόπον ὡς πνεῦμα καὶ ἰδέα δὲν ἐγήρασε, κατὰ τὴν μακραίωνα αὐτῆς ἱστορίαν, οὕτω καὶ μετὰ τὸ κλείσιμον τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς πυλῶν, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ κατὰ φερόνον παραβίασιν τῆς συνθηκῆς τῆς Λωζάννης, δὲν πρόκειται νὰ ἐξαφανισθῇ, ἀλλὰ θὰ διατηρῇ πάντοτε μίαν πηγαίαν πνευματικὴν δροσερότητα, ὁμοίαν

386. Ψαλμ., 125,5.

387. Ἰδὲ ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ, Περὶ ἀγάπης.

ΣΧΕΣΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ¹

Ἐν πρώτοις λεκτέον, ὅτι ὡς πᾶν ὄνμα χρησιμεύει πρὸς ἀνάπτυξιν θεμάτων ἀναγκασμένων εἰς τὴν καθόλου γνῶσιν, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὸν πολιτισμὸν, οὕτω φρονῶ καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνμα, παραλλήλως πρὸς τὴν ἐξ αὐτοῦ παρεχόμενην ἐκάστοτε συμβολὴν εἰς τὴν στρα-

τιωτικήν, ἱστορικήν, κοινωνικήν καὶ ἐγκύκλιον παιδείαν, καλὸν εἶναι, ὅπως ἐπεκτείνεται εἰς τὴν διαπραγματεύσιν θεμάτων ἀναγκασμένων εἰς τὴν γενικήν καθόλου ἐπιστήμην, τὴν θρησκείαν, τὸ δίκαιον, τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν τέχνην, ἅψ' οὐ αἱ γνώσεις τούτων ἀπευθύνονται πρὸς ἀξιοματικούς τοῦ φιλοχρίστου Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, οἱ ὅποιοι ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν ἐν αὐτῷ, ὀφείλουσαν ἐκτός τῆς κτηθείσης παρ' αὐτῶν στρατιωτικῆς μορφώσεως, γὰρ ὄσοι· εἰ δυνατόν ἐγκυκλοπαιδικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς ἀρτίως κατηρητισμένοι πρὸς καλυτέραν ἀπόδοσιν τῆς ἐν τῷ στρατεύματι ὑπηρεσίας αὐτῶν.

1. Ἡ διάλεξις αὐτῆ ἐδόθη εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Λέσχῃ τῶν Ἀξιοματικῶν τῆ 3.12.1937, κατὰ τὸν χρόνον τῆς στρατιωτικῆς μου θητείας, κατὰ τὸν ὅποιον χειροτονηθεὶς διάκονος, ὑπηρέτησα ὡς Ἱεροκήρυξ τῆς Διοικήσεως Πυροβολικοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ. Ἄμα τῆ λήψεϊ τοῦ πτυχίου τῆς Θεολογίας στρατευθεὶς ἐξ ἀναβολῆς λόγῳ σπουδῶν, ὑπηρέτησα ὡς ἄπλοος στρατιώτης εἰς τὸ Α' Σύνταγμα Πεδινῶν Πυροβολικῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξεδόθη ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, ἡ δὲ τῆς ὁποίας πτυχιῶχοι τῆς Θεολογίας ἠδύναντο ὅπως ὑπηρετήσουν τὴν στρατ. αὐτῶν θητείαν, ὡς Ἱεροκήρυκες, χειροτονούμενοι, ἐγκρίσει δὲ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου προτεινόμενοι τῷ Γενικῷ Ἐπιτελεῖω Στρατοῦ, γὰρ ἐκτίσουν τὴν θητείαν των, χρησιμοποιούμενοι πλέον ὡς κληρικοὶ διὰ τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας τοῦ Στρατοῦ, ἀμειβί. Κατόπιν λοιπὸν τῆς ἐκδοθείσης ταύτης ἀποφάσεως, ἡ ἐλαχιστότης μου ὑποβαλοῦσα τὴν σχετικὴν αἴτησιν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐγκρίσει ταύτης ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ ἐξέτισα τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς στρατιωτικῆς μου θητείας, ὡς Ἱεροκήρυξ εἰς τὰς στρατιωτικὰς μονάδας τὰς ἐδρευομένας εἰς τὸ στρατόπεδον Γουδιῆτοι' α) Α' Σύνταγμα Πεδινῶν Πυροβολικῶν, β) Σύνταγμα Βαρέος Πυροβολικοῦ, γ) Α' Σύνταγμα Ἱππικῶν, δ) Π Σύνταγμα Ὀρεινῶν Πυροβολικῶν, ε) 34ον Σύνταγμα Πεζικῶν, στ) Σχολὴν Χωροφυλακῆς καὶ ζ) Στρατ. Σχολὴν Γυμναστικῆς.

Ὁ ἄνθρωπος τείνει διαρκῶς πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ θεωρητικοῦ αὐτοῦ διαφέροντος, ἀμφοτέρωθεν εἶναι εἰς αὐτὸν ὁ πόθος πρὸς τὴν μάθησιν. Ἐπιζητεῖ οὕτως, ὅπως γνωρίσῃ τὸν περιβάλλοντα αὐτὸν κόσμον, σπουδάσῃ τὴν φύσιν, τὰ ἐν αὐτῇ φαινόμενα καὶ τοὺς νόμους, οὔτινες ἀπὸ συστάσεως τοῦ κόσμου διέπουν τὰ πάντα ἐν αὐτῷ. Ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης εἶπε· « π ἄ γ τ ε ς ἄ ν θ ρ ω π ο ι :

Ἡ παρούσα διάλεξις ἐδόθη περὶ τὰ τέλη τῆς στρατιωτικῆς μου θητείας ἀδεία τοῦ Διοικητοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ Στρατηγῶ Ἰωάννου Πιτσιάκα καὶ προτάσει τοῦ Διοικητοῦ Διοικήσεως Πυροβολικοῦ τούτου Στρατηγῶ Κωνσταντίνου Ματάλα, ἀμέσως προὐσταμένου μου. Κατ' αὐτὴν παρήσαν προσκληθέντες οἱ Μητροπολίται Κορινθίας Δαμασκηνός, ὁ μετὰ ταῦτα Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, Καρυστίας Παντελεήμων Φωστίνης, ὁ κατόπιν Χίου ὡς καὶ οἱ τότε μόνιμοι στρατιωτικοὶ ἱερεῖς Κύριλλος Καρπαλιώτης, ὁ μετὰ ταῦτα Ζιχνῶν καὶ ἔπειτα Θεσσαλιώτιδος καὶ Κυπριανῶν Πουλῆκος, ὁ μετὰ ταῦτα Ἱερισσοῦ καὶ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης. Τὴν διάλεξιν παρηκολούθησαν ἐκτός τῶν ἀνωτέρω Διοικητῶν πολλοὶ Ἀξιοματικοί, ἔσχε δὲ εὐμενῆ ἀπήχησιν, δεδομένου ὅτι αὐτῆ ἐδίδετο πρὸς νέου κληρικοῦ.

ταγῆ τοῦ Διοικητοῦ Πυροβολικοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ Στρατηγῶ Κων. Ματάλα τῆ 20.12.1937 ἐπὶ τῇ ἀπολύσει μου, ὀφειλομένου χάριν τῆς ἱστορίας, ὅπως μνημονεύσω ἐνταῦθα, ὅτι τὸ δεύτερον ὑπηρέτησα εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατόν, ὡς ἐφεδρὸς Στρατιωτικὸς Ἱερεὺς (Λοχαγός) κατὰ τὸν ἀμυντικὸν πόλεμον 1940 - 1941, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς κηρύξεως τούτου, προσενεγκὼν τὰς ὑπηρεσίας μου κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τοῖς στρατιωτικῶν νοσοκομείοις τῶν Ἀθηνῶν, κατόπιν δὲ τεθεὶς εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Στρατηγείου, ὡς ἱερεὺς τῆς XX Μεραρχίας εἰς τὴν ζώνην τῶν πρόσω, μέχρι τῆς καταπαύσεως αὐτοῦ. Εἰς τοὺς προταθέντας τότε ὑπὸ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου κληρικούς, συμπεριελήφθησαν μετὰξὺ ἄλλων τόσο ὁ ἀδελφός Τιμόθεος, τοποθετηθεὶς εἰς στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον ἔξω τῆς Θεσσαλονίκης, ὅσον καὶ γῶ. Δύο κληρικοὶ ἀδελφοὶ ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἐπεστρατεύθησαν, προσενεγκόντες ἀμφοτέρωθεν τὰς πολυτίμους αὐτῶν ὑπηρεσίας εἰς τὸν Στρατόν. Περὶ δὲ τῆς καθόλου τῶν ἐπιστρατευθέντων ἱερέων προσενεχθείσης κατὰ τὸν πόλεμον 1940 - 1941 ὑπηρεσίας πολλὰ ἐγράφησαν, ἡμεῖς δὲ ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία» ἐν ἔτει 1957 σχετικὸν ἄρθρον, εἰς τὸ ὅποιον καὶ παραπέμπομεν (Τί τ ο υ Μ α τ θ α ι ἰ ἄ κ η, Ἡ συμβολὴ τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Κλήρου κατὰ τὸν πόλεμον 1940 - 41. «Ἐκκλησία», Ἀθῆναι, 1957).

Ὅχι ἦττον ἐπειδὴ ἀναφέρομαι εἰς τὴν ἐν τῷ Στρατῷ ἱεραικήν μου διακονίαν, δι' ἣν μάλιστα ἐξεδόθη Ἡμερησία Δια-

μὲ ἐκείνην τοῦ δένδρου «τοῦ πεφυτευμένου παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρησέεται»³⁸⁸. Θὰ ἐξακολουθῇ διατηροῦσα τὴν συναρπαστικὴν ὁμορφίαν καὶ τὴν δροσερότητα αὐτὴν τοῦ πνεύματος, διότι ἐπὶ σειρὰν δεκάδων ἐτῶν ἐσφυρηλάτησε τὰς δυνάμεις τῆς Ὀρθοδοξίας μὲ τὸν αἱματοβαμμένον σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν ἰδικὸν τῆς, μὲ τὸ πνεῦμα τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Μεταποστολικῶν Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, μὲ τὴν φαναριωτικὴν τοῦ Γένους παράδοσιν ἐπάνω πάντοτε εἰς τὸ ἀμόνι τῆς Θρησκείας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Φυλῆς μας, ἡ ἀρχὴ

τῆς ὁποίας χάνεται μέσα εἰς τοὺς αἰῶνας. Πατριδα τῆς σκέψεως, λέγει κάποιος φιλόσοφος, εἶναι ἡ ἐξορία. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἐξορία θὰ εἶναι εἰς τὸ μέλλον καὶ ἡ πατριδα τῆς Τροφῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐφ' ὅσον καὶ αὐτὴ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο εἰ μὴ μία πανορθόδοξος καὶ παγγρηγοριανικὴ σκέψις καὶ πραγματικότης.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Μητροπολίτης Περιστερίου

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ) ΖΑΦΕΙΡΗΣ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

τοῦ εἰδέναι ὁ ρέγοντα φύσει»². Ἀνήσυχον ὡς εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, θέλει γὰρ γνωρίσῃ εἰ δυνατόν τὰ πάντα, ἐξιχνιάσῃ τὰς αἰτίας τῶν ὄντων, τὴν λειτουργίαν αὐτῶν καὶ ἀχθῆ διὰ τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης τούτων εἰς τὴν πρώτην αἰτίαν τῶν ὄντων, τὸν Θεόν. Οὕτως ἐκ τῆς ἐμπειρίας ἀνάγεται εἰς τὴν Φιλοσοφίαν καὶ τὴν Μεταφυσικὴν.

Εἰς τὴν ἐκζήτησιν τῆς ἀληθείας δαίνοσα ἡ Ἐπιστήμη, εἰς οὐδαμίαν ἀπολύτως ἀντίθεσιν ἔρχεται πρὸς ὅσα ἢ θρησκεία, ἢ τελεία θρησκεία δηλονότι· ἡ ἐξ Ἵπερφυσικῆς Ἀποκαλύψεως δεθείσα τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει πρὸς λύτρωσιν αὐτοῦ ἀποφαίνεται. Ἀκριδῶς δὲ ἡ παρούσα διάλεξις διὰ τὴν ἀδειαν τῆς ὁποίας θεμιτῆς εὐχαριστίας ὑποβάλλω εἰς τε τὸν Ἀξιότιμον Διοικητὴν τοῦ Ἀΐ Σώματος Στρατοῦ Στρατηγῶν Κύριον Ἰωάννην Πιτσιάκα καὶ τὸν Ἀξιότιμον Διοικητὴν Πυροβολικοῦ αὐτοῦ Στρατηγῶν Κύριον Κωνσταντῖνον Ματάλα, τὸν ἄριστον Προϊστάμενον ἡμῶν, σπεύδει γὰρ ἐξηγήσῃ, ὅτι ἡ σχέσηις Ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας εἶναι ὑπὲρ ποτε ἄλλοτε ἁρμονικὴ, καὶ ὅτι πᾶσα τυχὸν ἐμφανίζομένη ἐνίοτε ἀντίθεσις ὀφείλεται εἰς τὴν διάφορον καὶ παράδοξον νοοτροπίαν τῶν ἀποφαινομένων, ὡς ἐκπροσώπων δῆθεν τῆς Ἐπιστήμης ἐπιστημόνων.

Ἄλλ' ἐπὶ πλέον ἐλπίζω, γὰρ ἰκανοποιήσω τὴν ἐκδηλον ἀπορίαν ἐνδεχομένως τινῶν ἐξ ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει μου εἰς τὸ θῆμα τοῦτο, ὡς κληρικῶν καὶ μάλιστα νέου, ἴσως δὲ καὶ τὸ πρῶτον, ὀρμημένου πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνακαινωθέντος ἡμῖν θέματος τῆς «σχέσεως Ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας» ἐκ τοῦ κύκλου τῆς Θεολογίας, οὕσης πρώτης ἐν ταῖς θεωρητικαῖς ἐπιστήμαις καὶ μετὰ στενωτέρας διατελουσῆς σχέσεως μετὰ τῆς Φιλοσοφίας. Ἐξ ἄλλου εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν, ὅτι ἡ Θεολογία ὡς ἀναπτύσσουσα θέματα τοῦ ὑπερβατικοῦ κόσμου, σχετίζεται ὀπωσδήποτε μετὰ τῆς μεταφυσικῆς. Ἐξ ἄλλου εἰς τὴν δύναμιν τοῦ λόγου παρακινούμαι ἐκ τοῦ ἀρρήκτου δεσμοῦ τοῦ προσφιλῶς ἡμῶν Ἑλληνικοῦ Ἔθνους μετὰ τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, προστατευομένης ὑπὸ τοῦ Συντάγματος, ὡς τῆς ἐπικρατούσης ἐν τῷ Ἔθνει ἡμῶν Θρησκείας. Ἡ διαπραγματεύσις τοιούτων θεμάτων τὰ μέγιστα συμβάλλει εἰς τὴν ἀναξωπύρρησιν τῶν Ἑλληνοχριστιανικῶν ἰδεωδῶν καὶ τὴν διαφύλαξιν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ πάσης ὀθνεῖας ἐπιδράσεως.

Ἀρχόμενοι τῆς ἐξετάσεως τοῦ σπουδαιωτάτου τούτου θέματος τῆς σχέσεως Ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας, εἶναι ἐν πρώτοις ἀνάγκη, ὅπως πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων, γνωσθῇ δάσει τῆς Ἐπιστήμης τῆς Λογικῆς καὶ τῆς Φιλοσοφίας ὁ ἀκριδῆς ὀρισμὸς τῆς ἐγγείας τῆς Ἐπιστήμης. Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ συνήθως ἐκλαμβάνεται ὁ ὅρος «ἐπιστήμη», ὡς ἀναφερόμενος εἰς τὰς θετικὰς μόνον ἐπιστήμας, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς θεωρητικὰς. Ἄτυχῶς ὑπάρχουν οὐκ ὀλίγοι ἐπιστήμονες, οἵτινες λόγου γενομένου περὶ ἐπιστημονικῆς μαθήσεως, ἐγγουοῦν τὰς ἐκ τοῦ πεδίου τοῦ ἐπιστητοῦ ἀντλούμενας μόνον παντοίας γνώ-

σεις. Εἰς τὴν τοιαύτην δὲ ἐσφαλμένην ἀντίληψιν ἄγονται ἐξ αἰτίας τῆς σπουδῆς παρ' αὐτῶν ἐνδὸς μόνον ἐπιστημονικοῦ τομέως καὶ τῆς κτηθείσης παρ' αὐτῶν εἰδικότητος. Ἐπομένως στερούμενοι οἱ ἐπιστήμονες οὗτοι εὐρυτέρας μορφώσεως, ἀποφαίνονται περὶ πάντων, ὡς ἐὰν αὐτοὶ ἦσαν πανεπιστήμονες. Ἀκριδῶς εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῶν εἰδικότητων ὀφείλεται ἐν πολλοῖς ἡ ἐσφαλμένη ἀντίληψις, ὅτι ἐπιστήμα· εἶναι μόναι ὅσαι ἀνάγονται εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τὴν σπουδὴν τοῦ ἐπιστητοῦ.

Κατὰ τὸν διακεκριμένον καθηγητὴν ἡμῶν Θεόφιλον Βορέα, τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ ὀρισμὸς τῆς ἐπιστήμης δίδεται οὕτως. «Ἐπιστήμη εἶναι σύστημα ὁμοειδῶν γνώσεων λογικῶν εἰς ἐν ὅλον συνηρητημένων». «Ἄεγεται δὲ λογικὴ ἡ ἐπιστημονικὴ σύνδεσις, ἐπεὶ δὲ ἡ ἐν αὐτῇ αἰ γνῶσις κατόπιν ἐξετάσεως καὶ ἀποδείξεως διασαφούμενα, συνδέονται ἐσωτερικῶς ὡς λόγος καὶ ἀκολουθία, αἵτιον καὶ αἰτιατόν. Διαφέρει ἡ τοιαύτη γνῶσις πάσης ἄλλης ἐξωτερικῶς μόνον συνειρομένης, ἄνευ λόγου ἀποχρῶντος»³.

Κατὰ ταῦτα ἡ ἐπιστήμη ἐν τῇ γενικωτέρῃ ἐννοίᾳ περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν γνώσεων καὶ διαίρεται εἰς τόσας ἐπὶ μέρους ἐπιστήμας ὅσα εἶναι τὰ εἶδη τῶν γνώσεων τούτων. Ἐὰν λοιπὸν λογικῶς ἀναλυθῇ ὁ ὀρισμὸς τῆς ἐπιστήμης, εὐλόγως κατόπιν ἐπακολουθεῖ ἡ τε ἔρευνα καὶ σπουδὴ πάσης ἐπὶ μέρους ἐπιστήμης.

Ἡ ἐννοία δὲ τῆς ἐπιστήμης ἀνεπτύχθη ἤδη παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν, ὅτι ἡ ἐπιστήμη δημιουργεῖται, «ὅταν ἐκ πολλῶν τῆς ἐμπειρίας ἐγνοημάτων μία καθόλου γένηται περὶ τῶν ὁμοίων ὑπόληψις»⁴. Καὶ ὅτι «ἐπιστήμη ἅπασα μετὰ λόγου ἐστίν»⁵. Ὡσαύτως ἀναφέρει, ὅτι οὐχὶ μόνον τὸ ὅτι ζητεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ διότι, τὴν αἰτίαν ἀναζητεῖ «ἐπίστασθα· δ' οἰόμεθ' ἔκαστον ἀπλῶς, — ὅταν τὴν τ' αἰτίαν οἰώμεθα γινώσκειν, δ' ἢ γὰρ τὸ πρᾶγμα ἐστίν, ὅτι ἐκείνου αἰτία ἐστίν, καὶ μὴ ἐνδέχεται· τοῦτ' ἄλλως ἔχειν»⁶. Πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι ὑπόληψις πιστοτάτη καὶ ἀμετάπειστος μετὰ λόγου⁷. Ἀλλὰ καὶ οἱ Στωϊκοὶ Φιλόσοφοι τὰ αὐτὰ περὶ ἐπιστήμης ἐφρόνου· «ἐπι-

3. Θεοφίλου Βορέα. Ἀκαδημεικὰ. Τόμος Πρῶτος. Λογικὴ. Ἐν Ἀθήναις 1932, σελ. 218 ἐ.

4. Μ.τ.φ. Α 1, 981 α 5.

5. Ἀναλ. βστ., Β 19, 100 6 10.

6. Αὐτόθι, Α 2, 71 6 9 κ. ἐξ.

7. Τοπ., Ε 2, 130 ε 16.

2. Μ.τ.φ. Α 1. 980 α 21. Βλ. Θεοφίλου Βορέα. Εἰσαγωγή εἰς τὴν Φιλοσοφίαν. Ἐν Ἀθήναις 1935, σελ. 16.

στῆ μὴν εἶνα: τὴν ἀσφαλῆ καὶ δε-
βαίαν καὶ ἀμετάπτωτον ὑπὸ λό-
γου κατὰ ληψίαν»⁸.

Ἡ ἔφεσις δὲ πρὸς σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν ἐξιμνεῖται
ἐν τοῖς στίχοις τοῦ Εὐρυπίδου.

«Ὁ λῆξις δὲ τῆς ἱστορίας
ἔσχε μάθησιν, μήτε πολιτῶν
ἐπιπημοσύνας, μήτ' ἐς ἀδίκους
πράξεις ὁρμῶν,
ἀλλ' ἀθανάτου καθορῶν φύσεως
κόσμον ἀγήρω, τίς τε συνέστη
καὶ ὄπη καὶ ὄπως»⁹.

Ἡ ἔρευνη δὲ καὶ ἡ σπουδὴ τῆς παντοίας γνώσεως,
ὡς καὶ τῶν ἐμφανιζομένων ἐκαστοτε προβλημάτων ἤγα-
γε τοὺς ἐπιστήμονας εἰς τὴν ταξινομήσιν τῶν εἰδῶν γνώ-
σεων καὶ τὴν σύστασιν τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν. Αὕτη
ἄρχεται ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων
Φιλοσόφων. «Πρῶτος ὁ Πλάτων ὁρμώμενος ἀπὸ τῆς θεω-
ρίας περὶ τῶν τριτῶν δυνάμεων, ἦτοι ἰκανοτήτων τῆς
ψυχῆς, δῆλον ὅτι τῆς διανοίας, τῆς αἰσθη-
σεως καὶ τῆς βουλήσεως, διήρεσε κατὰ
ταύτας (βάσις ὑποκειμενική) σύμπτασιν
τὴν ἐπιστήμην, ἣτις συνέπεσε μετὰ τῆς Φιλοσοφίας ἐν
τῇ εὐρυτάτῃ τῆς λέξεως σημασίᾳ, εἰς τρία μέρη, τὸ
διαικτικὸν (διάνοια), τὸ φυσικὸν (αἰ-
σθησις) καὶ τὸ ἠθικὸν (βούλησις). Ὑπῆγε δὲ ὁ
Πλάτων εἰς μὲν τὴν Διαλεκτικὴν τὴν Λογικὴν μετὰ τῆς
Θεωρίας τῆς γνώσεως καὶ τῆς κυρίως Φιλοσοφίας, εἰς
δὲ τὴν Φυσικὴν τὰ Μαθηματικά, εἰς δὲ τὴν Ἠθικὴν κα-
τέτασε καὶ τὴν Πολιτικὴν καὶ ἄλλα δὲ μέρη τοῦ ἐπι-
στητοῦ κατέλεγεν εἰς τὰς τριτὰς ταύτας ἐπιστήμας»¹⁰.

Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης διατηρήσας τὴν υποκειμενικὴν
βάσιν τῶν τριτῶν δεξιότητων τῆς ψυχῆς ἐν τῇ διαίρε-
σει τῶν ἐπιστημῶν, προσέθηκε καὶ τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον
ἐκάστη ἐπιστήμη ἐπιδιώκει: «πᾶσα διάνοια ἢ
πρακτικὴ ἢ ποιητικὴ ἢ θεωρητικὴ
(Μ.τ.φ. ΕΙ, 1025 β 25). «Θεωρητικὴ καὶ
γὰρ ἐπιστήμη καὶ πρακτικὴ καὶ
ποιητικὴ λέγεται.» (Τοπ., Ζ 6, 145α 15).
Οὕτως ἔχομεν κατ' αὐτὸν ταξινομήσιν τῶν ἐπιστημῶν εἰς
Θεωρητικὰς καὶ Πρακτικὰς. Εἰς τὰς Θεωρητικὰς κατα-
τάσσονται ἡ Διαλεκτικὴ (Λογικὴ καὶ Πρώτη
Φιλοσοφία), καὶ ἡ Φυσικὴ (Φυσικὴ, Μαθηματι-
κά, Ψυχολογία), εἰς δὲ τὰς Πρακτικὰς Ἠθικὴν (Ἠθ-
ικὴ καὶ Πολιτικὴ) καὶ Ποιητικὴν (Ποιητικὴ καὶ Ρητο-
ρικὴ)¹¹.

8. Διογ. Λαερτ., VII, 1, 47.

9. Παρὰ Κλήμ. Ἀλεξ. Στρομ. IV, 25, 157. Βλ. Θεοφί-
λου Βορέα. Ἀκαδημεικὰ. Τόμος Τρίτος, Εἰσαγωγή εἰς
τὴν Φιλοσοφίαν. Ἐν Ἀθήναις 1935, σελ. 17. Σημειοῦται ὅτι
αὐτοῦ, ὅτι ἐν τῇ γενικωτέρᾳ ἔννοιᾳ ἡ ἱστορία ἐννοεῖ τὴν καθό-
λου ἐπιστήμην.

10. Θεοφίλου Βορέα. Ἀκαδημεικὰ. Τόμος
Πρῶτος. Λογικὴ. Ἐν Ἀθήναις 1932, σελ. 220.

11. Ἐνθ. ἀν., σελ. 221.

Ἡ ταξινομήσις αὕτη τῶν ἐπιστημῶν εἰς θεωρητικὰς
καὶ πρακτικὰς ἐπεκράτησε καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας, και-
τοι κατὰ τὴν ῥοὴν τούτων ἐνεφανίσθησαν πολλαὶ ἄλλα:
ταξινομήσεις, προταθεῖσαι παρὰ διακεκριμένων καὶ παγ-
κοσμίου φήμης ἐπιστημόνων, ὡς λόγου χάριν παρὰ τῶν
Φραγκίσκου Βάνωνος, BENTHAM καὶ AMPERE, CO-
MTE καὶ SPENCER, MILL, WUNDT, KULPE,
SPRANGER καὶ ἄλλων¹².

Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς καθηγη-
τοῦ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθη-
νῶν Θεοφίλου Βορέα ταξινομήσις τῶν ἐπι-
στημῶν εἰς Τυπικὰς καὶ Πραγματικὰς,
ὡς καὶ εἰς Φυσικὰς καὶ Πνευματικὰς.
Οὕτως εἰς τὰς ἐπὶ μέρους Ἐπιστήμας τὰς Τυπικὰς, κα-
τατάσσει οὗτος τὰ Μαθηματικά, Ἀριθμητικὴν καὶ Γεω-
μετρίαν. Τὰς δὲ Πραγματικὰς διαίρει εἰς Φυσικὰς καὶ
Πνευματικὰς. Τὰς Φυσικὰς διαίρει εἰς Συστημα-
τικὰς καὶ Γενετικὰς. Εἰς τὰς Συστηματι-
κὰς κατατάσσει: τὰς ἐξῆς Ἐπιστήμας, Φυσικὴν, Χημειαν,
Ὀρυκτολογίαν, Φυτολογίαν, Ζωολογίαν, Ἀνθρωπολογίαν,
Βιολογίαν, Φυσιολογίαν, Ἀνατομικὴν, Παθολογίαν, Ἰα-
τρικὴν καὶ λοιπὰς ἄλλας. Εἰς δὲ τὰς Γενετικὰς κατατάσ-
σει τὴν Κοσμολογίαν, Γεωλογίαν, Ἱστορίαν τῆς ἐξελί-
ξεως τῶν ὀργανισμῶν κ.λπ. Τὰς Πνευματικὰς Ἐπιστή-
μας διαίρει εἰς Συστηματικὰς καὶ Γενε-
τικὰς. Εἰς τὰς Συστηματικὰς κατατάσσει: τὰς ἐξῆς
Ἐπιστήμας, Ψυχολογίαν, Θεωρίαν τῆς γνώσεως, Λογι-
κὴν, Ἠθικὴν, Αἰσθητικὴν, Θεολογίαν, Ἐπιστήμην τῶν
γραμμάτων, τοῦ Δικαίου, τῆς Πολιτείας, Παιδαγωγικὴν,
Οἰκονομικὴν κ.λπ. Εἰς δὲ τὰς Γενετικὰς τὴν Ἱστορίαν
τοῦ πολιτισμοῦ καθόλου κ.λπ.

Καὶ ἐκ μὲν τῶν Τυπικῶν καὶ Φυσικῶν Ἐπιστημῶν
δημιουργοῦνται τὰ γενικὰ προβλήματα (ὀντολογικά, κο-
σμολογικά, βιολογικά κ.λπ.), τῆς Φιλοσοφίας τῆς φύ-
σεως, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποτελοῦμεν τὴν περὶ τοῦ κόσμου
καὶ τοῦ θεοῦ θεωρίαν, ἐκ δὲ τῶν Πνευματικῶν Ἐπιστημῶν
γεννῶνται τὰ γενικὰ προβλήματα τῆς Φιλοσοφίας τοῦ
πνεύματος, ἐκ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ἡ Ἱστορία τῆς
Φιλοσοφίας.

Διὰ τῆς ταξινομήσεως ταύτης λαμβάνομεν σαφῆ ἀν-
τίληψιν τῶν ἐπὶ μέρους Ἐπιστημῶν, ὡς καὶ τῆς ἐπιστη-
μονικῆς μεθόδου μετὰ τῆς ὁποίας δυνάμεθα ἐπὶ τῇ βάσει
τῶν ἐξ αὐτῶν ἐξαγομένων πορισμάτων νὰ ὀδηγηθῶμεν
εἰς τὴν Φιλοσοφίαν καὶ τὴν Μεταφυσικὴν. Μόνον διὰ τῆς
σαφοῦς ταύτης ἀντιλήψεως τῆς ἐπιστημονικῆς πινακοθη-
κῆς δύναται τις ἐν τῇ ἐξετάσει τῆς σχέσεως Ἐπιστήμης
καὶ Θρησκείας νὰ ὀμιλῇ περὶ τοῦ δυνατοῦ ἐκείνου τρό-
που, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ κύκλος τῆς Ἐπιστήμης ἐν τῇ εὐ-
ρυτάτῃ ταύτης ἐγγεῖρα σχετίζεται μετὰ τῶν ἀληθειῶν τῆς
Θρησκείας, τοῦτέστι τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἡ ἀπ' εὐθείας εἰσόδος τοῦ θέματος τῆς ἐξετάσεως
τῶν σχέσεων τῆς Θρησκείας μετὰ τῶν Φυσικῶν Ἐπι-

12. Ἐνθ. ἀν., σελ. 211 - 230.

ΕΝΘΡΟΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΕΡΡΩΝ ΚΑΙ ΝΙΓΡΙΤΗΣ Κ. ΜΑΞΙΜΟΥ*

Με ιδιαίτερα λαμπρότητα και θυζαντινή μεγαλοπρέπεια έλαβε χώραν την 3ην 'Ιουλίου π.ξ. ή ένθρονισις του νέου Μητροπολίτου Σερρών και Νιγρίτης κ. Μαξίμου.

Ο λαός τής πόλεως των Σερρών και όλης έν γένει τής 'Ι. Μητροπόλεως Σερρών και Νιγρίτης επεφύλαξε μίαν άνευ προηγουμένου θερμήν ύποδοχήν εις τον νέον του Ποιμενάρχη. Χιλιάδες λαού με αισθήματα χαράς, ένθουσιασμού και συγκινήσεως άνέμενον εις την κεντρικήν πλατείαν των Σερρών την άφιξιν του νέου πνευματικού ήγέτου των.

Ο νέος Μητροπολίτης Σερρών και Νιγρίτης κ. Μαξίμος έφθασε εις τας Σέρρας, μέσω Θεσσαλονίκης, συνοδούμενος υπό του Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνών και πάσης 'Ελλάδος κ. Σεραφείμ, των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών Βεροίας και Ναούσης κ. Παύλου, Νέας Κρήνης και Καλαμαριάς κ. Προκόπιου, Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως κ. Διονυσίου, Πολυανής και Κιλκισίου κ. 'Αμβροσίου, Ααρίσης και Τυρνάβου κ. Σεραφείμ, Γορτύνης και 'Αρκαδίας κ. Κυρίλλου, Τρίκκης και Σταγών κ. 'Αλεξίου, των Θεοφιλεστάτων 'Επισκόπων Εδρίπου κ. Βασιλείου και Δωδώνης κ. Χρυσόστομου, πολλών Κληρικών και Λαϊκών.

Εις τὰ θρια του Νομού Σερρών ύπεδέχθησαν τον Σεβασμιώτατον ό Νομάρχης Σερρών κ. 'Ηλίας Μάμαλης, ό Διοικητής τής 10ης Μεραρχίας 'Υποστράτηγος κ. Παναγιώτης Μαρκόπουλος, ό Διοικητής Χωροφυλακής Σερρών κ. Νικόλαος Ρουσιάκης και άλλοι έπίσημοι.

Εις την πλατείαν τής πόλεως άνέμενον ό 'Εκπρόσωπος τής Α. Θ. Παναγιόττης του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Δημητρίου, Σεβ. Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου κ. Προκόπιος, ό Τοποτηρητής τής 'Ι. Μητροπόλεως Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης 'Ιερισσού, 'Αγίου 'Ορους και 'Αρδαμερίου κ. Νικόδημος, οι Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Λαγκαδά κ. Σπυρίδων, Ζιχτών και Νευροκοπίου κ. Σπυρίδων, Μικρωνείας και Κομοτηνής κ. Δαμασκηνός, 'Ιωαννίνων κ. Θεόκλητος οι Θεοφιλέστατοι 'Επίσκοποι Νικοπόλεως κ. Χρυσόστομος (του Πατριαρχείου 'Αλεξανδρείας) και Πορφυροπόλεως κ. 'Ι-

* 'Η καθυστέρησις δημοσιεύσεως όφείλεται εις πληθώραν ύλης.

στημών, θ' άπετέλει άλλα προς παράλειψιν των Πνευματικών 'Επιστημών. 'Η διαίρεσις των 'Επιστημών εις Φυσικάς και Πνευματικάς δεικνύει άκριθώς τούτο, ότι έν τή 'Επιστήμη πρόκειται περι όλων εκείνων των γνώσεων, αίτινες φέρουσι έν έαυταίς την σφραγίδα τής άκριθείας και τής άληθείας. Αί γνώσεις αύται διήλθον τό στάδιον των άμφιβολιών, ειςιν άπολύτως ήλεγμένα από πάσης πλευράς, συνιστώσι δέ άδικάσιστα πορίσματα τής έπιστη-

ωάννης (του Πατριαρχείου 'Ιεροσολύμων), ό 'Υπουργός Βορείου 'Ελλάδος κ. Βασίλειος 'Ιγτζές, οι Βουλευται του Νομού κ.κ. 'Ισαάκ Λαυρεντίδης, Νικόλαος Κλειτός, Θεόδωρος Παπαδόπουλος και Ευστάθιος 'Αγθόπουλος, ό Δήμαρχος Σερρών κ. Γεώργιος Γεωργούλας και αι λοιπαι πολιτικάι, στρατιωτικάι και δικαστικάι 'Αρχαι τής πόλεως και του Νομού Σερρών.

'Αμα τή άφιξει τής έπίσημου πομπής εις τον χώρον τής ύποδοχής, τό πλήθος εξέσπασεν εις ένθουσιώδεις και ούρανομήκεις ζητωκραυγάς. 'Αφού δέ ό Σεβασμιώτατος ένεδύθη τον 'Αρχιερατικόν του μαγδύαν και ό Σεβ. Τοποτηρητής του ένεχείρισε την ποιμαντορικήν ράβδον, άνήλθε μετά των έπίσημων εις την επί τούτω στηθείσαν εξέδραν, ένθα και τον προσεφώνησε ό Δήμαρχος τής πόλεως ως εξής:

«Σεβασμιώτατε,

Αυτή των ανθρώπων ή μοίρα είναι.

Κάποιος να φεύγει και στή θέση του άλλος να ξεροχεται.

Ο χρόνος κυλά και ή ζωή παρά τις άντιξοότητες και τις όποιες δυσκολίες συνεχίζεται.

Ο έρχομός σας λοιπόν στήν πόλη μας, είναι ένα από τὰ σημαντικά γεγονότα γι' αυτή. 'Η ένθρονισή σας στήν Μητροπολιτικό Θρόνο τής 'Ιεράς Μητροπόλης Σερρών και Νιγρίτας, πρέπει να άποτελέσει την άφειρησία για ένα καινούργιο ξεκίνημα των χριστιανικών πραγμάτων τής περιοχής μας.

Οι δημότιες αυτης τής ζωντανής και ύπέροχης πόλης μα και οι κάτοικοι τής περιφέρειας, ήταν, είναι και θάναι προσηλωμένοι στά χριστιανικά ιδεώδη. Στις άρχές εκείνες που ύλοποιούμενες φέρουν τον ένα άνθρωπο κοντά στον άλλο, που προσωθούν και δυναμώνουν την άγάπη μεταξύ τους, που καταπολεμούν και συνιρίβουν τή μεταξύ τους άδικία, που σφουρηλατούν, τέλος, την ειρήνη και δημιουργούν έτσι τις προϋποθέσεις για χαρά και έντυχία.

Μ' αυτες τις άνηυχίες τους, εύλογα κρομοούν και στηρίζουν χίλιες έλπίδες σε σας και στο όλο που

μονικής έρεύνης και τής σπουδής, λογικώς τεκμηριούμενα.

(Συνεχίζεται)

ΤΙΤΟΣ ΕΜΜ. ΜΑΤΘΑΙΑΚΗΣ

Μητροπολίτης πρ. Παρναυθίας,

Φιλιατών και Γηρομερίου

καλείσθε νὰ παίξετε σὸν Ποιμενάρχῃ τους. Ὁνειρορεύονται, δηλαδή, ἕναν Δεσπότη πὸν θὰ δρᾷ καὶ θὰ κινεῖται μέσα σ' αὐτοὺς μὲ σύνεση καὶ ἀπλότητα, ἕνα Μητροπολίτη πὸν θ' ἀποτελεῖ σὴν καθημερινή πρό-
ξη τὸ πρότυπο τῆς ἀρετῆς καὶ ἀγιοσύνης, ἕνα Δε-
σπότη πὸν δὲν θάναται ἀποκομμένος ἀπὸ τὰ νάματα τῶν
καιρῶν, ἕναν Ἱεράρχη πὸν δὲν θάναται κλεισμένος σὶν
ἐαυτοῦ του.

Μὲ ἄλλα λόγια καὶ πὸ ἀπλᾶ ἕναν πὸν θὰ ἐπιτελεῖ
σὸ ἀκέραιο τὸ δύσκολο πνευματικὸ καὶ κοινωνικὸ
του ἔργο. Τὰ μανιτάκια εἶναι καλὰ. Τὰ σημάδια εἶναι
εὐδαίμονα, γιὰ τὰ χαρίσματα καὶ τὶς ἰκανότητές σας.
Τοῦτα τὰ δεδομένα κάνουν τὸν Σεραϊκὸ Λαὸ νὰ συγ-
κινεῖται, νὰ δονεῖται καὶ νὰ σκιριᾷ ἀπὸ χαρὰ τὴν σιγ-
γὴ αὐτὴ πὸν βλέπει νὰ σᾶς καλωσορίζω.

Στ' ἀλήθεια δὲν τὸ νομίζω ἀπλᾶ, μὰ τὸ πιστεύω
ἀπόλυτα, πὸν μπορῶ σὸν Δήμαρχος αὐτῆς τῆς πόλης
νὰ σᾶς σφίξω τὸ χέρι καὶ νὰ σᾶς πῶ γιὰ λογαριασμὸ
τοῦ ὑπέροχου τούτου λαοῦ τὸ καλῶς ἤλθατε. Ὅμως
παράλευρη θάταν ἂν τόσο προσωπικὰ ὅσο καὶ γιὰ τοὺς
δημῶτες δὲν σᾶς ἐχθόμενα ἐπιτυχία καὶ μόνον ἐπιτυ-
χία σὸ σοβαρὸ ἔργο σας. Ὅλα μαριτροῦν καὶ κἀπὶ
ἔτσιτο προδικάζουν. Ἡ μοῖρα σὴν πορεία τοῦ χρόνου
σᾶς ἐπεφύλαξε τούτη τὴν ἱερὴ ἀποστολή. Ἀπὸ μᾶς,
ὅπου χρειασθεῖ θάχετε συμπαράσταση.

Γίνετε παράδειγμα πρὸς μίμηση. Κάντε τοὺς Σερα-
ραῖους ν' ἀναπλοῦν κάποτε μὲ εὐχαρίστηση τὸ πέρα-
σμά σας».

Μετά, λαβὼν τὸν λόγον ὁ νέος Μητροπολίτης, εἶπε
τὰ ἑξῆς:

Κύριε Δήμαρχε,

Δεχθῆτε, παρακαλῶ, τὶς θεομέσ μου εὐχαριστίες
γιὰ τὰ ἐγκάρδια λόγια σας. Εἶμαι βαθειὰ συγκινη-
μένος διότι ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ μ' ἔστειλε Ἐπίσκοπο
σὴν ὥραία αὐτὴ πόλι μὲ τὴν ἐνδοξὴ καὶ μακαρίων
ἀγωνιστικὴ ἱστορία τῆς. Ὁ λαὸς τῆς πόλεως αὐτῆς,
τὸν ὁποῖον ἔχετε τὴν τιμὴν νὰ ἐκπροσωπεύετε, ἀλλὰ καὶ
ὅλος ὁ λαὸς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σεραῶν καὶ
Νιγρίτης, τὴν ἱερὰ αὐτὴ σιγμὴ τῆς ζωῆς μου, ἄς
δεχθῆ τὴν διαβεβαίωσί μου ὅτι ἐρχομαι ἐδῶ σὸν
πραγματικὸς ἀδελφός. Ἐρχομαι νὰ τοῦ συμπαραστα-
θῶ σὶν τοὺς κόπους καὶ σὶν τοὺς μύχθους του. Ἐρχομαι
ἔτοιμος νὰ τοῦ συμπαρασταθῶ σὶν τοὺς ἀγῶνες καὶ σὶν
ἀγωνίες του. Δὲν ἤλθα νὰ διακομηθῶ ἀπὸ τὸν λαὸ
αὐτό, τὸν εὐγενῆ καὶ εὐσεβῆ, ἀλλὰ ἤλθα ἀποφασισμέ-
νος νὰ τὸν διακονήσω. Γι' αὐτὸ καὶ σὺ, ἀγαπητέ μου
Σεραϊκὲ λαέ, νὰ μὲ δεχθῆς, σὲ παρακαλῶ, ὡς Πνευ-
ματικὸ Πατέρα σου πὸν εἶμαι ἔτοιμος καὶ νὰ θυσια-
σθῶ ἄκωμα γιὰ τὰ ἰδανικὰ τῆς Φυλῆς, τοῦ Ἐθνους
καὶ τῆς Θεοσεβείας μας.

Ἐκφράζω βαθειὰ εὐγνωμοσύνη πρὸς ὅλους σας
γιὰ τὴ θεομὴ ὑποδοχὴ τὴν ὅποια μοῦ ἐπεφυλάξατε
καὶ ἡ ὅποια μαριτροεῖ τὴν εὐσέβειά σας, τὴν εὐγέ-

νεια τῆς ψυχῆς σας, τὴν καλωσύνη σας καὶ τὴν ἀγά-
πη σας πρὸς τὴν Ἐκκλησία.

Μ' αὐτὲς τὶς λίγες σκέψεις σᾶς χαιρετῶ ὅλους
σας, σᾶς σφίγγω τὰ χέρια, σᾶς ἀσπάζομαι ἐν Κυρίῳ
καὶ εὐχομαι ὅπως ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τοῦ Ἁγίου
ἐνδόξου Ἱερομάρτυρος Νικήτα τοῦ νέου, τοῦ ἀθλήσαν-
τος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῶν Σεραῶν, σᾶς εὐλογῆ, σᾶς
χαρίζῃ ὑγεία καὶ σᾶς χαιρετώνῃ.

Ἐν συνεχείᾳ ἐσχηματίσθη πομπή, ἡ ὅποια ἐν μέσῳ
ἐνθουσιῶντος λαοῦ κατηρθύνθη πρὸς τὸν Μητροπολιτικὸν
Ναὸν τῶν Μεγάλων Ταξιαρχῶν, ἔνθα ἔλαβε χώραν ἡ
ἱερὰ Τελετὴ τῆς ἐνθρονίσεως. Μετὰ τοὺς καθιερωμένους
ψαλμοὺς καὶ τὴν εἰδικὴν ἐπὶ τῇ ἐνθρονίσει: εὐχὴν, τὴν
ὅποιαν ἀνέγνωσαν ὁ Σεβασμιώτατος, ὁ Πανσοιολ. Ἀρχι-
μανδρίτης Χρυσόστομος Κουσκουτόπουλος, Γραμματεὺς
τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς τῆς
Νεότητος, ἀνέγνωσε τὴν Συνοδικὴν Ἐγκύκλιον «Πρὸς
τὸν εὐλαδέστατον ἱερὸν Κλῆρον καὶ τὸ Χριστεπώνυμον
Πλήρωμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σεραῶν καὶ Νιγρί-
της» ἐπὶ τῇ καταστάσει τοῦ νέου Ποιμενάρχου αὐτῆς καὶ
ἐν συνεχείᾳ ὁ Πανσοιολ. Ἀρχιμανδρίτης Ἀλέξιος Βρυώ-
νης, Γραμματεὺς τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Κοινωνικῆς
Προνοίας καὶ Εὐποιίας, ἀνέγνωσε τὸ Προεδρικὸν Διάτα-
γμα ἀναγνωρίσεως καὶ καταστάσεως τοῦ νέου Μητρο-
πολίτου.

Ἀκολούθως προσεφώνησαν τὸν νέον Ποιμενάρχην ὁ
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φιλίππων κ. Προκόπιος
ἐκ μέρους τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.
Δημητρίου καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνό-
δου, ὁ Τοποτηρητῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σεραῶν
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἱερισσοῦ κ. Νικόδημος,
ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος Ἀναστάσιος Πάππος,
Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος, ἐκ μέρους τοῦ Ἱεροῦ
Κλήρου καὶ τοῦ Χριστεπώνυμου Πληρώματος τῆς Ἱερᾶς
Μητροπόλεως Σεραῶν καὶ Νιγρίτης, ὁ Αἰδεσιμολ. Πρω-
τοπρ. Νικόλαος Αὐγερινόπουλος ἐκ μέρους τοῦ Ἱεροῦ
Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος, ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ.
Σπυρίδων Τσάκαλος ἐκ μέρους τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου τῆς
Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὁ κ. Ἰωάννης Χατζηφώτης,
Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου Τύπου καὶ Δημοσίων Σχέσεων
τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἐκ μέρους τῶν ὑπαλ-
λήλων αὐτῆς καὶ τοῦ Συλλόγου «Οἱ Φίλοι τοῦ Ἁγίου
Ὁρους», τοῦ ὁποῖου ὁ Σεβασμιώτατος κ. Μάξιμος τυγχά-
νει τακτικὸν Μέλος, καὶ τέλος ὁ Ἐλλογιώτατος κ. Βα-
σίλειος Ἀναγνωστόπουλος, Ὁμότιμος Καθηγητῆς τῆς
Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης ἐκ μέρους τῆς «Ἐ-
στίας Θεολόγων Χάλκης».

Εἶτα ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σεραῶν καὶ
Νιγρίτης κ. Μάξιμος ἐξεφώνησε τὸν κάτωθι ἐνθρονιστη-
ριον λόγον του:

«Ἴνα πᾶν ὁ δέδωκας αὐτῶ, δώσῃ...
ζωὴν αἰώνιον»¹.

1. Ἰωάν. 17,2.

Μακαριώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Σεβασμιώτατε ἅγιε Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, Ἐκπρόσωπε τῆς Α.Θ. Παναγιώτητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου,

Σεβασμιώτατε ἅγιε Ἰερισσοῦ καὶ Τοποτηρητὰ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ταύτης,

Σεβασμιώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι ἅγιοι Ἀδελφοί,
Τίμιμον Προεδυτέρου,

Ἐξοχώτατε Κύριε Ὑπουργὲ Βορείου Ἑλλάδος,

Κύριε Νομάρχα,

Κύριοι Βουλευταί,

Κύριε Δήμαρχε καὶ λοιπαὶ Πολιτικά καὶ Στρατιωτικά Ἀρχαὶ τῆς Πόλεως καὶ τοῦ Νομοῦ Σερρών,

Περιούσε τοῦ Κυρίου Λαέ,

Βαθυτάτη συγκίνησις με συνέχει ἀπὸ τὸ ἄκουσμα τῆς σημερινῆς Εὐαγγελικῆς περικοπῆς, ἐκ τῆς Ἀρχιερατικῆς προσευχῆς τοῦ Κυρίου, τμήμα τῆς ὁποίας, σημερον τὸ πρωτὸ ἀνεγνώσθη εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης Ἁγίας Ὁρθοδοξίας, μετὴν εὐκαιρίαν τῆς Ἑορτῆς τῶν Ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων καὶ τὴν πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον συγκροτησάντων.

Καὶ μετὴν συνέχει τόση συγκίνησις, διότι εἰς αὐτὴν τὴν Εὐαγγελικὴν περικοπὴν, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ζητεῖ ἀπὸ τὸν ἐπουράνιον Πατέρα, νὰ δοξασθῇ ὁ Υἱός, δι' ὅσων τοῦ ἔδωκεν ὁ Πατήρ, ὥστε ὁ Υἱὸς ἐν συνεχείᾳ, ὅσα τοῦ ἔδωκεν ὁ Πατήρ νὰ τὰ δώσῃ εἰς πάντα ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἄλλωστε αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπός, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Πατήρ ἔδωκεν εἰς τὸν Υἱόν, ἵνα δώσῃ ὁ Υἱὸς ζωὴν αἰώνιον.

Καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Κύριος ἔδωκε αὐτὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν² καὶ ἔκτισε ἔργον διὰ πάντας «κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντας»³ ἢ μόνη ὁδὸς πρὸς τὸν Πατέρα, ἀφοῦ ὡς εἶπεν ὁ ἴδιος «ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός»⁴ καὶ «οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ»⁵.

Μετὰ δὲ τὴν ἔνδοξον Ἀνάστασιν Του καὶ τὴν εἰς Οὐρανὸς Θ. Ἀνάληψιν, αὐτὴν ἀποκλειστικότητα τῆς φράσεώς του «εἰ μὴ δι' ἐμοῦ», ἦτοι τὴν συνέχισιν τοῦ σωτηρίου ἔργου Του, ἀνέθηκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς Λειτουργοὺς Αὐτῆς καὶ ἰδιαιτέρως τοὺς Ἐπισκόπους Αὐτῆς, ἀφοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας αὐτοὶ εἶναι

«εἰκὼν Χριστοῦ»⁶ καὶ διάδοχοι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

Ναί, οὕτως ἠθέλησε «διαδόχους ἡμᾶς τοὺς εὐτελείς καὶ ἀναξίους δούλους του, τῆς παρ' Αὐτοῦ ὑπεραγίας δωρεᾶς πε καὶ Χάριτος, τῆ ἀφάτῳ αὐτοῦ φιλανθρωπία καταξιώσας γενέσθαι»⁷, ὥστε «οἰκονομεῖν τὰ ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ συμβαίοντι».

«Ὅπου ἂν φανῇ ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖ τὸ πλήθος ἔστω, ὥσπερ ὅπου ἂν ᾗ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία»⁸ ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος. Ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι ὁ ἀγωγός, δι' οὗ διέρχεται ἡ Χάρις καὶ φθάνει εἰς τοὺς πιστοὺς. «Θεοῦ ἀπεισιάλμενος» καὶ «προκαθήμενος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰς τόπον Χριστοῦ»⁹. «Τόπον φέρει Θεοῦ» ὡς «ὁρατὴ εἰκὼν τοῦ ἀοράτου». Εἰς τὸ πρόσωπόν του βλέπουσι οἱ πιστοὶ τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν, ἀφοῦ «ἐπι γῆς τὴν εἰκόνα Θεοῦ ἔχει λαχών»¹⁰, κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον.

Ἐξ αὐτῶν συνάγεται δι' ἔργον τοῦ Ἐπισκόπου εἶναι, σύμφωνα πρὸς τὸ τρισὸν ἀξίωμα τοῦ Κυρίου¹¹, ἡ Θεία Διδαχὴ, ὁ ἀγιασμός τῶν πιστῶν διὰ τῆς Χάριτος τῶν Ἁγίων Μυστηρίων καὶ ἡ πρὸς σωτηρίαν διαπολιμανσις τῆς λογικῆς Ποίμνης.

Καὶ σκοπὸς αὐτοῦ τοῦ ἔργου εἶναι τὸ «κατοικῆσαι τὸν Χριστόν... ἐν ταῖς καρδίαις»¹² τῶν πιστῶν καὶ «θεοποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον»¹³. Ὅπως μεγάλη ἡ Χάρις, ἡ ὁποία δίδεται εἰς τοὺς διαδόχους τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας.

Αὕτη δὲ ἡ Χάρις, ἐδόθη καὶ ἐμοὶ τῷ ἐλαχίστῳ, πῆφω καὶ δοκιμασίᾳ τῆς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι τῇ 2α παρελθόντος μηνὸς Μαΐου συνελθούσης οὐρανόθεν Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προτάσει μὲν το Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κυρίου Σεραφεῖμ, προκρίσει δὲ Ταύτης, διὲ διὰ Κανονικῆς ἐκλογῆς καὶ Χειροτονίας ἔλαβον τὸ πλήρωμα τῆς παραγίας Ἱερωσύνης καὶ ἐπωμίσθη τὴν εὐθύνην καὶ τὸ βάρος τῆς διαπολιμανσεως τῆς Θεοφρουρήτου Ἱεράς Μητροπόλεως Σερρών καὶ Νιγρίτης.

Οὕτως «ἔδοξε τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι»¹⁴.

6. Μ. 91, 624ε.

7. Ἐκ τῆς συγχωρητικῆς εὐχῆς εἰς τεθνεῶτα, Μικρὸν Εὐχολόγιον Α.Δ. 1968, σελ. 214.

8. Ἰγνατ. «Πρὸς Σμυρναίους» 8.

9. Ἰγνατ. Β 2,269.

10. Μ. 91 624 ε.

11. Δογμ. Π. Τραμπέλις Π, σ. 143.

12. Ἐφεσ. 3,17.

13. Γρηγορ. Θεολ. Μ. 35, 432 ε.

14. Πράξ. 15,28.

2. Ματθ. 20,28.

3. Ἐκ τῆς Θείας Λειτουργίας.

4. Ἰωάν. 14,6.

5. Ὡς ἄνωτέρω.

Θεοῦ ἔστιν ἡ ἐκλογή. Ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἐκλεξάμενος.

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συμφερόντως πάντα οἶδεν οἰκονομεῖν.

Ἐγὼ δέ, τὴν Ἐκείνου ἀπόφασιν καὶ ἐντολήν, δουλικῶς ἐδέχθην. Καὶ συναισθανόμενος τὸ ὕψος τῆς θείας τιμῆς «ἐδχοριστιῶ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ»¹⁵ δι' αἰσιτόν με ἠγήσαιο¹⁶, μὲ ἐκρυνεν ἄξιον τῆς ἐμπιστοσύνης Του, καὶ ἐχαρίσατό μοι τὸ μεῖζον τῶν ὑπουργημάτων, τὸν Ἐπισκοπικὸν βαθμόν, καὶ κατέστησέ με Ἐπίσκοπον τοῦ περιπέπτου Θρόνου τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως καὶ τῆς Χριστιανύμου αὐτῆς Ποίμνης, φύλακα καὶ φρουρόν.

Εὐχαριστιῶ, ὡσαύτως, τὸν λαμπρόντα διὰ τῆς παρουσίας του τὴν τελετὴν τῆς ἐνθρονισεῶς μου Προκαθήμενον τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κύριον Σεραφεῖμ διὰ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἀγάπην καὶ στοργήν, τὴν Α.Θ. Παναγιώτητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη Κύριον Δημήτριον καὶ τὴν περὶ Αὐτὸν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον διὰ τὴν ἀποστολὴν Ἐκπροσώπου κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, τὴν σελιτὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν πρόκοισιν καὶ τιμὴν, τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἱερισσοῦ, Ἀγ. Ὄρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Νικόδημον, —διατελέσαντα Τοποτηρητὴν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως—, διὰ τοὺς κόπους καὶ τὴν φροντίδα του κατὰ τὴν περίοδον τῆς πνευματικῆς ὁφρασίας τοῦ εὐσεβεσιᾶτου Ποιμνίου μου καὶ διὰ τὴν ἰδιαίτερον ἀγάπην του πρὸς τὸ πρόσωπόν μου, τοὺς παρισταμένους Σεβασμιωτάτους Ἀρχιερεῖς, οἵτινες «ἐκ περάτων συνέδραμον»¹⁷, ἵνα παραστοῦν καὶ λαμπρόντα τὴν Ἱερὰν ταύτην τελετὴν, τὸν Ἐξοχώτατον Ὑπουργὸν Βορείου Ἑλλάδος, τοὺς παρισταμένους κυρίους Βουλευτὰς, τὰς Ἀρχὰς τοῦ Νομοῦ καὶ τῆς Πόλεως ταύτης, τὸν ὑπ' ἐμὲ Ἱερόν Κλήρον, τοὺς προλαλήσαντας διὰ τοὺς ἀγαθοὺς λόγους των, τοὺς εὐλαβεσιᾶτους Κληρικὸς καὶ εὐσεβεῖς Χριστιανούς τοὺς ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἀλλαχοῦ εὐδίκως ἐλθόντας καὶ τὸν εὐσεβόφρονα Λαὸν τῆς Χριστιανύμου Σεραϊκῆς Ποίμνης, τοὺς Χριστιανούς τῆς εὐθύνης μου, τὰ προσφιλέστατα πνευματικά μου τέκνα, διὰ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν συγκλητικὴν ὑποδοχὴν τῆς ἐλαχισιότητός μου.

Ἡσθάνθη ἡμέρον, ὅ,τι ἠσθάνοντο οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἀρχιεργάνου Ἐκκλησίας, διε ὁ νέος Ἰσραὴλ τῆς Χάριτος, ὁ Λαὸς τοῦ Θεοῦ, ἀνέμενε τὸν Ἐπίσκοπον, τὸν προκαθήμενον εἰς τόπον Θεοῦ¹⁸, ὡς τὸν Μεσίαν, καὶ ἔσπευδε εἰς προὔπαντησιν Αὐτοῦ μετὰ τιμῆς καὶ εὐλαθείας.

Διὰ τὴν ἐν πνευματικῇ ἀκμῇ διακρινομένην λαχοῦσάν μοι Τοπικὴν ταύτην Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία διεποικιμάνθη ὑπὸ διακεκριμένων Ἱεραρχικῶν Φυσιογνωμιῶν, πολλὰ ἀνέγνωσα καὶ πλείστα ὅσα εὐφημα ἤκουσα καὶ μάλιστα δι' συγκροτεῖται ἀπὸ σεμνόν, ἐργατικόν καὶ ἐπιμελῆ Ἱερόν Κλήρον καὶ Λαὸν εὐσεβεσπατον καὶ εὐλογημένον, θρησκοῦντα «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ»¹⁹ καὶ διαφνύσσοντα τὰ σαταρῶα δόγματα²⁰ καὶ τὰς ἱερὰς Παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας, ἠνωμένον μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου «ἕνα πάντα, —τὰ πνευματικά καὶ σωτηριώδη—, ἐν ἐνότητι σύμφωνα ἦν»²¹ κατὰ τὸν Θεοφόρον Ἰγνάτιον.

Καὶ νῦν, ἀναλογίζομαι δι' εἰς αὐτὸν τὸν περιούσιον Λαὸν ἀπεσιάλην καὶ ἦλθον, «ἕνα πᾶν ὁ δέδωκέ μοι ὁ Πατὴρ δώσω» αὐτῷ. Τοῦτο ἄλλωστε εἶναι τὸ χάριος μου καὶ ἡ ἀποστολή μου. Διό, περιβεβλημένος τὴν Χάριν τοῦ Ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ καὶ ἔχων τὸ τριστόν τοῦ Κυρίου ἀξίωμα, ἀπὸ τῆς σιγμῆς ταύτης ὄλον ἔμωτον ἀνατίθην τῷ Κυρίῳ, εἰς διακονίαν τῆς Τοπικῆς ταύτης Ἐκκλησίας, ἵνα καταστήσω μετόχους τῆς θείας Χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοὺς ἐν πίστει καὶ φόβῳ Θεοῦ οἰκοῦντας ἐν αὐτῇ.

Καὶ τί ὀφείλω νὰ δώσω;

Ὅ,τι ἔλαβον παρὰ τοῦ Ἐπουρανίου Πατρὸς, ὅσα μοῦ ἔδωκεν Ἐκεῖνος, ἀφοῦ «ἴασα δόσις ἀγαθῆ, ἄνωθέν ἐστι, παρὰ τοῦ Πατρὸς»²².

Καὶ ἐν πρώτοις ὀφείλω νὰ δώσω, ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Τὴν ἀλήθειαν, ὡς τὴν παρελάβομεν, αὐτουσίαν καὶ ἀκερασίαν, Ὁρθόδοξον. Ὁ Χριστός, ὁ ἀρχηγὸς καὶ τελειωτικὸς τῆς πίστεως ἡμῶν, ὁ διὰ πολλοὺς εἰσέτι «ἄγνωστος Θεός» νὰ γίνῃ ὄχι μόνον γνωστός ἀλλὰ σωτὴρ προσωπικὸς ἐνὸς ἐκάστου, ἀφοῦ «οὐκ ἔσται ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία»²³. Καὶ δι' αὐτὸ τὸ Ἱερόν ἔργον εἶμαι ἔτοιμος νὰ ἐκδαπανηθῶ. Τὸ «γινῶναι τὸν Χριστόν»²⁴ θὰ εἶναι ὁ στόχος τῆς ἐπισκοπικῆς δρασεῶς μου. Διό, ἐν ἀγάπῃ, ἐπιστρατεύω ἀπὸ τῆς σήμερον τοὺς ἔχοντας τὴν θεῖαν γνῶσιν καὶ τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, Κληρικὸς καὶ Λαϊκός, Θεολόγους, Καθηγητὰς, Διδασκάλους καὶ Κατηχητὰς καὶ πάντας τοὺς δυναμένους ἐκ τοῦ εὐσεβοῦς Λαοῦ, νὰ λάβουν τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἐπισκόπου των καὶ κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ποιμενάρχου τῆς Τοπικῆς ταύτης Ἐκκλησίας, ἐρχόμενοι, μερίμνη ἐκείνου, εἰς ἐπαρῆν μετὰ τὸν Θεόπνευστον λόγον καὶ τὸν ἀτίμητον Πατερικόν

19. Ἰωάν. 4,24.

20. Ἀναβαθμοί, Ἦχος βαρύς.

21. Ἰγνατ. Β' 2, 265.

22. Ἰακ. 1,17.

23. Πράξ. 4,12.

24. Φιλιπ. 3,10.

15. Κολοσ. 1,3.

16. Α' Τιμοθ. 1,12.

17. Β' Τροπάριον Αἰῶν 15ης Ἀδούστου.

18. Ἰγνατ. ὡς ἄνωτέρω.

πλούτον, νὰ κηρύττουν εἰς πάντας «ὅ πρόπει τῆ ὑγαι-
νούση διδασκαλίᾳ»²⁵ καὶ νὰ κητεγοῦν τὴν Νεότηρα.

Ἐνέσκηραν, Ἄδελφοί, καιροὶ χαλεποί. Καιροὶ δύ-
σκολοὶ καὶ ἐπικίνδυνοὶ. Πολλοὶ σιλάνου»²⁶ καὶ αἰρε-
τικοὶ καὶ ἀλκοὶ βαρεῖς»²⁷ καὶ διαστρεφεῖς καὶ ἄπι-
στοὶ καὶ ἄθεοὶ καὶ πολέμοι τῆς πίστεως καὶ τῆς Ἐκ-
κλησίας, ἡ ὁποία μοναδικῶς εἶναι «σύλος καὶ ἐδραῖω-
μα τῆς ἀληθείας»²⁸, «ἐξεληλύθησαν εἰς τὸν κόσμον»²⁹.

Ἀνάγκη, νὰ κητεγηθῆ, οὐσιασματικῶς καὶ ἐπιστα-
μέως, ἡ Νεότης καὶ νὰ στηριχθῶν οἱ πιστοὶ «διὰ
λόγου Θεοῦ»³⁰, ἵνα «μὴ ἐκπέσωσι τοῦ ἰδίου στηρι-
γμοῦ»³¹. Ἀνάγκη, ὁ θεῖος λόγος πάντας νὰ καταταί-
ση, στηρίξη, σθενώσῃ, θεμελιώσῃ»³² ἐπὶ τὴν πέτραν
τῆς πίστεως, ἀνάγκη «ἐπαναγωνίζεσθαι τῆ ἅπαξ πα-
ραδοθεῖση τοῖς ἁγίοις πίστει»³³. Τὴν πίστιν, ἡ ὁποία
παρεδόθη μίαν φοράν διὰ πάντα, καὶ ταύτην ἀλώθη-
τον καὶ ἀκεραίαν κρατεῖ ἡ ἁγία Ὁρθοδοξία κατὰ τὴν
ἐπιπαγὴν αἴης Ἀποκαλύψεως «κρατεῖ ὁ ἔχεις, ἵνα μη-
δεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου»³⁴.

Κατὰ ταῦτα, προκειμένον εἰς τὴν εὐλογημένην
ταύτην περιοχὴν «ὁ λόγος τοῦ Κυρίου νὰ τρέχῃ καὶ
δοξάζηται»³⁵, νὰ ἐνοικῆ πλουσίως ἐν ταῖς καρδίαις
τῶν πιστῶν, οἱ πάντες ὡς «διδασκτοὶ Θεοῦ»³⁶ νὰ ὄσω
«κητερισμένον»³⁷, «καρποφοροῦντες καὶ ἀξαναόμωτοι
εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ»³⁸.

Ὁ φ ε ἰ λ ω δ ε ὑ τ ε ρ ο ν ΤΗΝ ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ
ΕΥΛΟΓΙΑΝ διὰ τῶν θεῶν καὶ φρικτῶν Μυστη-
ρίων, διὰ πῶν ὁποῖων ἐνοῦται ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν
σπηγὴν τῆς ζωαρχίας»³⁹, τὸν Χριστόν, καὶ γίνεται
«κόσμα καὶ μίγμα καὶ φύραμα»⁴⁰ μετὰ Αὐτόν, καὶ ἐπι-
τυγχάνει τὴν Χριστοποίησην του.

25. Τίτ. 2,1.

26. Β' Ἰωάν. 7.

27. Πράξ. 20,29.

28. Α' Τιμ. 3,15.

29. Α' Ἰωάν. 4,1.

30. Α' Τιμ. 4,5.

31. Β' Πέτρ. 3,17.

32. Α' Πέτρ. 5,10.

33. Ἰούδα 3.

34. Ἀποκ. 3,11.

35. Β' Θεσο. 3,1.

36. Ἰωάν. 6,45.

37. Α' Κορ. 1,10.

38. Κολοσ. 1,10.

39. Δοξαστικὸν Αἰῶν Κυριακῆς Σαμαρείτιδος.

40. «Ἡ θεία Λειτουργία», Ἱερομ. Γρηγορίου, σ. 37, «Σύ-
ναξη», Ἀθ. 1982.

Θέλω, ἔχω τὸν ἅγιον πόθον, οἱ Χριστιανοὶ τῆς
πνευματικῆς μου εὐθύνης, νὰ ἀποκτήσουν Λειτουργι-
κὴν συνείδησιν, νὰ ἀγαπήσουν τὴν Θ. Λειτουργίαν καὶ
νὰ τοὺς συνέχῃ τὸ ἐρώτημα ἱερᾶς ἀδημονίας «ὅτε
ὀφθῆσομαι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ;»⁴¹, ὅτε «ἐν ἐκ-
κλησίαις θὰ εὐλογήσω τὸν Θεόν;»⁴². Θέλω νὰ ἐπι-
μῆσουν τὴν εὐλογίαν τῆς Θ. Λειτουργίας. Νὰ μὴ ἀπου-
σιάζουν ἀπὸ τὴν προσφορὰν τῆς ἀναμάρτου θυσίας,
οὔτε νὰ ἀπαλλάσσουν τὴν ὥραν τῆς Θ. Λειτουργίας,
τὴν ὥραν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὥραν τῆς ψυχῆς, τὴν ὥραν
τῆς εὐλογίας, διὰ γηίνων καὶ χοϊκῶν, προκαίρων
καὶ ματαίων ἀπολαυτῶν καὶ ἀπολαύσεων. Διό, ἐν ἀ-
γάπῃ, ἐπιστρατεύω ἀπὸ τῆς σήμερον τοὺς Λειτουρ-
γοὺς τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς Διακόνους, τοὺς Ἱερο-
ψάλτας, τοὺς Ἐπιτρόπους καὶ τὸ Βοηθητικὸν Προ-
σοπικὸν ἑκάστου Ναοῦ, καὶ πὺς παρακαλῶ νὰ προ-
σέξουν τὴν πατρικὴν μου ὑπόδειξιν καὶ νὰ τελοῦν
πάσας τὰς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας καὶ δὴ τὴν Θ. Λει-
τουργίαν, κατὰ τρόπον ὑποδειγματικόν, συμμορφού-
μενοι πρὸς τὸ πρόγραμμα ἐνάρξεως καὶ λήξεως αὐ-
τῶν, ἐξασφαλίζοντες ἀμύσησαν ἱεράν, ὥστε ὁ Λαὸς
τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰδίᾳ ἡ Νεότης, μετὰ τὴν ἀκριβείαν τοῦ
προγράμματος, μετὰ τὰς ἐπιβεβλημένας ἀνέσεις, τὴν
ἀπασπράπτουσαν καθαριότητα καὶ τὴν εὐταξίαν, αἰ-
σθανόμενοι τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος,
νὰ ἀγαπήσουν τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν καὶ νὰ ἐκκλησιάζ-
ωνται τακτικῶς, γνωρίζοντες ὅτι ἐὰν δὲν ἀπουσιάζ-
ουν μόνον δι' εὐλόγους αἰτίας, ἡ ἀπουσία των ἰσο-
δυναμεῖ μετὰ προδοσίαν.

Μετὰ χαρᾶς ἐπληροφορήθη ὅτι ἡ Ἱ. Μητροπό-
λις μου διαθέτει ἀρκετοὺς ἀρίστους Λειτουργοὺς καὶ
πολλοὺς ἠδυσλόπους Ἱεροψάλτας, οἱ ὁποῖοι λειτουρ-
γικῶς διακονοῦν τὸν εὐσεβέστατον τοῦ Κυρίου Λαόν.
Ἀπὸ τῆς εὐλογίας πρόπει νὰ πληθυνθῆ εἰς τὸν τόπον
μας. Ἐκεῖνοι διὰ τοῦ ἐνθέου ζήλου των καὶ τῆς εὐ-
σεβείας των θὰ διακρίνουν «νέους εὐσεβεῖς»⁴³, οἱ
ὁποῖοι «ὄκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν... ὅτι ἄξιοί
εἰσιν»⁴⁴ διὰ νὰ τοὺς προσαγάγουν τῆ Ἐκκλησίᾳ»⁴⁵.
Ἰδιαίτερον βάρος καὶ ἐπιμέλεια θὰ δοθῆ εἰς τὴν
καλλιέργειαν Ἱερατικῶν κλήσεων, προκειμένου ἄξιοι
νὰ διακονήσουν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐσαπίως, θεία ἐπιτοχῆ, θὰ καλλιεργηθῆ, οὐ-
σιασματικῶς, ἡ διακονία τοῦ ἱεροῦ Μυστηρίου τῆς Με-
τανοίας, ὥστε διὰ τὸν καθαρισμόν, πάσης ψυχῆς, ἀπὸ
τὸν μολυσμὸν τῆς ἁμαρτίας, νὰ ὑπάρχουν κατάλληλοι
καὶ ἄριστοι πνευματικοὶ ἱατροί, διὰ τὴν κάθαρσιν, τὴν
ἴασιν, τὴν πνευματικὴν ὑγείαν, τὴν σωτηρίαν τῶν πι-
στῶν.

41. Ψαλμ. 41,3.

42. Ψαλμ. 67,27.

43. Ζ' (Εἰρμὸς) Θεοφανείων.

44. Ἀποκάλ. 3,4.

45. Στιχηρὸν προσόμιον 29ης Ἰουνίου.

Αί δύο Ίεραί Μοναί, τοῦ Τιμίον Προδρομόν και τῆς Παναγίας Βύσιαννης, πò καύχημα και ἀγλάισμα τῆς Πανοσεροῦκῆς εὐλαθείας, θά ἐπανδρωθοῦν και θά γίνουν φάροι πνευματικῆς ἀκτινοβολίας και καταφυγία «πάσης ψυχῆς θλιβομένης, ἐλέους και βοηθείας Θεοῦ ἐπιδομένης»⁴⁶.

Παρακαλῶ τοὺς ὑπ' ἐμὲ Πρεσβυτέρους και Διακόνους, νὰ προσεδρεύουν τῷ Ἁγίῳ Θυσιαστηρίῳ, πάντοτε ἐπαρκῶς προητοιμασμένοι, πελοῦντες ἱεροποιεῖς πᾶσαν Ίεροπραξίαν ἐν τῷ Ναῷ και τοῖς οἴκοις τῶν Χριστιανῶν, διδάσκοντες και νοθευόντες διὰ τῶν σεμνῶν λόγων των και τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ παραδείγματός των τοὺς πιστούς.

Καί τριτόν, ὀφείλω ΤΗΝ ΑΓΑΠΗΝ. Αὐτὴ ἄλλωστε εἶναι ἡ ἀπόδειξις δι' ἀνήκομεν εἰς Χριστὸν και διακονοῦμεν, θεία ἀνοχῆ, τὴν Ἁγίαν Του Ἐκκλησίαν.

Ἐφοῦ ὑμεῖς και ἐγώ, ἀπὸ ἀγάπης, «ἐξελεξάμεθα παραρριπιεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ»⁴⁷, τοῦ λειτουργεῖν ἀμέμπως τῷ ἁγίῳ Θυσιαστηρίῳ, ὀφείλομεν ἀγάπην, εἰς πὸ ἔργον τῆς ἱερατείας μας. Τὸ ἀγωγολογικὸν «ὄλεπε τὴν διακονίαν, ἣν παρέλαβες ἐν Κνωῖῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς»⁴⁸ πρέπει νὰ μᾶς συνέχη.

Ἀγάπην πρὸς τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, τὸ πανάγιον Χάρισμα τῆς Ίερωσύνης, κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν ὑπόδειξιν «μὴ ἀμέλει πὸ ἐν σοὶ χαρίσματος»⁴⁹ και «ἀναζωπυρεῖν πὸ χάρισμα»⁵⁰, ὥστε ἀξίως νὰ φέρομεν τὴν «τῆς Ίερατείας Χάριν»⁵¹. Ἀγάπην πρὸς τὴν διακονικὴν τῆς Κληρικῆς μας ιδιότητος ἀμψίως, ἰδίᾳ δὲ τὴν λειτουργικὴν, διὰ τῆς ὁποίας προσεγγίζομεν, τὸν μόνον «καθαρὸν και ἀκήρατον»⁵² Κύριον. Ὁ λειτουργικὸς χώρος νὰ ἀπαστοράπη. Τοιαύτη διαπίστωσις και πᾶς ἀποσειδοποιήτους περιουσίας ἡμῶν, πολλὴν χαρὰν θά προσπορίζη εἰς τὴν Ἀρχιερατικὴν ἡμῶν καρδίαν.

Ἀγάπην εἰς τὴν χριστιανικὴν συνέπειαν ἡμῶν, δηλ. ἁρμονία και παράλληλος πορεία λόγων και ἔργων και θεβαίως και ἐπικύρωσις τῶν λόγων και τῆς διδασκαλίας μας, διὰ τῶν ἔργων τῆς κατὰ Χριστὸν βιοτῆς και πολιτείας και πρωτίτως ἀγάπην πρὸς τοὺς Ἀδελφούς και Συμπρεσβυτέρους. Ὅταν ἡ ἀγάπη αὐτὴ περισσεύη και πλεονάζη τότε και ὁ Ἐπίσκοπός σας θά ὑπάρχη ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς «ὁ συμπρεσβυτέ-

ρος»⁵³. Τοῦτο καθίσταται ἀναγκαῖον ἵνα «ἐαυτοὺς τύπον δώμεν... εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς»⁵⁴.

Εἶναι γεγονός δι' οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας παρασκευασθέντες ἵνα ἐν τῷ Κλήρῳ συμβαίνονται, ἀρνούμενοι, δυνατῶς, ἐπιχειρήματα, κατὰ τῆς πίστεως και τῆς Ἐκκλησίας. Ἡμεῖς ὅμως, διὰ τῆς ἀγάπης «συνεύμασι Θεοῦ ἀγόμενοι»⁵⁵ και ὄντες «Θεοδίδακτοι εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους»⁵⁶ και «μηδεμίαν ἐν μηδενὶ δίδοντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μαμηθῆ ἡ διακονία»⁵⁷ θά ἐπιτύχωμεν, νὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς ἐν τοῖς λόγοις και τοῖς ἔργοις ἡμῶν, ἐνῶ πᾶς τις ἐξ ἐναντίας θά «ἐντραπῆ, μηδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον»⁵⁸ και πάντες, «ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπιεύσαντες»⁵⁹ θά δοξάσωσι τὸν Θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.

Και τέλος ἀγάπην, ὡς προσφοράν συμπόνιας πρὸς τὸν συνάνθρωπον, τὸν πτωχόν, τὸν ἄρρωστον, τὸν ἀνθρώπον τῆς ἀνάγκης. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ προσφορά τοῦ ὀβολοῦ και τῆς οικονομικῆς ἐνισχύσεως, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, ἔχει βασικὸν λόγον. Ἡ ἰδική σας «λογία»⁶⁰, ὡς συνεισφορά ἀγάπης διὰ τῆς φιλοπιώχου Ἀδελφότητος, θά ἐνισχύη τακτικῶς τοὺς ἐν ἀνάγκῃ ἀδελφούς, διάγνωσιν και ἐξακριβώσωσιν τῆς καπαστάσεως τῶν ὁποίων «ὑμεῖς οἱ πνευματικοί»⁶¹, ἐν μωστικότητι θά διενεργήτε. Ἀλλὰ τὴν ἰδικήν σας «λογία» θά ἐνισχύη ὁ Ἐπίσκοπός σας ἀφοῦ οὗτος, ἀρνούμενος εἰς λιτὴν διαβίωσιν, σημαντικὸν μέρος τοῦ μισθοῦ του, θά διαθέτῃ διὰ τοὺς στερομένους ἀδελφούς, ἔχων τὴν θεάρεστον φιλοδοξίαν, νὰ εὐρίσκη πᾶς τις αὐτόν, «ἀπᾶντε πανταχοῦ θεομῶς προφθάνοντα»⁶².

Ὅχι οἶδα, εἰ ἔπερον ἔχω δοῦναι ὑμῖν. Ὅτι ἔλαβον παρὰ τοῦ Πατρὸς, τοῦτο ἐτόιμος ἔχω δοῦναι ὑμῖν.

ἵνα πᾶν ὁ δέδωκας αὐτῷ, δώσει... ζῶν αἰώνιον).

Ἐν Χριστῷ, ἀγαπητοὶ Ἀδελφοί,

Παρὰ τὸ ὕψος τοῦ ἀξιώματος, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς, ὡς ταπεινὸς διάκονος τοῦ Ἐυαγγελίου, ὡς «οἰκονόμος

46. Λειτουργία Ἁγίου Ἰακώβου.

47. Ψαλμ. 83,11.

48. Κολοσ. 4,17.

49. Α' Τιμ. 4,14.

50. Β' Τιμ. 1,6.

51. Ἐκ τῆς εὐχῆς τοῦ Χερουδικοῦ Ὑμνου.

52. Ἐκ τῆς εὐχῆς τῆς Ἱ. Ἀκολουθίας τῆς Θ. Μεταλήψεως.

53. Α' Πέτρ. 5,1.

54. Β' Θεσσ. 3,9.

55. Ρωμ. 8,14.

56. Α' Θεσσ. 4,9.

57. Β' Κορινθ. 6,3.

58. Τίτ. 2,8.

59. Α' Πέτρ. 2,12.

60. Α' Κορ. 16,1.

61. Γαλάτ. 6,1.

62. Δοξαστικὸν Αἶνον Ἁγίου Νικολάου.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΦΩΤΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΛΑΣΦΗΜΙΑΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

1. Εἰσαγωγή.

Εἰς τὰ «Ἀμφιλόχεια»¹ τοῦ ἁγίου Φωτίου (820-897) ἵπάρχουν δύο ἀπαντήσεις αὐτοῦ, αἱ ὑπ' ἀριθ. 49 καὶ 213², διὰ τῶν ὁποίων ἐρμηνεύεται τὸ λόγιον τοῦ Ἰησοῦ

1. Ὅρα Φωτίου Πατριάρχου, Πρὸς Ἀμφιλόχιον τὸν ὀσιώτατον Μητροπολίτην Κυζίκου ἐν τῷ καιρῷ τῶν πειρασμῶν, ζητημάτων διαφόρων εἰς ἀριθμὸν τριακοσίων συντεινόντων ἐπίλυσιν αἰτησάμενον, Migne E.Π. 101, 45A'. Πρβλ. Σοφοκλέους Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Συμπληρώσεις Ἀμφιλοχίαν Πατριάρχου Φωτίου, Ἐν Ἀθήναις 1858. Ἐνταῦθα παρουσιάζονται ἐπὶ πλέον ἕνδεκα ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις. Ὅρα καὶ Φωτίου, Ἐπιστολαὶ 11, 32 καὶ 42: Ἀμφιλοχίῳ Μητροπολίτῃ Κυζίκου, Migne E.Π. 102, 845 καὶ 861.

2. Ὅρα Migne E. Π. 101, 367-382 καὶ 969-972. Πρβλ. Joseph Hergenroether, In Amphilochia Photii Prolegomena 12, Migne E.Π. 101, 11B': «...Praeterea Dogmata de aeternitate poenarum defenditur...».

ποικίλης Χάριτος Θεοῦ»⁶³ καὶ ὡς ὑπερέτης τῆς ἀγάπης. Εἰς ταῦτα «ἀφειλέτης ἐμῶν»⁶⁴ ὑμῖν. «Ἡδυστα... ἐκδασπαστηθήσομαι»⁶⁵ ὑπὲρ ὑμῶν. «Φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς»⁶⁶. Θὰ προσφέρω εἰς ὑμᾶς πῶν ἱερῶν Μυστηρίων τὸν ἀγιασμόν, «οὐ χωρὶς οὐδεὶς ὄφεται τὸν Κύριον»⁶⁷. Καὶ «τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς»⁶⁸.

Ἐν τέλει, εὐχομαι δι' ὑμᾶς ὁ Κύριος νὰ καταργήσῃ ὑμῶν τὴν διάνοιαν, φωτίζων ὑμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα. Νὰ θεσπιάσῃ ὑμᾶς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ πίστει. Νὰ ῥύσῃται ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ πάντων τῶν ἐπιτηδεύματων αὐτοῦ. Νὰ στηρίξῃ ὑμᾶς ἐν ἐλπίδι. Νὰ πελειώσῃ ὑμᾶς ἐν ἀγάπῃ. Νὰ ἀναδείξῃ ὑμᾶς Μέλη τιμῆ τοῦ Χριστοῦ, τοῦτέστιν τοῦ Σώματος Του, ὅπερ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία. Καὶ νὰ ἀξιώσῃ ὑμᾶς καὶ τῆς ἐπουρανίου Αὐτοῦ βασιλείας.

Καὶ ὑμεῖς εὐξέσθε ὑπὲρ ἐμοῦ τῷ Κυρίῳ ἵνα ἐξαποσεύλῃ τὴν Χεῖρα Αὐτοῦ καὶ ἐνισχύσῃ με εἰς τὴν

Χριστοῦ περὶ τῆς βλασφημίας κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Ματθ. 12, 31-32, Μρ. 3, 28-29, Λκ. 12,10). Ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν ἐπιγράφεται «Πῶς νοητέον τὸ "πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, τῷ δὲ βλασφημήσαντι εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, οὐκ ἀφεθήσεται οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι"». Ἡ δευτέρα παρουσιάζεται ἀνεπιγράφη, πλὴν ὅμως ἀναφέρεται εἰς τὸ αὐτὸ θέμα. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς μάλιστα παρέχει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ ἱερός συντάκτης τῆς ἐπανέρχεται εἰς τὸ θέμα τοῦτο ἀπλῶς καὶ μόνον, διότι ἡ πρώτη ἀπάντησίς του δὲν ἱκανοποίησε τὸν ἐπιστολογράφον τοῦ Μητροπολίτην Κυζίκου Ἀμφιλόχιον. Οὗτος ἀσφαλῶς ἀπηυθύνθη καὶ πάλιν πρὸς τὸν Φώτιον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος διὰ νεωτέρας ἐπιστολῆς του.

Τὸ περιεχόμενον ἀμφοτέρων τῶν ἀπαντήσεων τοῦ

προκειμένην διακονίαν»⁶⁹. Ἴνα μείνω ἐδραῖος καὶ ἀμετακίνητος ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ πίστει. Ἴνα τὸ παράδειγμα τῶν ἐν Νικαίᾳ συνεληθόντων Ἀγίων Πατέρων, κατὰ αἰῶνα ἐν ἡμῶν κεφαλαῖον»⁷⁰ μιμηθῶ. Ἴνα ἴδω «τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα»⁷¹ καὶ ἵνα εἰς πάντα «τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις»⁷² προπορεύωμαι «ὡσπερ κριτὸς ἐπίσημος ἐκ μεγάλου ποιωνίου εἰς προσφοράν, ὀλοκαυτωμα δεκτὸν τῷ Θεῷ ἡτοιμασμένον»⁷³, διότι θέλω καὶ ἐπιθυμῶ,

«πᾶν ὃ δέδωκέ μοι ὁ Πατήρ νὰ δώσω ὑμῖν».

* * *

Ἐν συνεχείᾳ ὁ ἐθρονουσιεὺς Μητροπολίτης ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ.

Τὸ δράδυ παρετέθη ἐπίσημον δεῖπνον πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηγῶν καὶ τοῦ νέου Ποιμενάρχου, εἰς τὸ ὅποιον παρεκάθησαν αἱ Ἀρχαὶ τοῦ Νομοῦ καὶ τῆς πόλεως Σερρών, πολλοὶ Ἀρχιερεῖς καὶ πλείστοι ἄλλοι προσκεκλημένοι: Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοί.

63. Α' Πέτρ. 4,10.

64. Ρωμ. 1,14.

65. Β' Κορ. 12,15.

66. Ψαλμ. 33,12.

67. Ἐβρ. 12,14.

68. Β' Κορ. 2,4.

69. Ἐκ τῆς εὐχῆς τοῦ «Καιροῦ».

70. Ματθ. 5,18.

71. Γ' Ἰωάν. 4.

72. Τίτ. 3,8.

73. Περιοδ. «Ἐκκλησία», 1968, σ. 617, στήλη 6'.

των είναι αυτό καθ' ἑαυτὸ ἀξιόλογον, ὡς ἀναφερόμενον εἰς κατ' ἐξοχὴν θεολογικὸν θέμα, ἀμα δὲ σοβαρὸν καὶ δύσκολον ἐρμηνευτικὸν πρόβλημα, ὡς εἶχε τοῦτο προηγουμένως χαρακτηρηθῆ ὑπὸ τινων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας³. Θέλομεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι τὸ θέμα τοῦτο προσλαμβάνει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς κάτωθι λόγους: α) Διότι ἀμφότεραι αἱ ἀπαντήσεις αὐταὶ ἐγράφησαν κατὰ τὰ ἔτη 867 - 877, ὅτε ὁ Φώτιος ἦτο ἐκπρωτος τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ ἐν ἐξορίᾳ⁴. β) Διότι ἡ διδασκαλία τοῦ filioque εἶχεν ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 866 ἐπιβληθῆ ὑπὸ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας.

Ἡ παρούσα ἐκθεσις σκοπὸν ἔχει: α) νὰ παρουσιάσῃ τὰς ἐρμηνευτικὰς ἀντιλήψεις τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ἐπὶ τοῦ πράγματι δυσνοήτου τούτου λογίου τοῦ Κυρίου· β) νὰ ἀξιολογήσῃ αὐτὰς ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς ἐρμηνευτικῆς παραδόσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τῆς συγχρόνου ἐπιστημονικῆς ἐρευνῆς· καὶ γ) νὰ τὰς συσχετίσῃ ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὰ δεδομένα τῆς ζωῆς τοῦ Φωτίου καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὰς μετὰ ταῦτα συγγραφὰς του περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ τῶν ὁποίων ἀπέβλεπεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῆς πλάνης τοῦ filioque.

2. Ὁ ἱερός Φώτιος περὶ τοῦ νοήματος τῆς βλασφημίας κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὡς γνωστόν, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀποκρούων τὴν κατηγορίαν τῶν Γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων, ὅτι «Ὁὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων» (Μτθ. 12,24), ἢ ὡς ἀπλοῦστερον ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος (3,22) «ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει», διεκήρυξε τὸ περὶ τῆς βλασφημίας κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λόγιόν του. Τὸ λόγιον τοῦτο παρουσιάζεται καὶ εἰς τοὺς τρεῖς «Συνοπτικοὺς» Εὐαγγελιστάς, πλὴν ὁμοῦ ὑπὸ διάφορον διατύπωσιν καὶ εἰς διάφορον θέσιν ἢ συνάφειαν⁵. Τὴν πλεον κα-

3. Ὁρα Χρυσόστομου, Ὁμιλία 41, γ' εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον 12,25 ἐξ., Migne E.Π. 57, 448D'. «Καὶ δοκεῖ μὲν ἀσάφειαν πολλὴν ἔχειν τὸ εἰρημένον· ἐὰν δὲ προσέχωμεν εὐκόλον ἔξει τὴν λύσιν». Πρβλ. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου, Ἐπιστολαὶ Γ', 59, Migne E.Π. 78, 220C'-221A': «Πολυδύναμον καὶ πολυθρόνον ἐπεζήτησας ζήτημα, πολλοῖς μὲν ἐρευνυθέν, μόνους δὲ τοῖς θεοπνεύστοις καταληφθέν». Πρβλ. Bayer, Βλασφημία..., ἐν G. Kittels, Theol. Wörterbuch zum N.T. Γ', 624.

4. Πρβλ. J. Hergenroether ἐνθ' ἀν., Migne E.Π. 101, 2B' ὑποσ. 7 καὶ 3A'.

5. Κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον (12,22-32), τὸ λόγιον τοῦτο ἐξηγγέλη μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ τυφλοῦ καὶ χωροῦ δαιμονιζομένου, διὰ τὴν ὁποίαν κατηγορήθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός ὅτι ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. — Κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Μάρκον (3,20-30), τὸ παρὸν λόγιον ἐξηγγέλη, ὅτε ὁ Ἰησοῦς προσῆλθεν εἰς οἶκον καὶ συνῆλθε πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλὺς· «οἱ δὲ Γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἔλεγον ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει». Κατὰ τὸν Λουκᾶν πάλιν (12,1-10), τὸ λόγιον τοῦτο ἐξηγγέλη, ὅτε ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν «μυριάδων τοῦ ὄχλου διεκήρυξεν ὅτι θὰ ὁμολογήσῃ ἢ θὰ ἀπαρνηθῇ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, ὅσους θὰ ὁμολογήσουν ἢ θὰ ἀρνηθοῦν αὐτὸν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων» (Λκ. 12,8-9).

τηγορηματικὴν, θὰ ἐλέγαμεν, τὴν δογματικὴν, αὐτοῦ διατύπωσιν, παρέχει ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος, τὴν ὁποίαν ὁμοῦ οὐδόλως ἀναφέρει ὁ Φώτιος εἰς τὰς ἐν λόγω δύο ἀπαντήσεις του. Τὸ εἰς τὰς ἀπαντήσεις ταύτας παρεχόμενον κείμενον ἀποτελεῖ ἑλευθέραν ἀπὸ στήθους, διὸ καὶ ἑλλιπῆ, σύνθεσιν τοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον παρέχουν οἱ Εὐαγγελισταὶ Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς. Εἰς τὴν σύνθεσιν δηλαδὴ ταύτην παρέχονται ἐν ἀρχῇ τὸ ἥμισυ τοῦ 31 στίχου τοῦ κεφαλαίου 12 τοῦ Ματθαίου, ἐν συνεχείᾳ τὸ κείμενον τοῦ Λουκᾶ 12, 106' καὶ πάλιν ἐν συνεχείᾳ τὸ κείμενον τοῦ Ματθαίου 12,32. Οὕτω τὸ παρεχόμενον ὑπὸ τοῦ Φωτίου κείμενον εἰς μὲν τὴν ὑπ' ἀριθ. 49 ἀπάντησιν ἔχει «Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις (Μτθ. 12,31), τῷ δὲ βλασφημήσαντι εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον οὐκ ἀφεθήσεται (Λκ. 12,10) οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι (Μτθ. 12,32). Εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 213, τὴν δευτέραν δηλαδὴ ἀπάντησιν τοῦ Φωτίου, τὸ κείμενον τοῦτο ἀποτελεῖ πιστὴν ἀντιγραφὴν τοῦ κειμένου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου 12, 31-32. Δὲν ἀποκλείεται τὴν πιστὴν ταύτην παράθεσιν τοῦ κειμένου τούτου νὰ ὑπαγόρευσεν εἰδικὴ παρατήρησις τοῦ νέου ἐρωτήματος τοῦ Ἀμφιλοχίου.

Ὁ Φώτιος ἀσφαλῶς δὲν ἠγνῶει οὔτε τὰ δεδομένα ταῦτα τῆς συνοπτικῆς παραδόσεως, οὔτε τὰ ἐξ αὐτῶν ἐρμηνευτικὰ πρόβλήματα. Ἡ ἀποσιώπησις τούτων σημαίνει δύο τινά: α) ὅτι οὗτος, ὀρθῶς, διακρίνει, παρὰ τὰς διαφορὰς ταύτας μεταξὺ τῶν Συνοπτικῶν Εὐαγγελιστῶν, καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σκηρικὸν τῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου εὐαγγελικῆς διηγήσεως· καὶ β) ὅτι ἡ ὑπ' αὐτοῦ παρεχομένη εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἀπαντήσεις ἐρμηνεία ἔπρεπε νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἓνα συγκεκριμένον σκοπὸν, πλήρως ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰ διαφέροντα καὶ τὰς ἀπορίας τοῦ Ἀμφιλοχίου.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πρώτης ἀπαντήσεώς του ὁ Φώτιος παρατηρεῖ ὅτι τὰ ὅσα θὰ εἴπη πρέπει νὰ διακριθοῦν ἀπὸ τὰ ὅσα ἐλέχθησαν κατὰ καιροὺς ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, τῶν ὁποίων ἢ ἐνταῦθα ὑπονοουμένη ἐρμηνεία, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος καὶ ἀποδέχεται, δὲν ἔχει διαχρονικόν, ἀλλ' ἀπλῶς συγχρονικὸν χαρακτῆρα. «Εἴρηται μὲν τοῖς μακαρίοις Πατράσιν ἡμῶν ἅτε δὴ ρηθῆναι κατὰ τοὺς αὐτῶν ἡρμοσταὶ καιροῦς· καὶ οὐδεμία κηλις αἰρετικίζουσης δόξης τὰ εἰρημένα καταστίζει». Οἱ χαρακτηρισμοὶ οὗτοι ἀσφαλῶς δὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν γενικῶς ὑπὸ πάντων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ Χρυσόστομου μέχρι τοῦ Φωτίου, ἀποδεκτὴν ἐρμηνείαν. Μᾶλλον πρόκειται περὶ ἐρμηνείας περιστατικῶν ἐχούσης χαρακτῆρα, ὡς τοῦτο δηλοῖ καὶ ἡ ἔκφρασις· «Εἴρηται μὲν τοῖς μακαρίοις Πατράσιν ἡμῶν ἅτε δὴ ρηθῆναι κατὰ τοὺς αὐτῶν ἡρμοσταὶ καιροῦς». Ὡς γνωστόν, πολλοὶ Πατέρες, ὡς οἱ Μ. Ἀθανάσιος, Μ. Βασίλειος, Γρηγόριος ὁ Νύσσης, κ.ἄ. κατ' ἐπανάληψιν ἐχαρακτήρισαν ὡς βλασφημίαν κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰς περὶ αὐτοῦ κακοδοξίας καὶ πλάνας τῶν Σαββελιανῶν, Ἀνομοιαν, Εὐνομιανῶν, Πνευματομάχων, καὶ τῶν Μοντα-

νῶν⁶.

Εἶναι γεγονός, ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κεμένου τῆς παρουσίας πρώτης ἀπαντήσεως τοῦ Φωτίου ὑπάρχουν δι' ἡμᾶς ἀσαφείς τινες ἐκφράσεις, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ σχετίζονται ἀμέσως πρὸς τὴν συγκεκριμένην ἐρώτησιν τοῦ Ἀμφιλοχίου πρὸς τὸν Φώτιον. Οὕτω νοεῖται, ὅτι αἱ ἐκφράσεις αὐταὶ δὲν εἶναι ἀσαφείς καὶ διὰ τὸν γνωρίζοντα τὴν ἐρώτησιν τοῦ Ἀμφιλοχίου, τὴν ὁποῖαν πάντως ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν. Περισσότερον ἀσαφὲς παρουσιάζονται ἐνταῦθα οἱ λόγοι τοῦ Φωτίου «Εἰρήσεται δὲ νῦν ἂ τῆς μὲν προτέρας αἰτίας οὐκ ἐλάττονα προβάλλεται τὴν ἰσχύν, τὴν δὲ δευτέραν μᾶλλον ἔστι πεφευγότα». Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν δικαιολογούνται, παρὰ μόνον ἐὰν δεχθῶμεν, ὅτι εἰς τὴν σκέψιν τοῦ τε Φωτίου καὶ τοῦ Ἀμφιλοχίου ὑπάρχουν δύο περιστατικά. Τὸ ἐν τούτων προσδιορίζει ἢ ἐκφρασις «τῆς μὲν προτέρας αἰτίας», τὸ δὲ ἄλλο ἢ ἐκφρασις «τὴν δὲ δευτέραν» (ἐξυπακουέται αἰτίαν). Διὰ τὸ δεύτερον τοῦτο περιστατικὸν ὁ ἱερὸς Φώτιος συνιστᾷ τὴν ἀποφυγὴν τοῦ χαρακτηρισμοῦ αὐτοῦ ὡς βλασφημίας κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, «... μᾶλλον ἔστι πεφευγότα».

Μετὰ ταῦτα ὁ Φώτιος προσπαθεῖ νὰ δώσῃ τὴν μόνην ἐκ τοῦ εὐαγγελικοῦ κεμένου ὑπαγορευομένην, θὰ ἐλέγαμεν τὴν διαχρονικὴν, ἐρμηνείαν τοῦ κυριακοῦ τούτου λογιῶ, μακρὰν οἰασδήποτε συσχετίσεως αὐτῆς πρὸς παλαιὰν ἢ νέαν πλάνην καὶ κακοδοξίαν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μία δὲ τοιαύτη πλάνη, ἢ ὁποῖα ἐβασάνιζε τοὺς Ὁρθοδόξους κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα ἦτο τὸ filioque. Πρέπει γὰρ θεωρηθῆ ὡς μᾶλλον βέβαιον, ὅτι ἡ ἀποφυγὴ τοῦ Φωτίου νὰ ἀναφερθῆ κατὰ οἰονδήποτε τρόπον εἰς τὴν πλάνην ταύτην δὲν εἶναι τυχαία, καθόσον καὶ εἰς τὴν δευτέραν ἀπάντησίν του πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον τηρεῖ τὴν αὐτὴν τακτικὴν. Ὁσαύτως πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς βέβαιον, ὅτι ὁ Ἀμφιλόχιος προέβη εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ δευτέρου ἐρωτήματος τὸ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἀκριβῶς διότι ὁ Φώτιος ἀπέφυγε εἰς τὴν πρώτην ἀπάντησίν του πᾶσαν συσχέτισιν τῆς βλασφημίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸ φλέγον θέμα τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, τὸ filioque.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ ἀκριβοῦς νοήματος τοῦ λογιῶ τοῦ Κυρίου περὶ τῆς βλασφημίας κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπαντῶν εὐθέως ὁ Φώτιος τονίζει ὅτι ἡ ἄφρασις καὶ ἡ συγχώρεσις πάσης ἀμαρτίας καὶ βλασφημίας εἶναι ὑπόθεσις πάντοτε τῆς ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὴν σκέψιν ταύτην σηροῖ ὁ Φώτιος εἰς ἄλλους λόγους τοῦ Κυρίου περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς λ.χ. εἰς τὸ χωρίον τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου 20,22: «Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς, Λάβετε Πνεῦμα Ἁγίον ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἀμαρτίας ἀφείρονται αὐτοῖς, ἂν τινων κρατῆτε κεκράτηνται». Οὕτω τονίζει ὁ Φώτιος, ὅτι βλα-

σφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν εἶναι παρὰ ἢ διαμφισβήτησις τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τὴν συγχώρεσιν τῶν ἀμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων. Κατὰ τὸν Φώτιον δηλαδή, τὸ περὶ τῆς βλασφημίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λόγιον τοῦ Κυρίου «... τὴν ἄφρασιν τῶν ἀμαρτιῶν καὶ κατάκρισιν, δηλονότι τῆς τοῦ Πνεύματος ἐξουσίας καὶ δυνάμεως, εἶναι διδάσκει διὰ τοῦ Πνεύματος οὖν ἱερουργεῖται τῶν ἀμαρτημάτων ἢ κάθαρσις καὶ ἀθώωσις»⁷. Ἐνταῦθα δηλαδή ἐντοπίζει ὁ Φώτιος τὴν ἀπάντησίν του πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον εἰς τὰς προσωπικὰς μόνον σχέσεις τῶν πιστῶν πρὸς τὸ Ἁγίον Πνεῦμα. Διὸ καὶ διερωτᾶται, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συγχωρηθῆ ὁ καθ' οἰονδήποτε τρόπον βλάσφημος φρονῶν, λέγων καὶ πράτων, κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος διὰ τῆς τοιαύτης συμπεριφορᾶς του ἔχει ἀποσυνδέσει αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπὸ τὸν μηχανισμόν τῆς συγχωρητικῆς ἐνεργείας καὶ δράσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; «Ὁ τῆς αὐτοῦ σωτηρίας ἀποσκευαζόμενος, πῶς ἂν εἴη δι' αὐτοῦ καθαιρόμενος, ἢ τῆς χρεωστούμενης αὐτῷ τιμωρίας καὶ τῶν εἰσπράξεων ἀθωομένου;»⁸. Ἐνταῦθα γίνεται λίαν ἐμφανὴς ὁ καθαρὸς ἐκκλησιολογικὸς χαρακτήρ τῆς ἐρμηνείας ταύτης τοῦ Πατριάρχου Φωτίου. Περὶ τῆς ἀντιλήψεώς του ταύτης οὗτος εἶναι λίαν κατηγορηματικὸς, διὸ καὶ προσθέτει: «Καὶ οὐδεμίαν οἶμαι ζήτησιν ἔτι παρέχειν τοῖς ἀκριβῶς ἐπισκοποῦσιν, ὅπως τῶν ἀμαρτημάτων ὁ κατὰ τοῦ Πνεύματος βλασφημῶν οὐχ εὐρήσει τὴν ἄφρασιν»⁹.

Περαιτέρω ὁ ἱερὸς Φώτιος, διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ὁρθότητα τῶν σκέψεών του, ἀναφέρεται εἰς τὴν διὰ τοῦ Βαπτίσματος παρεχομένην χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ τῆς ὁποίας οἱ βαπτιζόμενοι ἀναγεννῶνται πνευματικῶς (Ἰωάν. 3,5). «Εἰ δὲ καὶ τὸ λουτρὸν τῆς Παλιγγενεσίας διὰ τοῦ Πνεύματος ἱερουργεῖται καὶ τὸ δῶρον ἐκεῖθεν βρῦει»¹⁰. Βάπτισμα καὶ Χρῖσμα δὲν εἶναι ἀπλῆ ψαῦσις τοῦ σαρχίου δι' ὕδατος καὶ ἐλαίου, ἀλλ' ἐσωτερικὴ καῦσις τῶν ἀμαρτημάτων καὶ τῶν ψυχικῶν παθῶν. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Φώτιος τονίζει ὅτι τὸ Ἁγίον Πνεῦμα εἶναι ἢ μία τῶν τριῶν ἐπερφυῶν καὶ ὁμοουσίῶν ὑποστάσεων τῆς παντοκρατορικῆς καὶ ὑπερουσίου θεότητος»¹¹, διὸ, καὶ ὅσοι δὲν ἀναγνωρίζουν τὴν ὑπόστασίν του ὑποτιμοῦν, διασύρουν καὶ χλευάζουν αὐτό. Ταῦτα ἀκριβῶς συνιστοῦν τὴν βλασφημίαν κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἢ ὁποῖα οὐδεμίαν ἔχει ἄφρασιν, οὔτε εἰς τὸν παρόντα, οὔτε εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ἐνταῦθα ἀποβαίνει ἀξία ἰδιαίτερας προσοχῆς καὶ ἡ καθ' ὅλα παραδοσιακὴ ἀντίληψις τοῦ Φωτίου, κατὰ τὴν ὁποῖαν δηλοῦται διὰ τοῦ ὄρου «Ἁγίον Πνεῦμα»

7. Ὁρα Migne E.Π. 101, 369A'.

8. Αὐτόθι 369B'.

9. Αὐτόθι 369B'.

10. Αὐτόθι 369C'-D'.

11. Αὐτόθι 369B'.

6. Ὁρα Μ. Ἀθανασίου, Κατὰ Ἀρειανῶν 1,7, Migne E.Π. 26, 24C'-25B'. Τοῦ αὐτοῦ, Πρὸς Σαραπίωνα Γ', 3, ἐν ΒΕΠΠΕΣ 33, 9,36-39. Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία ΚΔ', β' κατὰ τῶν Σαββελιανῶν, Migne E.Π. 31, 601C', κλπ.

ἡ θεότης ἐξ ἰσοῦ καὶ τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος¹². Κατὰ ταῦτα ἡ οἰαδήποτε κατ' αὐτῶν «βλάσφημος γλώσσα», ἀκόμη καὶ ἐκ μέρους ἀνθρώπων ἐναρτέων, καὶ ἀμέμπτων τὸν βίον, συνιστᾷ βλασφημίαν πάντι ἀσυγχώρητον.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Φώτιος προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, κατὰ τοὺς ὁποίους, «πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία κατὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις», ἀκολουθεῖ δὲ ἐνταῦθα τὴν ἐρημνευτικὴν παράδοσιν τῶν πρὸ αὐτοῦ Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν πρώτοις παρατηρεῖ ὅτι «Υἱὸς ἀνθρώπου λέγεται ὁ Σωτὴρ, ἐπεὶπερ ἀληθῶς ἐχρημάτισεν ἀνθρώπος καὶ ἀνθρώπινος ἐκὼν ὑποκύβηαι λέγεται πάθεισιν ἐν οἷς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ὁρωμένη τὸ ἀδιάβλητον καὶ ἀνεπιτίμητον ἐπληρώσατο»¹³. Μὲ ἄλλους λόγους, αἱ φυσικαὶ ἀδυναμίαι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τῶν ὁποίων πιστοποιεῖται πλήρως ἡ πραγματικότης τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, συνιστοῦν, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν πάντοτε τῆς μετανοίας, ἐπαρκῆ δικαιολογίαν ὄλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι σκανδαλιζόμενοι ἐκ τῶν ἀδυναμιῶν τούτων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατανοήσουν τὴν θεότητα τοῦ προσώπου του, τὸ ὁποῖον οὕτω οὐ μόνον περιεφρόνησαν, ἀλλὰ καὶ ἐχλεύασαν, καὶ ἐβλασφήμησαν, καὶ ἐθανάτωσαν. Περαιτέρω ὑπογραμμίζει ὁ Φώτιος, ὅτι τὰ θεϊκὰ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωὴν του («ὄσα θεουργῶν ὁ Σωτὴρ ἐδείκνυτο») ἦσαν καὶ εἶναι ἐπαρκῆ διὰ πάντα λογικῶν ἀνθρώπων πρὸς μετάβασιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀπιστίας εἰς τὴν πίστιν. Μόνον διὰ τοὺς πεπωρωμένους καὶ τοὺς ὑποδούλους εἰς τὰς διαφοροὺς νοσηρὰς προκαταλήψεις των, ὡς ἦσαν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ὅσοι ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἠκολούθησαν τούτους, τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξαν ἀφορμαὶ βλασφημίας τῆς θεότητός του. Μόνον «ὁ τοίνυν διὰ τῶν θειοτέρων τε καὶ ὑπερφυῶν ἔργων οὐδὲν βελτιούμενος, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ τὸ χεῖρον φερόμενος, καὶ πρὸς ἀπόνειαν ἀνοιστρούμενος»¹⁴ παραμένει τυφλὸς καὶ ἀμετανόητος. Οὗτος ἀντί, δι' ὅσων θαυμαστῶν βλέπει εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ ἀνυμνῇ τὸν Θεὸν καὶ νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν Θεότητα τοῦ Κυρίου, βλασφημεῖ αὐτὸν καὶ τὴν τρισυπόστατον θεότητα. «Τὸν βλασφημήσαντα τοίνυν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τουτέστιν εἰς τὰς θεοσημείας, καὶ μηδὲ δι' αὐτῶν τὴν πρῶτον δυσφημίαν ἀποσκευασάμενον, τούτον οὐδὲν ἕτερον διορθώσεται· μὴ διορθούμενον δέ, πόθεν ἢ ἀφῆσις

ἀκολουθήσει τοῦ ἁμαρτήματος»¹⁵. Ὅθεν ὁ Φώτιος ἀντιλαμβάνεται τὰ θαύματα, ὡς καὶ ἅπαντα τὰ θεϊκὰ ἔργα τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς κίνητρα πρὸς μετάνειαν ὄλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προσέκρουσαν εἰς τὸ «σκάνδαλον» Ἰησοῦς Χριστός, προβάλλει δὲ ὡς τοιαῦτα παραδείγματα τὴν Σαμαρείτιδα καὶ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον, διὰ τὴν αὐθόρμητον ὁμολογίαν των· «Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» (Μτθ. 16,16). Ἐνταῦθα ὁ Φώτιος, βασιζόμενος εἰς τὴν πρὸς τὸν Πέτρον ἀπάντησιν ἐκείνην τοῦ Κυρίου· «Μακάριος εἶ, Σίμων Βαριῶνα, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι ἀλλ' ὁ πατὴρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Μτθ. 16,17), παρατηρεῖ ὅτι εἰς τὴν πίστιν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν συμβάλλει καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Ἐντεῦθεν καὶ διερωτᾶται, διατί τὰ αὐτὰ θαύματα καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν ἐπενεργοῦν καὶ εἰς τοὺς μὴ πιστεύοντας; Οὗτοι δὲν ἠμποροῦν, κατὰ τὸν Φώτιον, νὰ συμβιβάσουν τὰς προσωπικὰς των ἐπιθυμίας πρὸς τὴν ἔναντι ὄλων τῶν ἀνθρώπων συμπεριφορὰν τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ κατηγοροῦν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὅτι δαμιόνιον ἔχει, ἢ ὅτι ἐν Βεελζεβούλ, ἐν τῷ ἄρχοντι δηλαδὴ τῶν δαμιόνιων, ἐκβάλλει τὰ δαμιόνια, μὴ ἀναγνωρίζοντες οὔτε εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν τὸ δικαίωμα τῆς ἐν Σαββάτῳ ἐνεργείας θαυμάτων πρὸς σωτηρίαν τοῦ κόσμου.

Κατὰ τὸν Φώτιον, ἡ εὐκολὸς αὕτη ἀπόρριψις τῶν θαυμάτων τοῦ Κυρίου πρὸς περιφρόνησιν τῆς τόσο ἐμφανοῦς θεότητός του συνιστᾷ συνειδητὴν, κακόβουλον καὶ ὄλων ἀνεπίτρεπτον, κακουργίαν κατὰ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τοῦ συμφέροντος τῶν ἀνθρώπων. Ὡς τοιαύτην δὲ κακουργίαν χαρακτηρίζει ὁ ἱερὸς Πατὴρ τὴν ἐμμονον προσπάθειαν τῶν τότε Ἀρχιερέων, τῶν Γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων, νὰ ματαιώσουν αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἠθέλησαν νὰ θανατώσουν καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν Λάζαρον, μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασίν του. Οἱ ἴδιοι δὲ πάλιν ἐπιμόνωσ διέδωσαν τὸν μῦθον τῆς ἐκ τοῦ τάφου κλοπῆς τοῦ σώματος τοῦ ἀναστάντος Κυρίου, διὰ τῆς ἐξαγορᾶς τῶν συνειδήσεων τῆς κοστωδίας τοῦ ζωοδότου τάφου, ὡς καὶ τῆς κατὰ τὸν Δώδεκα σικοφαντίας ὅτι τὴν πρῶτιαν τῆς Πεντηκοστῆς ἦσαν «γλεύκουσ μεμεστωμένοι», ὅτε οὗτοι κατόπιν τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐλάλουν εἰς τὰ παριστάμενα πλήθη τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ. Δι' ὄλους αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἀντετάχθησαν εἰς τὴν «ἄμαχον ἰσχὺν τῆς θεότητος» ὁ Πατριάρχης Φώτιος βλέπει ὡς φυσικὴν συνέπειαν, ἀνεπείρητον τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Οὕτω δὲν καθίσταται δι' αὐτοὺς δυνατὴ ἡ ἐσωτερικὴ ἀλλαγὴ καὶ ἡ μετάνοια. Κατὰ τὸν Φώτιον, πᾶς ὅστις χρησιμοποιεῖ τὰς θεουργίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς ἀφορμὰς βλασφημίας τῆς θεότητός του, οὗτος βλασφημεῖ κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἀποκόπτει ὀριστικῶς ἑαυτὸν ἀπὸ τὴν πηγὴν τῆς θείας συγγνώμης.

Περαιτέρω προσπαθεῖ ὁ Φώτιος νὰ δώσῃ τὸ νόημα

12. Αὐτῶθι 369D': «Εἰ δὲ καὶ Πνεῦμα οὐ μόνον ἰδιαιτέρον τὸ πανάγιον Πνεῦμα λέγεται, ἀλλὰ καὶ κοινότερον ἡ Ἁγία Τριάς (Ἰωάν. 4,24), δηλον ὅτι ὁ εἰς Πνεῦμα βλασφημιῶν, τουτέστιν ὁ κατὰ μιᾶς τινος τῶν ὑπερφυῶν καὶ ὁμοουσίων ὑποστάσεων τῆς παντοκρατορικῆς καὶ ὑπερουσίου θεότητος βλάσφημον γλώσσαν ἀφίεις, κἂν δοκῇ τῆς περὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὸν βίον ὕβρεως καὶ δυσφημίας ἀνεύθυνος εἶναι, ἀλλ' οὖν τῷ πολλῷ μείζονι συνεχόμενός τε καὶ ἐξεταζόμενος ἁμαρτήματι, οὐδαμῶς εὐρήσει τὴν ἀφῆσιν, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι».

13. Ὅρα αὐτῶθι 369D'.

14. Αὐτῶθι 472C'.

15. Αὐτῶθι 372C'.

τῶν ἐκφράσεων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ «οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι». Ἐν πρώτοις παρατηρεῖ ὅτι αἱ ἐκφράσεις αὐταὶ ἤρμηνεύθησαν διαφόρως ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐρμηνευτῶν. Διὰ τῆς παρατηρήσεως ταύτης ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὰς ἐρμηνείας ἐκεῖνας, διὰ τῶν ὁποίων γίνεται διάκρισις μεταξὺ τῶν πρὸ τοῦ βαπτίσματος καὶ τῶν μετ' αὐτὸ ἁμαρτιῶν, ἢ προκειμένου περὶ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι συνείργησαν εἰς τὴν καταδίκην τοῦ Σωτῆρος, εἰς τὰς ἐρμηνείας, κατὰ τὰς ὁποίας, αἱ πρὸ τῆς ἀναστάσεως, τῆς ἀναλήψεως καὶ τῆς πεντηκοστῆς ἁμαρτίαι αὐτῶν ἀφένονται, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ μετὰ ταῦτα. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Φώτιος ὑπενθυμίζει τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου (Λευϊτ. 24, 14-16), κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ βλασφημῆσας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἔπρεπε νὰ θανατωθῇ. Ἐντεῦθεν συμπεραίνει ὁ ἱερός Φώτιος, ὅτι καὶ οἱ βλασφημοῦντες τὰ πρόσωπα καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διαπράττουν τὸ αὐτὸ βαρύντατον ἁμάρτημα, διὸ καὶ οὐδεμίαν ἔχουν ἄφεσιν τῆς ἁμαρτίας των ταύτης, ἔάν οἱ ἴδιοι δὲν μετανοήσουν. Αὐταὶ εἶναι αἱ καθαρῶς ἐρμηνευτικαὶ ἀντιλήψεις τοῦ Πατριάρχου Φωτίου, αἱ διατυπούμεναι εἰς τὴν πρώτην, τὴν ὑπ' ἀριθ. 49, ἀπάντησιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κυζίκου Ἀμφιλόχιον.

Πλὴν ὁμως ὁ Φώτιος ἐπανέρχεται, ὡς προεδηλώθη, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 213 ἀπαντήσεώς του, ἀσφαλῶς κατόπιν νέου γραπτοῦ ἐρωτήματος τοῦ Ἀμφιλοχίου. Ἐν ἀρχῇ ἀναφέρεται ἀορίστως καὶ πάλιν εἰς τὰς γνωστάς, κατ' αὐτόν, τέσσαρας, ἐρμηνείας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας καὶ χαρακτηρίζει ὡς λίαν ἐπαρκεῖς, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ λόγος ἀναζητήσεως ἄλλης. «Ἰκαναὶ γὰρ ἐκεῖναι φηγὴν φιλομαθοῦς ἐμπλήσαι τῆς ἐπιθυμίας...»¹⁶. Ἐρχόμενος δὲ ἀμέσως εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ νέου ἐρωτήματος παρατηρεῖ, ὅτι πάντες οἱ σκανδαλιζόμενοι ἀπὸ τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἔνεκα τούτων μὴ ἀναγνωρίσαντες τὴν θεότητά του, συγχωροῦνται διὰ τὴν ἁμαρτίαν των ταύτην, ἐφ' ὅσον θὰ ἀναγνωρίσουν τὸ σφάλμα των καὶ θὰ μετανοήσουν. «Οἱ γοῦν ἐκ τῶν τοιούτων προσεπταικότες Χριστῷ, ραδίαν ὡς εἰκός, δύνανται τὴν διόρθωσιν ἔχειν, τρόπον γὰρ τινὰ αὐτοῖς ἐξ ἀγνοίας διεξέπιπτεν ἡ βλασφημία, οὐ δυναμένοι διακλύσαι πρὸς τὸ βάθος τῆς οἰκονομίας, καὶ τὴν ἄρρητον συγκατάβασιν»¹⁷. Ὡς παραδείγματα δὲ τοιούτων περιπτώσεων ἀναφέρει τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὡς καὶ τὸ ἐκ τριῶν χιλιάδων πιστῶν πλήρωμα τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῶν πρώτων ἡμερῶν αὐτῆς. Κατ' ἀντίδρασιν πρὸς αὐτοὺς ὁ Φώτιος ἀναφέρεται καὶ εἰς ὄλους ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ ἔζησαν προσωπικῶς τὰς θεουργίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπιμόνως διέστρεψαν καὶ περιεφρόνησαν αὐτάς, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ νὰ διαμφισβητήσουν καὶ περιφρονήσουν τὴν θεότητά του. «Οὗτοι χαλεπὴν ἢ καὶ ἀδύνατον πάντως τὴν μεταμέλειαν

ἔχουσιν, ἐξ ὧπερ αὐτοῖς ἀφαιρεῖται καὶ ἡ ἄφεσις»¹⁸. Τούτους καὶ χαρακτηρίζει ἀκριβῶς ὡς «πωρωθέντας»¹⁹, ἀναφέρει δὲ ὡς παραδείγματα τοὺς ἀρχιερεῖς Ἄνναν καὶ Καϊάφαν, ὡς καὶ ὄλους τοὺς Ἰουδαίους ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ ἔβλεπον τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατηγοροῦν αὐτὸν ὡς δαμονιζόμενον. Τούτους κατηγορεῖ ὁ Φώτιος, ὅτι προσεπάθησαν νὰ φονεύσουν καὶ τὸν ἀναστάντα Λάζαρον, νὰ φμιώσουν τὴν κουστωδιάν τοῦ τάφου τοῦ Ἰησοῦ, καὶ νὰ χλευάσουν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς τοὺς Ἀποστόλους «ὡς γλεύκους μεμεστωμένους», ἀπλῶς καὶ μόνον διότι δὲν ἤθελον νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὕτω κατακλείει ὁ Φώτιος καὶ τὴν δευτέραν ταύτην ἀπάντησίν του πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον ἀποφαινόμενος, ὅτι δικαίως ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διεκήρυξε τὸ ἀσυγχώρητον τῆς βλασφημίας κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸν παρόντα καὶ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα.

3. Αἱ περὶ τῆς βλασφημίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀντιλήψεις τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς ἐρμηνευτικῆς παραδόσεως τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης.

Ὡς ἤδη ἔχει ἀπὸ μακροῦ παρατηρηθῆ, ὁ Φώτιος παρουσιάζει εἰς ὄλας γενικῶς τὰς ἐρμηνευτικὰς ταύτας ἀπαντήσεις του πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον²⁰, μεγάλην ἐξάρτησιν ἀπὸ τὰ ἐρμηνευτικὰ ἔργα πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. Ὑπενθυμίζεται, ὅτι οὗτος καὶ εἰς τὰς δύο ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος ἀπαντήσεις του ἀρχίζει διὰ τῆς ἀναφορᾶς του εἰς τὰς ἀντιλήψεις τῶν Πατέρων, χωρὶς καὶ νὰ ἀναφέρει ὀνομαστὶ κάποιον ἐξ αὐτῶν. Πλὴν ὁμως ἡ ἀναφορὰ αὕτη γινομένη ἀορίστως πιστοποιεῖ ὅτι ὄχι μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπιστολογράφος του Ἀμφιλόχιος, γνωρίζουν τί λέγουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς βλασφημίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Φαίνεται μάλιστα ὅτι τὸν Ἀμφιλόχιον ἀπησχόλει ἰδιαίτερός τις λόγος, ὁ ὁποῖος καὶ ὑπηγόρευσε τὴν πρώτην ἐρώτησίν του πρὸς τὸν Φώτιον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Οὗτος ἀναγκάζεται μάλιστα νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν Φώτιον καὶ τὴν δευτέραν ἐρώτησίν του,

18. Αὐτόθι 969D'.

19. Αὐτόθι.

20. Ὅρα, J. Hergenroether ἐνθ' ἀν. παρὰ Migne E.Π. 101,4-7. Τοῦ αὐτοῦ, Photius Patriarch von Constantino-pel, Ratisbonne 1867, Vol. 1-3. K. Krumbacher, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου, Ἐν Ἀθήναις 1897, Γ', 182. Ἐκ τῶν 324 καὶ πλέον ἀπαντήσεων τοῦ Φωτίου πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον αἱ 215 εἶναι ἐρμηνευτικαὶ χωρίων καὶ θεμάτων τῆς Ἁγίας Γραφῆς (τὰ 3/4 περίπου ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἀπαντήσεων τούτων). Ἐκ τῶν ἐρμηνευτικῶν πάλιν αἱ 123 ἀφοροῦν εἰς θέματα τῆς Κ.Δ., 92 εἰς θέματα τῆς Π.Δ. καὶ 8 εἰς κοινὰ θέματα τῆς Π. καὶ τῆς Κ.Δ. Τὸ ἐμπερίστατον τῆς τότε ζωῆς τοῦ Φωτίου, καὶ ἡ ἐντεῦθεν προχειρότης τῶν ἀπαντήσεων τούτων δὲν ἐπιτρέπουν τὴν εἰς αὐτάς ἀναζήτησιν ἐρμηνευτικῶν ἀρχῶν καὶ κανόνων.

16. Migne 101, 969A'.

17. Αὐτόθι 969B'.

μετά την λήψιν τῆς ἀπαντήσεως, ἀκριβῶς διότι αὕτη δὲν ἀνεφέρετο εἰς τὸν ἰδιαίτερον λόγον, τὸν ἀπασχολοῦντα τούτον.

Τὰς ὑπονοουμένας, ὡς καὶ τὰς χρησιμοποιουμένας ὑπὸ τοῦ Φωτίου εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἀπαντήσεις του ἐρμηνευτικὰς ἀντιλήψεις τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας οὗτος ἀποδέχεται πλήρως. Πλὴν ὅμως διακρίνει ταύτας εἰς τὰς ἀναφερομένας εἰς τὸ καθ' ἑαυτὸ νόημα τῶν περὶ τῆς βλασφημίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λόγων τοῦ Κυρίου καὶ εἰς ἐκείνας, κατὰ τὰς ὁποίας τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Κυρίου εὐρίσκουν τὴν ἐφαρμογὴν των εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκάστου τῶν Πατέρων τούτων. Μίαν τοιαύτην ἐφαρμογὴν διὰ τὴν ἰδικὴν του ἐποχὴν ἐπιμόνως ἀποκρούει ὁ Φώτιος. Ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο θὰ ἐπετρέπετο νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ Φώτιος λανθάνοντας ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτὸν, καθόσον εἰς τὴν πρώτην ἀπάντησίν του λέγει ὅτι «πᾶσα βλάσφημος γλώσσα», ἀκόμη καὶ ἐναρτέων καὶ ἀμέμπτων τὸν βίον ἀνθρώπων συνιστᾷ ἁμαρτίαν ἀσυγχώρητον. Τὴν αὐτὴν ἐννοίαν ἔχουν κατ' οὐσίαν καὶ ὅσα λέγει περὶ τῆς παραθεωρήσεως τῆς ἀρμοδιότητος καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς πρὸς τὴν ἀφῆσιν τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτιῶν, τὴν ὁποίαν καὶ χαρακτηρίζει ὡς ἁμαρτίαν ἀσυγχώρητον. Αἱ σκέψεις αὗται τοῦ Φωτίου ὑπαγορεύονται ἀπὸ τὴν ὁμόφωνον γνώμην πάντων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς ἰσοτιμίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος²¹, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας συντελουμένου ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τὸ συγγνωστὸν τῆς βλασφημίας τοῦ «Γιῶ τοῦ ἀνθρώπου» ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων κατανοεῖ ὁ Φώτιος μετὰ τῶν ἄλλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας²², ὡς βασιζόμενον εἰς τὴν δικαιολογίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο εἰς αὐτοὺς δυνατὸν νὰ κατανοήσουν τὸ συντελούμενον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας, διὸ καὶ ἐσκανδαλίζοντο βλέποντες τὰς ἀδυναμίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς του. Πᾶσα ἐντεῦθεν βλασφημία κατὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἁμαρτία θὰ συγχωρεθῆ ὑπ' αὐτοῦ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς μετανοίας. Κίνητρα πρὸς μετάνοιαν διὰ τοὺς οὕτως ἁμαρτήσαντας, θεωρεῖ ὁ Φώτιος, μετὰ τῶν ἄλλων Πατέρων, τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου. Μόνον οἱ πεπωρωμένοι, οἱ κατὰ συνείδησιν δηλαδὴ ἔχοντες διάθεσιν ἀντιθέσεως πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὡς συνέβαινε μὲ τοὺς Ἀρχιερεῖς, τοὺς Γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους τοῦ Ἰσραήλ, δὲν πρόκειται νὰ συγχωρεθῶν οὔτε εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα, οὔτε εἰς τὸν μέλλοντα. Κατὰ τὸν Φώτιον, αἱ ἀντιλήψεις αὗται τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι διὰ πάντα χριστιανὸν ὑπὲρ ἐπαρκεῖς, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχη ἀνάγκη ἀναζητήσεως ἄλλης τινὸς ἐρμηνείας.

21. Πρβλ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐρμηνείαν εἰς τὸ Ματθ. 12,31 ἐξ., Migne E.P. 72, 365 ἐξ. Πρβλ. J. A. Cramer, *Catena in Evangelium Marci I'*, 299 ἐξ.

22. Ὁρα Μ. Ἀθανασίου, Πρὸς Σεραπίωνα 4,12, ΒΕΠΕΣ 33, 140,9 ἐξ.

Γενικώτερον παρατηρεῖται ὅτι καὶ σήμερον αἱ ἀντιλήψεις αὗται γίνονται ἀποδεχταὶ ὑπὸ τῶν περισσοτέρων ἐρμηνευτῶν. Κατὰ τὸν Ernst Hauck²³ λ.χ. ἀσυγχώρητον βλασφημίαν κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνιστᾷ ἢ μὴ ἀναγνώρισις εἰς αὐτὸ τῆς ἐξουσίας τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν. Κατὰ τὸν Eduard Schweizer²⁴, πῶρῳσιν συνιστᾷ ἢ μὴ ἀναγνώρισις τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρὰ τὰ θαύματα καὶ τὰς ἄλλας θεουργίας αὐτοῦ. Κατὰ τὸν P. Pesch²⁵, πάλιν ἢ πῶρῳσις σημαίνει ἐκουσίαν ἀπόθησιν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐνεργημάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Κατὰ δὲ τὸν Ernst Haenchen²⁶, ἡ κατηγορία κατὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι εἶχε «πνεῦμα ἀκάθαρτον» ἦτο βαρυντὴ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἢ Ἐκκλησία, ἔχουν «πνεῦμα Ἁγίον». Καὶ σήμερον γίνεται ἀποδεκτὸν, ὅτι συγχωροῦνται πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι τῆς ἀγνοίας.

4. Ἡ σημασία τῶν ἀντιλήψεων τοῦ Φωτίου περὶ τῆς βλασφημίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τὴν ἐποχὴν του.

Εἶναι δύσκολον νὰ λεχθῆ κατὰ πόσον εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορισθῆ ὁ χρόνος, ὁ ὁποῖος παρενεβλήθη μετὰ τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας ἀπαντήσεως τοῦ Φωτίου. Πάντως ἡ ἐσωτερικὴ διάθεσις αὐτοῦ, ὡς αὕτη ἐκφράζεται εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἀπαντήσεις ταύτας, δὲν ἔχει ἀλλάξει. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν ταύτης εἶναι δυσφορία καὶ ἐπιφυλακτικότης²⁷. Ἄξιον προσοχῆς εἶναι τὸ ὅτι ὁ Φώτιος ἀποφεύγει νὰ κάμῃ οἰανδήποτε συσχέτισιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων περὶ τῆς βλασφημίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὴν πλάνην τοῦ filioque, ἢ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ ἔτους 866 ἀπησχόλει ζωηρῶς τοὺς Ἡγέτας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Πρὸς αὐτοὺς ὁ Φώτιος ἀπηθύθυε περὶ τὸ ἔτος 867²⁸ τὴν βαρυ-

23. Ὁρα τὸ ἔργον αὐτοῦ, *Das Evangelium des Lukas*, Leipzig 1934.

24. Ὁρα Eduard Schweizer, *Das Evangelium des Matthäus*, Göttingen 1973, 183.

25. Ὁρα P. Pesch, *Das Markus Evangelium*, Freiburg i. Br. 1976, 217.

26. Ernst Haenchen, *Der Weg Jesu*, Berlin 1966, 148-149.

27. Ὁρα Eduard Schweizer, ἐνθ' ἄν. 183, Τοῦ αὐτοῦ, *Das Markus Evangelium*, Göttingen 1975, 187. Ἐνταῦθα χρησιμοποιοῦνται συνωνύμως αἱ λέξεις «ἀκαθάρτια» καὶ «βλασφημία».

28. Πρβλ. τὸν τίτλον τοῦ ἔργου «Ἀμφιλόχεια»: «Πρὸς Ἀμφιλόχιον τὸν δσιώτατον Μητροπολίτην Κυζικίου ἐν τῷ καιρῷ τῶν πειρασμῶν ζητημάτων διαφόρων εἰς ἀριθμὸν τριακοσίων συντεινόντων ἐπίλυσιν αἰτησάμενον», Migne E.P. 101, 45A'. Ὁρα καὶ τὰ Προλεγόμενα, αὐτόθι 45A'-48A': «Καίτοι τοῦ καιροῦ συνεσταλμένου κατὰ τὴν θείαν τοῦ κήρυκος φωνὴν καὶ ὀφὲ τυγχάνοντος ἡμῖν δὲ οὐκ ἔτῳ κοινῷ λόγω τοῦ ἀνθρωπίνου βίου μόνον, ἀλλὰ γε καὶ νῦν, καὶ τῷ ἰδιαίτοντι ὁ καιρός,

σημαντον Ι3ην ἐγκύκλιον ἐπιστολήν του²⁹, εἰς τὴν ὁποίαν κατ' ἐπανάληψιν οὗτος χαρακτηρίζει τὸ filioque ὡς αἰρετικὴν κακοδοξίαν καὶ βλασφημίαν κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος³⁰. Εἰς τὴν ἐγκύκλιον ταύτην ἐπιστολήν του ὁ Φώτιος παρουσιάζεται ἀκαταμάχητος πολέμιος τῆς πλάνης τοῦ filioque, τὴν ὁποίαν ἀναλυτικώτερον καὶ συστηματικώτερον ἀνέτρεψεν εἰς τὸν Λόγον του περὶ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Μυσταγωγίας³¹. Καὶ εἰς τὸν Λόγον τούτον ὁ Φώτιος κατ' ἐπανάληψιν χαρακτηρίζει τὴν πλάνην τοῦ filioque ὡς καθαρὰν βλασφημίαν κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος³².

ὡς ὁρᾶς ὑποστέλλεται. Πῶς δ' ἂν πλῆθος ζητημάτων εἰς τριακοσίαν συγκεφαλαιούμενον ἀριθμὸν (μέχρι γὰρ τοσοῦτου τὸ περὶ ταῦτά σου φιλότιμον τὴν παρούσαν ἡμῖν στενοχωρίαν, πλατύνειν ἐνόμισεν) οὐχὶ καὶ συγρῶν συναναλώσῃται χρόνον, καὶ τὴν ἡμετέραν σχολὴν ἐκβιάσῃται... Σὺ δὲ δευτέρως ἡμᾶς ἀπαιτεῖς πόνους, καὶ τὸ εἰς ὄγκον τὴν γραφὴν ἀπελθεῖν... πλὴν τοσοῦτων γε καὶ τηλικούτων ὄντων τῶν πρὸς τάναντία φερόντων, ἔχεις, ὡσπερ φθάσαντες ἐφημεν, ὅπερ ἤτησας, οὐ λέξει μὲν ἐξειργασμένον καλλωπιζομένου τοῦ συντάγματος, τοῖς ἐπιτυχούσι δὲ τῶν ὀνομάτων, καὶ ἂ μὴ ταῖς τῶν πολλῶν ἀκοαῖς περιορᾷ τὸν νοῦν τῶν ἠπορημένων ἐκκαθαίροντες...».

29. Ἡ δυσφορία τοῦ Φωτίου παρουσιάζεται μεγαλύτερα εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου δευτέρου ἀπάντησίν του ἐνεκα τῆς μὴ ἱκανοποίησεως τοῦ Ἀμφιλοχίου διὰ τῆς πρώτης ἀπάντησεως.

30. Ὅρα Β. Στεφανίδου, Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθήναι 1948, 324-6.

31. Ὅρα Φωτίου, Ἐπιστολαὶ Γ', 13 : «Ἐγκύκλιος Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς Ἀρχιερατικοὺς θρόνους Ἀλεξανδρείας, φημί, καὶ τῶν λοιπῶν, ἐν ἧ περι κεφαλαίων τινῶν διάλυσιν πραγματεύεται καὶ ὡς οὐ χρὴ λέγων, ἐκ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, τὸ Πνεῦμα προέρχεται, ἀλλ' ἐκ τοῦ Πατρὸς μόνον», Migne E.Π. 102, 725C'-728D', 732D'-733A, 738D'.

32. Ὅρα αὐτόθι, Γ', 13 ιστ', Migne E.Π. 102, 728D'-729A' : «Ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν φησιν, τὸ Πνεῦμα ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται· οἱ δὲ τῆς καινῆς ταύτης δυσσεβείας πατέρες, τὸ Πνεῦμά, φησιν, ὃ παρὰ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεται. Τίς οὐ κλείσει τὰ ὄρα πρὸς τὴν ὑπερβολὴν τῆς β λ α σ φ η μ ί α ς ταύτης; Αὕτη κατὰ τῶν Εὐαγγελίων ἴσταται, πρὸς τὰς ἁγίας παρατάσσεται Συνόδους, τοὺς μακαρίους καὶ ἁγίους παραγράφεται Πατέρας, τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον, τὸν ἐν θεολογίᾳ περιβόητον Γρηγόριον, τὴν βασιλείον τῆς Ἐκκλησίας στολήν, τὸν Μέγαν Βασίλειον, τὸ χρυσοῦν τῆς οἰκουμένης στόμα, τὸ τῆς σοφίας πέλαιος, τὸν ὡς ἀληθῶς Χρυσόστομον, καὶ τὶ λέγου τὸν δεῖνα, ἢ τὸν δεῖνα; Κατὰ πάντων ὁμοῦ τῶν ἁγίων Προφητῶν, Ἀποστόλων, Ἱεραρχῶν, Μαρτύρων, καὶ αὐτῶν τῶν Δεσποτικῶν φωνῶν, ἡ βλάσφημος αὕτη καὶ θεομάχος φωνὴ ἐξωπλίξεται». Ὅρα καὶ αὐτόθι κβ', Migne E.Π. 102, 732A' : «...ἔλεως δὲ ἡμῖν εἶη, καὶ εἰς τὰς ἐκείνων τρέποιτο τὸ β λ α σ φ η μ ο ν κεφαλᾶς...». Ἡ αὕτη ἐκφρασις ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς Λόγον περὶ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Μυσταγωγίας θ', Migne E.Π. 102, 289A'. Καὶ ἐνταῦθα χαρακτηρίζεται τὸ filioque ὡς βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅρα αὐτόθι, κζ', Migne 102, 281B' : «Γίνεται δὲ πάλιν ὁ Υἱὸς τοῦ Πνεύματος προαγωγός, ὡς ἡ β λ α σ φ η μ ί α βοᾷ». Πρβλ. αὐτόθι δ', Migne E.Π. 102, 284A' : «...οὐχὶ τοῦ Υἱοῦ τὸ ἔλαττον ἔχειν τὸ ἰσότημον Πνεῦμα βλασφημηθήσεται». Αὐτόθι ε', Migne E.Π. 102, 285A' : «...τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ὕβριστας τῷ ἀναθέματι καθυπέβησαν». Αὐτόθι ι', Migne E.Π. 102, 292A' : «...Ἀλλὰ φρίττειν ἐστὶ, ὅτι καὶ μέχρι τούτων τὴν β λ α σ φ η μ ί α ν αὐτῶν προαγαγεῖν ὑπένεγκεν». Αὐτόθι κγ', Migne E.Π. 102, 301 A' : «Τί οὖν οὐ εἶδει σὲ ταῦτα, εἰ μὴ τί ἄλλο· πρὸ τοῦ β λ α σ φ η μ ε ῖ ν... εἰ-

Ὡς γνωστόν, ἡ Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἔτους 879, ἡ ὁποία καὶ ἀπεκατέστησε τὸν Φώτιον εἰς τὸν Πατριαρχικὸν αὐτοῦ Θρόνον, κατεδίκασε τὴν πλάνην τοῦ filioque³³. Ἡ σύνταξις τῶν δύο ἀπαντήσεων τοῦ Φωτίου πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον, περὶ τῆς βλασφημίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μεταξύ τῆς Ι3ης Ἐγκυκλίου Ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς προκαθημένους τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν (867) καὶ τοῦ (895-6)³⁴ προβάλλει τὸ ἐρώτημα· πῶς πρέπει, νὰ ἐξηγηθῇ ἡ τόση ἐπιφυλακτικότης, τοῦ ἐκπτώτου τότε Πατριάρχου Φωτίου, νὰ ἀναφεροῦν εἰς τὴν πλάνην τοῦ filioque, καὶ εἰς τὰς πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον ἀπαντήσεις του, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ πλάνη αὕτη τότε συνί-

δέναι ζητεῖν». Αὐτόθι λα', Migne E.Π. 102, 313A' : «Τί καὶ τὸν Υἱὸν ὕβριζειν ἔγνωσ τῷ ψεύδει καὶ τὸ Πνεῦμα, καὶ σὺν αὐτοῖς γε καὶ πρὸ αὐτῶν τὸν Πατέρα;» Αὐτόθι λε', Migne E.Π. 102, 316A' : «...Πῶς οὐ Μάνεντες ἡμῖν καὶ Μακρίωνες πάλιν τῷ β λ α σ φ η μ ο ὡ οὕτω συναναχορεύουσι ρήματι, τὴν θεομάχον πάλιν κατὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ γλωσσολογίαν πλατύνοντες;» Αὐτόθι μ', Migne E.Π. 102, 320B' : «... θεομάχος γλώσσα» Αὐτόθι μβ', Migne E.Π. 102, 321A' : Ἐνταῦθα τὸ filioque χαρακτηρίζεται ὡς «ὑβρις», πρβλ. καὶ με', Migne 102, 324A', κζ', Migne 102, 325A' : «...δυσσεβήματα», πρβλ. ξβ', Migne 102, 340B'. Αὐτόθι ν', Migne 102, 329A' : «Καὶ τὸ βαρύτερον, τὴν σὴν διαστροφὴν καὶ β λ α σ φ η μ ί α ν εἰς τὴν τοῦ διδασκάλου παραπέμπεις φωνήν». Αὐτόθι ξε', Migne 102, 344B' : «Ὅρᾳ σου τὰ σοφίσματα καὶ τῶν χρήσεων τὴν παράχρησιν, εἰς οἷόν σε βόθρον πλάνης καὶ ἀπωλείας συνώθησε... Οὐ μόνον οὐδεμίαν συνηγορίαν τῇ σῆ β λ α σ φ η μ ο ὡ παρέχοντι γλώσσῃ, ἀλλὰ καὶ πάντων μᾶλλον τὴν τόλμην αὐτῆς διελέγχουσι καὶ τὴν δίκην ἐπάγουσιν ἄφυκτον». Αὐτόθι ξη', Migne 102, 348A' : «Εἰ δὲ οἷα τὰ ἀνθρώπινα καίτοι τὰ ἄλλα τοῖς ἀρίστοις ἐνεθυμοῦντες ἢ ἀγνοῖα τινὶ περιέπεσον ἡ παραοράματι ὑπηνέχθησαν, οὐκ ἀντίποιον, ἢ δὲ διδασκόμενοι οὐδὲ πρὸς τὸ νοθετεῖν ἀπηυθαδείσαντο τί τοῦτο πρὸς σέ; Πῶς δὲ εὐρήσεις ἐκείνους καταφυγεῖν, ὧν οὐδὲν ὅμοιον πρὸς τὰ σά, τὴν ἄφυκτον δίκην ἀποφυγεῖν;» Πρβλ. αὐτόθι οε', Migne 102, 356B'. Ἐνταῦθα ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα πολλῶν Πατέρων ἀπὸ τοῦ Θεογνώστου καὶ ἐντεῦθεν.

33. Ὅρα Φωτίου, Λόγος περὶ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Μυσταγωγίας : «Ὅτι ὡσπερ ὁ Υἱὸς ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἱερολογεῖται γεννᾶσθαι, οὕτως καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ μόνου καὶ τοῦ αὐτοῦ αἰτίου θεολογεῖται ἐκπορεύεσθαι· λέγεται δὲ τοῦ Υἱοῦ εἶναι ὡς ὁμοούσιον καὶ ἀποστελλόμενον δι' αὐτοῦ», Migne E.Π. 102, 280-392. Πρβλ. Τοῦ αὐτοῦ, ἐπιστολαὶ Γ', 13 κζ', Migne 102, 732D' : «...τούτους τοὺς ἀπατεῶνας καὶ θεομάχους συνοδικῆ καὶ θεῖα κατεκρίναμεν ψήφω». Αὐτόθι λγ', Migne 102, 736B : «Ὁὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ τοῦ Πνεύματος, μᾶλλον δὲ καθ' ὅλης τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὑπερβολὴν οὐ λείπουσα βλασφημία... ἐξαρκεῖ καὶ μόνον μυρίοις αὐτοῖς ὑπαγαγεῖν ἀναθέματα». Πρβλ. Φωτίου, Κατὰ τῶν τῆς παλαιᾶς Ρώμης, ὅτι ἐκ τοῦ Πατρὸς μόνον ἐκπορεύεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ», Migne E.Π. 102, 392-400. Ὅρα καὶ Ἐπιστολαὶ ἱστορικαὶ καὶ θεολογικαὶ εἰς τὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λόγον» (Librum de Spiritu Sancti Mystagogia Animadversiones historice et theologicae), Migne E.Π. 102, 399-542. Πρβλ. F. Cayre, Précès de Patrologie, Paris 1930, II, 375. B. Στεφανίδου μν. ἐργ. 326, F. Cayre μν. ἐργ. II, 375.

34. Ὅρα Β. Στεφανίδου μν. ἐργ. 332 καὶ 335.

ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΣΗΜΕΡΟΝ

(Χρονικόν, εισηγήσεις, πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας) *

ΠΡΩΤΗ ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ

«ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΣΗΜΕΡΟΝ»

Τοῦ Ἀρχιμ. π. Ἰωακείμ Καραχρήστου,
Ἱεροκήρυκος τοῦ Στρατοῦ

«Εἰ φιλεῖς με Πέτροε, θόσσε τὰ ἀρνία μου,
ποίμαινε τὰ πρόβατά μου».

Σεβασμιώτατε, ἀδελφοί καὶ πατέρες,

Τὸ ἔργο, πὸ καταξίωγει ἕνα Κληρικό, καὶ πὸ φανερώνει τὸν ἕνθεο ζῆλο καὶ τὰ χαρίσματά του, τὴν πίστη καὶ τὴν ἐργατικότητά του, καὶ γενικὰ τὴν ὑπακοή του στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἶναι τὸ ποιμαντικὸ ἔργο, ἡ διακονία δηλαδὴ τοῦ λαοῦ σὲ ὅλες τὶς πνευματικὲς καὶ ὀλιγὲς του ἀνάγκες.

Πρὶν γὰρ τονίσω πόσο περίπλοκο καὶ πολυδιάστατο, πόσο δύσκολο καὶ κουραστικὸ εἶναι στὶς μέρες μας τὸ ἔργο αὐτό, καὶ πρὶν γὰρ σημειώσω τὶς ἀντίξοες συνθήκες, πὸ μέρα μὲ τὴ μέρα χειροτερεύουν, στοὺς διάφορους τομείς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου, πὸ εἶναι ὁ σταυρὸς καὶ ἡ χαρὰ τοῦ σημερινοῦ Κληρικοῦ, παραθέτω λίγα συγλο-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 31 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

στα, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἕνα τῶν σοβαρωτέρων λόγων τῆς μεγάλης ἀντιθέσεως μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως³⁵;

ΜΑΡΚΟΣ Α. ΣΙΩΤΗΣ

Ἰ. Ομότ. Καθηγητὴς τοῦ Παν(μίου) Ἀθηνῶν

35. Τὸ filioque εἰσήχθη, ὡς γνωστόν, τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἰσπανίας κατὰ τὸ ἔτος 589 διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου τοῦ Toledo. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 769 εἰσήχθη καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Γαλλίας. Ἐκεῖ ἐπέβαλε τοῦτο ὁ Μ. Κάρολος διὰ τῆς Συνόδου τοῦ Aachen τοῦ ἔτους 809, κατόπιν τῶν σχετικῶν ἐρίδων μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Λατίνων Μοναχῶν τῆς Βηθεέμ, αἱ ὁποῖαι ἐπέξετάθησαν καὶ εἰς τὴν Δύσιν. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα ἐπέβαλον τοῦτο κατὰ τὸ ἔτος 866 καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας, διὸ καὶ κατέδικασε τοῦτο ἡ Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Πάπας Λέων ΙΙΙ ἀνήρτησε κατὰ τὸ ἔτος 800, δύο ἀργυρὰς πλάκας εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης. Ἐπὶ τῆς μιᾶς τούτων ἦτο ἀναγεγραμμένον ἑλληνιστὶ τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ Συμβόλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης τὸ λατινικὸν κείμενον μετὰ τῆς προσθήκης τοῦ filioque. Τοῦτο εἰσήχθη ἐπισήμως εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τοῦ Πάπα Σεργίου τοῦ Α' κατὰ τὸ ἔτος 1009, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1014 εἰσήγαγε αὐτὸ καὶ εἰς τὴν θείαν λατρείαν ὁ Πάπας Βενέδικτος. Πρὸβλ. Β. Στεφανίδου, μν. ἔργ. 344.

νιστικὰ λόγια ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦ Τζοβάν: Παπίνι, πὸ ἀπευθύνεται στοὺς Ἱερωμένους.

«Βρίσκαστε ἀνάμεσα στὸν Δημιουργὸ καὶ τὰ πλάσματά του. Ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο, πὸ γλυστρά καὶ φεύγει, καὶ στὸν Θεό, πὸ τὸν ἀκολουθεῖ μ' ἀνοιχτὰ χέρια. Ἀπὸ σὰς ἀπαιτοῦνται πράγματα, πὸ δὲν βαρύνουν τοὺς ἄλλους υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Εἴστε καὶ σεῖς καμωμένοι ἀπὸ πηλὸ, ἀλλὰ ὀφείλετε γὰ ζῆτε σὰν ἐπίγειοι ἄγγελοι. Ζῆτε μέσα στὴ λάσπη καὶ τὴν κοπριά καὶ ὀφείλετε γὰ μείνετε καθαρὸι καὶ ἄσπιλοι. Πατᾶτε πάνω στὴ γῆ καὶ ὅμως πρέπει γὰ πολ:τεῦσθε στὸν οὐρανὸ.

»Τὸ ἔργο πὸ ἐπωμισθήκατε εἶναι βαρύντατο. Ἡ εὐθύνη σας εἶναι πολὺ μεγάλη. Πρόκειται γὰρ τὴ σωτηρία χιλιάδων ψυχῶν, γὰρ τὶς ὁποῖες θὰ δώσετε λόγο μπροστὰ στὸ θῆμα τῆς κρίσεως. Ὁ Χριστὸς σὰς ὠνόμασε «ἅλας τῆς γῆς». Γιατί, λοιπὸν, στὴ γῆ μένε: ἀκόμη τόση ἀπουθηση;

»Μερικοὶ ἀπὸ σὰς κατέχουν πολλὰ πράγματα. Ἐπιστήμη, προσήνεα, ἐντιμότητα, ἠθικότητα, καλοὺς τρόπους. Ἀλλὰ σὰς λείπει τὸ σπουδαιότερο. Ἡ ἀκάθεκτη, ἡ χειμαρρῶδης βία τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, πὸ ὅπου ὑπάρχει, κανένα ἐμπόδιο δὲν μπορεῖ γὰ τῆς φράξει: τὸ δρόμο πρὸς τὶς ψυχές. Ὁ Κύριος σὰς πρόσταξε γὰ εἴστε ἀκέραιοι: σὰν τὰ περιστέρια καὶ φρόνιμοι: σὰν τὰ φίδια. Ἀλλοίμονον, εἴστε περιστέρια πὸ μένετε θεληματικὰ στὴ θαλπωρὴ τῆς φωλιάς, χωρὶς γὰ αἰσθάνεστε τὴν ἀνάγκη γὰ πετάξετε. Ἐρπετὰ πὸ μένετε γαρκωμένα μέσα στὸν ἀκίνητο ἀέρα τῆς τρύπας σας. Δὲν εἴστε πάντα παγωμένοι, ἀλλὰ δὲν εἴστε καὶ ἀρκετὰ ζεστοί, ὥστε γὰ θερμαίνετε τοὺς παγωμένους.

»Δὲν εἴστε ἑλλειπῆς στὰ τυπικὰ σας καθήκοντα. Κάνετε τὴ Λειτουργία, ἐξηγεῖτε συχνὰ τὸ Εὐαγγέλιο, βαφτίζετε τὰ παιδιὰ, εὐλογεῖτε τοὺς γάμους, μεταλαμβάνετε τοὺς μελλοθανάτους, συνοδεύετε τοὺς νεκροὺς ὡς τὸν τάφο. Ἀλλὰ γὰ ἔναν ἀληθινὸ Ἱερέα, γὰ ἔναν «ἄλλο Χριστό», ὅπως ὀνομάζει: τὸν Ἱερέα ὁ Αὐγουστίνος, τὸ ὑπέρτατο καθήκον δρίσκασαι πέρα ἀπὸ τὰ τυπικὰ. Τὰ τυπικὰ καθήκοντα εἶναι τρέχοντα καὶ γὰ τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης. Ἀλλὰ ὁ ἀληθινὸς Κληρικός ξέρε: ὅτι: δὲν ὑπάρχει καιρὸς εἰρήνης γὰ αὐτόν. Κληθήκατε σὲ ἀδιάκοπο ἀγών. Ἄν πάψετε γὰ ἀγωνίζεσθε, σημαίνει: ὅτι: δὲν ζῆτε πιά ἐν Χριστῷ.

»Δὲν εἶναι ἀρκετὸ γὰ σὰς γὰ εἴστε ἀπλῶς συμπαθητικοὶ καὶ σεβάσιμοι. Ὁ Χριστιανισμὸς τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὅπως ἡ ποίηση. Δὲν ἀνέχεται τοὺς μετρίους. Ἀναρωτηθήκατε ποτὲ γιατί τόσες εἰλικρινεῖς ψυχές, ψυχές ἀξίες γὰ πιστέφουν καὶ γὰ θυσιασθοῦν, δὲν ἐλευθόνται ἀπὸ σὰς καὶ μένουν μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία; Ἀναρωτηθήκατε ποτὲ γιατί τὸ ἐκκλησιαστικὸν κάθε φορὰ πὸ τελεῖτε τὴν

Λειτουργία και κηρύττετε, αποτελείται κυρίως από γυναικείς και παιδιά;

»Οί λόγοι αυτού του φαινομένου είναι: πολλοί και δεν σ'αδ βαρύνουν όλοι τους. Άλλά είναι γεγονός ότι δεν διψάτε αληθινά τις ψυχές. Άρκειστε να φυλάτε τα λιγοστά πρόβατα που μένουν στην μάντρα, και δεν πονάτε, δεν λαχταράτε, δεν αγωνιάτε, δεν θγαίνετε να τρέξετε, να φάξετε, να ματώσετε τα πόδια σας στους γκρεμούς της άπωλειάς, για να βρήςτε τα άλλα πρόβατα, τα άπολωλότα, που σ'αδ έχουν φύγει.

»Μήν τ'α περιμένετε, καρφωμένο: στην ώραία πύλη. Ζητείστε τα εκεί που βρίσκονται και οδηγείστε τα στην μάντρα της Έκκλησίας. Φρατέ τ'ο ράσο, τ'ο μαύρο αυτό ένδυμα του πένθους. Πένθους για τ'ο Χριστό που σταυρώθηκε, αλλά και πένθους για όσους χάνονται μακριά του.

»Σ'αδ έξορκίζω Ίερεις μου, πρωτότοκα παιδιά μου. Σ'αδ έξορκίζω στο «Πενθήτω» τής πρώτης ήμέρας τής Δημιουργίας, στο «Διψώ» του Σταυρού, στις φλόγες τής Πεντηκοστής, να σταθήτε καλώς, να ξαναπλάσετε τ'ο ανθρώπινο γένος με τ'ο λόγο του Θεού, να φωτίζετε τόν κόσμο με τ'ο φως τής Άγίας Τριάδος.

»Άρχισα κάπως άνάποδα, έτσι δεν είναι; Άρχισα από τ'ο τέλος, για να μη τρομοκρατηθεί κανείς από τις δυσκολίες του ποιμαντικού έργου, που θ'α παρουσιάσω, και πει άπελπισμένα «Σήμερα πλέον δεν γίνεται τίποτα». Άλλοίμονον σ' εκείνον, που θ'α πή φρονιμάδα τήν άδράνεια και σωφροσύνη τή δειλία. Άλλοίμονο σ' εκείνον, που θ'α σκεφθεί τούς διωγμούς, τ'α τραύματα, τις στερήσεις και τ'α όμοια, και θ'α υποστείλει τή σημαία του ποιμαντικού του έργου, για να άσφαλίσει τόν έαυτό του και τ'α συμφέροντά του. Άλλοίμονον σ' εκείνον, που θ'α υπολογίσει τή φιλία του κόσμου και θ'α συμβιβαστεί με τόν έχθρό, έγκαταλείποντας τ'ο κοπάδι του δορά των λύκων. «Ο ποιμήν ό καλός τήν ψυχήν αυτού τίθησι υπέρ των προβάτων», και «ό καλός καραδοκύρης στην φουρτούνα φαίνεται».

»Έτσι είναι, πολλές φορές νοιώθουμε τόν πειρασμό να τυλχθούμε στη σωπή και να άπομακρυνθούμε από τήν «Νευσέ, τήν πόλι: τήν μεγάλη» και να μείνουμε μόνοι, μονώτατοι; δίχως λόγο, δίχως έξαγγελία του θελήματος του Θεού, με μόνη συντροφιά τήν άφωνία και τόν πόνο. Όμως ή φωνή του Θεού, που μ'αδ έμπιστεύθηκε τήν Ίερωσύνη, είναι: να μείνουμε και να παλαίψουμε και να θυσιασθούμε για τ'ο λάο Του. Η Θαρσείς είναι: μια εύκολη φυγή από τήν πραγματικότητα. Τ'ο χρέος μας είναι: ή συνάντηση και ή άναμέτρηση με τήν πραγματικότητα.

Σ' αυτούς τούς δύσκολους καιρούς, πρέπει: να άνανευθούμε με τή χάρη Του και να κάνουμε ένα νέο ξεκίνημα για συνάντηση με τ'ο λάο και τ'α προβλήματα του. Και είναι φυσικό στην άρχή τής πορείας να ρίξουμε μια στοχαστική ματιά στο χώρο όπου πορευόμαστε, στο πώς είναι σήμερα διαμορφωμένη ή ζωή των ανθρώπων, και

στις άνάγκες τις πνευματικές και τις άλλες, τις όποιες αυτοί οι σημερινοί άνθρωποι, οι προβληματικοί, αντιμετωπίζουν.

»Οφείλουμε να δράσουμε ποιμαντικά μέσα στην σύγχρονη κοινωνία, μέσα στο σύγχρονο κόσμο. Άλλά ποία είναι ή σημερινή κοινωνία; Θα τήν σκιαγραφήσουμε τ'ο δυνατόν πληρέστερα. Κι από πού να άρχίσει κανείς! Η κατάσταση είναι άπελπιστική. Διότι ή κοινωνία του εικοστού αιώνα, του άπκτεώνα, είναι μια κοινωνία άγρίων θηρίων, που άλληλοφαγώνονται και κατασπαράζουν τούς αδυνάτους. Η κοινωνία μας δεν έχει τήν όμοιά της στην ιστορία. Σήμερα υπερπλεονάζει ή άμαρτία. Η άδικία έφτασε στο μεσουράνημά της. «Πάντες έξέκκλησαν, άμα ήχρειώθησαν». Ο Νόμος έχει άσθενήσει: και τ'ο Ευαγγέλιο άργεί. Η άνθρώπινη φύση έχει υποστεί μεγάλη φθορά. Παντού αντίθέσεις, παντού σκοπιμότητες, παντού υποκρισία.

α) Τ'α κοινωνικά προβλήματα δξύνθηκαν και πολλαπλασιάστηκαν επικίνδυνα. Πλλά στα κλασσικά προστέθηκαν και τ'α σύγχρονα. Τ'ο πρόβλημα των φτωχών, τής πείνας. Φτωχοί δέβια πάντα υπήρχαν και θ'α υπάρχουν. Μά, σήμερα πληθύνθηκαν άφάνταστα. Η πλειονότητα των αδελφών μας πάσχει από πείνα και έξαθλίωση. Ένα μεγάλο μέρος τής άνθρωπότητας υποσιτίζεται. Δεν έχει σημασία σ'ε ποία σήμείο τής γής. Παντού γύρω μας ή δυστυχία. Κι τ'ο καθήκον μας είναι: σαφές έν προκειμένο. «Μή άποστρέψης τ'ο πρόσωπόν σου από παντός πτωχού», και «τ'φ πτωχ'ω έκτε:νον τήν χείρά σου», και «ό έλεων πτωχόν δανείζει: Θε'φ».

β) Τ'ο πρόβλημα των άσθενών. Έχει καθήκον ό Ίερεις να μεριμνήσει: για τούς άσθενείς. Οφείλει: να πράξει: τ'ο π'αν για τήν άνακούφιση του πάσχοντος συνανθρώπου. Πρώτοπό του ό Κύριος, που συμπάθησε ιδιαίτερα τούς άσθενείς και τούς θεράπειε «ώ δήποτε κατήχοντο νοσήματα». Σύνθημά μας πρέπει: να είναι: τ'ο του Πάυλου, «τίς άσθνεϊ και ουκ άσθεν'ω;». Πολλά μπορούν να γίνουν στον τομέα αυτό και πολλά γίνονται: από πλευράς Έκκλησίας.

γ) Τ'ο πρόβλημα των γερόντων, των όρφανών, των άστέγων, των καλιννοστούντων. Η Γραφή παραγγέλλει: «Άπό προσώπου πολιού έξαναστήσει: και τιμήσεις πρόσωπον προσδυτέρου». Τ'ο «όρφανόν και χήραν αναλήψεται», άγής: στον ποιμένα. Και στο κεφάλαιο αυτό ή Έκκλησία έχει: μια μεγάλη πείρα, που πρέπει: να τήν αξιοποιήσει: άκόμη περισσότερο.

δ) Τ'ο πρόβλημα τής νεότητος. Τ'α παιδιά μας πήραν τόν στραδ'ο τ'ο δρόμο, βαδίζουν τήν λεωφόρο τής κακίας. Γάμισε ή κοινωνία μας από άσωτους υιούς. Και δεν υπάρχει: άνάγκη οι γεώτεροι: να φεύγουν «εις χώραν μακράν» για να άσωτέψουν. Ζούν άγής:κα μπροστά στα μάτια μας. «Τους γεωτέρους ώσαύτως παρακάλε: σωφρονεϊν» μ'αδ συμβουλεύει: ό Παύλος.

ε) Η οικογένεια περνά τήν μεγαλύτερή της κρίση. Διότι: οι περισσότεροι: από τούς νέους εισέρχονται: στο

γάμο δίχως πνευματική προετοιμασία. Ο γάμος για πολλούς έπαισε να είναι: «Μυστήριο μέγα» και άθραυστο συμβόλαιο. Δέν μιλιώ για τον πολιτικό γάμο και το συναινετικό διαζύγιο. «Έγος κακού γενομένου, μύρια έπονται». Συναφές είναι και το πρόβλημα τής φυγοτεχνίας και τής πολυτεχνίας. Χιλιάδες είναι οι διαλελυμένες και οι προβληματικές οικογένειες, με τραγικές προεκτάσεις στα παιδιά. Αυτός, λοιπόν, ο πυρήνας και το κύτταρο τής κοινωνίας, νοσει επικίνδυνα. Και ή κοινωνία πάλι: ή σημερινή σαπίζει κυριολεκτικά. Η άσύδοτη ήθική έκκλυση μικρών και μεγάλων είναι ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα τής κοινωνίας, τής οποίας κλονίστηκε το θεμέλιο, ή οικογένεια.

στ) Έρχόμαστε τώρα στα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, πάνω στα οποία ή ποιμνίουσα Έκκλησία και ο Έρεός πρέπει να πάρει θέση. Αρχίζουμε από τα σπόρ και ιδίως το ποδόσφαιρο. Το τί γίνεται μ' αυτά όλοι μας το γνωρίζουμε. Μικροί και μεγάλοι, άνθρωποι κάθε ηλικίας, και τής πόλεως και τής υπαίθρου, προσδλήθηκαν βαρεία από το νόσημα, όπως καταντά ο άθλητισμός, και δέν μπορούν να παρακολουθήσουν τή ζωή τής Έκκλησίας. Τα γήπεδα και τα θέατρα και οι ιππόδρομοι είναι λαοθάλασσα, όμως λαοθάλασσα πάντα φουρτουνοισμένη, έτοιμη να ξεσπάσει σε δικαιότερες και χυδαίότερες. Αυτή είναι ή πραγματικότητα. Και τί θα κάνει ο Έρεός; Θα σταυρώσει τα χέρια; Όπωσδήποτε οι άθλητες και οι φίλαθλοι είναι ψυχές, «υπερ ών Χριστός απέθανε».

ζ) Η ψυχαγωγία. Άλλο πρόβλημα κι αυτό. Η ψυχαγωγία και ή διασκέδαση δέν απαγορεύονται για τον χριστιανό. Θα λέγαμε επιβάλλοντα. Διότι ή Θρησκεία μας είναι Θρησκεία τής ανεκλάλητης χαράς. Άλλά όταν χάριν των εκδρομών και των διασκέδασεων παραμελείται ο εκκλησιασμός και γενικότερα ο άγιασμός των πιστών, δέν μπορεί να μείνει άδιάφορος ο Έρεός. Θα βοηθήσει να ξευγιανθούν οι νέες μορφές ψυχαγωγίας. Οι χριστιανοί μας σήμερα διασκεδάζουν συνήθως σε χώρους ύποπτους και με τρόπους όχι καθαρούς. Προσπαθούν να ικανοποιήσουν τή δίψα τής ψυχής, τρώγοντας «ξυλοκέρατα».

η) Η χαρτοπαζία έπειτα κατάνησε ή πιο διαδεδομένη κοσμική άπασχόληση. Είναι πολύ πιο διαδεδομένη από το χορό και το ποτό. Το θλιθερώτερο, ότι αυτή ή κακή συνήθεια έχει εξαπλωθεί περισσότερο στις γυναίκες. Μέρα, νύχτα, καθημερινές, γιορτές, σε σπίτια, σε κέντρα, παντού το ίδιο βιολί. Το χαρτί ανατρέπει τον κανονικό ρυθμό τής ζωής τους και δημιουργεί άναριθμητα δράματα.

θ) Η σωματολατρεία. Ο σύγχρονος άνθρωπος έθεοποίησε το σώμα και κατά συνέπεια το λατρεύει. Άδιαφορεί άν μέσα του υπάρχει ψυχή. Κινείται, εργάζεται, μοχθεί, άγρυπνεί, μόνο και μόνο για να ζήσει. Από τή σωματολατρεία ώδηγήθηκε στη σωματεμπορία, και στην πορνεία. Όταν ο άνθρωπος πάψει να υπολογίζει το Θεό, αυτογόητο ότι κυλιέται μέσα στο δοῦρκο τής ένοχης ήδονής. Ο έλεύθερος έρωτας, έσο και ο χυδαίος, είναι το ιδανικό του μεγαλύτερου μέρους τής νεότητος, αλλά και πολλών ώριμων. Καμιά ήθική για τους πολλούς δέν υπάρχει: κι απολαμβάνουν έλεύθερα, ότι έπιθυμούν.

ι) Όξύτατο είναι και το πρόβλημα τής ανεργίας.

Οι άνεργοι σήμερα πολλαπλασιάζονται επικίνδυνα. Τα μηχανικά μέσα ξετόπισαν τα εργατικά χέρια. Τα χωριά έρημώθηκαν. Πολλά εργοστάσια έκλεισαν. Μια νέα τάξη πληβείων δημιουργήθηκε και κατέκλυσε τις πολιτείες. Άλλά και οι εργαζόμενοι αντιμετώπιζουν ένα σωρό δυσκολίες. Η εργατική τάξη είναι ο στόχος όλων των άντιχριστιανικών συστημάτων. Επιβάλλεται, λοιπόν, ο Έρεός να στραφεί με ιδιαίτερη αγάπη και ενδιαφέρον και προς αυτή τήν κατεύθυνση, πριν να είναι πολύ άργά. Η Έκκλησία πρέπει να προστατεύει τους άνεργους και να συμπαραστέκεται τους εργαζόμενους.

α) Νά και ή μετανάστευση. Το πρόβλημα δέν είναι νέο, μα οι διαστάσεις του είναι αφάνταστες. Η Ένορία διαρρέει. Και ο μετανάστης αντιμετώπιζει δυσκολίες και πειρασμούς μεγαλύτερους από τις δυνάμεις του. Κινδυνεύει να χαθεί για τήν οικογένειά του, για τήν Έκκλησία, για τήν Πατρίδα. Ο Έρεός δέν πρέπει να ξεχάσει τον άπόδημο ένορίτη και συμπολίτη του. Και εκεί πού είναι, και ή οικογένειά του, και όταν παλινοσσει, πρέπει ή Έκκλησία να τον άγκαλιάζει και να τον άνακουφίζει.

β) Η άστυφιλία. Είναι ή τάση των κατοίκων τής υπαίθρου να μετακομίζουν στα μεγάλα άστικά κέντρα. Τα τελευταία χρόνια αυτή ή μετακίνηση του πληθυσμού έγινε σε μεγάλη κλίμακα. Ο Έρεός πρέπει να παίξει κάποιο ρόλο και εδώ. Άφου γνωρίσει καλά τα αίτια, τους κινδύνους και τα πλεονεκτήματα τής άστυφιλίας, θα διαφωτίσει κατάλληλα τους συναθρώπους του και θα γίνει ο καλύτερος φίλος. Θα δεχθεί με στοργή και καλωσύνη τους κόλπους τής Ένορίας του τα νέα λογικά πρόβαρα τής ποιμνής του Χριστού, θα συνδεθεί μαζί τους και θα τους είναι πάντα ουσιαστικός συμπαραστάτης.

γ) Άλλά το πιο μεγάλο και το πιο δξύ πρόβλημα του συγχρόνου ανθρώπου, είναι το κοινωνικό πρόβλημα. Ένωσώ το χάσμα πού υπάρχει ανάμεσα στον πλούτο και τήν πείνα. Το πρόβλημα αυτό είναι άρχαιο. «Πλούσιος και πτωχός συνήνησαν άλλήλοις, άμφοτέρους ο Κύριος έποίησεν». Όμως ο πλούτος είναι δίκοπο μαχαίρι. Η κακή χρησιμοποίησή του δημιουργεί τα πιο δυσπέλυτα προβλήματα τής έποχής μας.

Βέβαια εύχής έργο είναι να θεθεί κάποτε τέρμα στην έμιστάλλευση του ανθρώπου και να εξασφαλισθούν ίσα δικαιώματα για όλους και ίδιες προϋποθέσεις για τή ζωή, αλλά με ειρηνικά μέσα και με τή διαφώτιση του λαού. Το κοινωνικό πρόβλημα όμως δέν λύεται με μια μονοκοτυλιά, ούτε με τή βία. Στην πραγματικότητα είναι πρόβλημα ήθικό. Η λύση του υπάρχει: στον Χριστιανισμό, στην Θρησκεία τής αγάπης, πού έχει μεγάλη πείρα πάνω σε κοινωνικά θέματα και πρέπει να αυξήσει τις προσπάθειές της στον ευάλισθητο αυτό τομέα.

δ) Τέλος, μέσα στην κοινωνία μας υπάρχουν και άλλα συτήματα σκοτεινά και ποικιλώνυμα καθώς και κίρσεις, πού ζητούν να παρασύρουν τους πιστούς σε ύποπτα μονοπάτια, όπως είναι: ο Μασωνισμός, ο Πνευματισμός, ο Χιλιασμός και τώρα τελευταία οι άνατολικές θρησκείες με τους Γιόγκα, Γκουρού κ.λπ. Και εδώ ή επαγρύπνηση του ποιμένος πρέπει να είναι διαρκής.

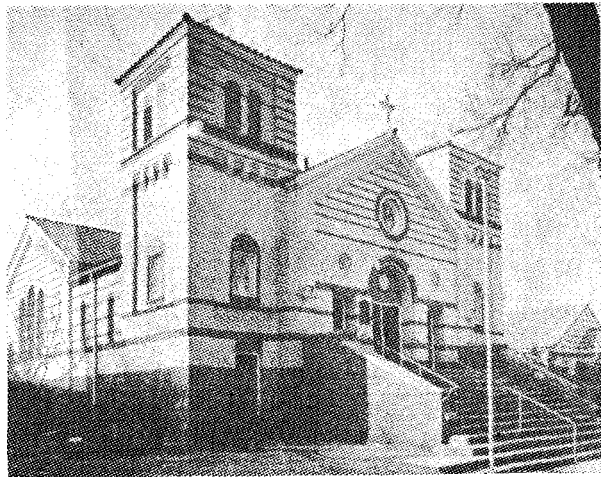
(Συνεχίζεται)

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΥ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

(Στά πλαίσια τής ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως)*

Τὸ πρῶτὸ τῆς 5ης Ἰουλίου, τελευταίας ἡμέρας τῆς ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως, ἐπισημάνθη ἀπὸ δυὸ γεγονότα. Τὸ πρῶτο εἶναι ἡ ἐπιμνημόσυνη δέησις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, ποῦ τελέσθη ἐστὴν μεγάλη αἴθουσα συνεδριάσεων τῶν μελῶν τῆς Συνελεύσεως με ἀφορμὴ τὴν 12ῃ ἐπέτειο τοῦ θανάτου του. "Ὅπως ὑπέμνησεν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος σὲ συγκινητικὴ καὶ συνασπαστικὴ εὐσύννοπη ὁμιλία του, ἡ εἰδησις τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ μεγάλου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κατὰ τὴν νύκτα τῆς 6ης - 7ης Ἰουλίου 1972 τοῦ μεταδόθη στὸ Χιούστον (Τέξας) κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς ΚΑ' Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἐπίσης ἐξιστέρησε δι' ὀλίγων πῶς οἱ Τοῦρκοι τὸν χαρακτήρισαν ὡς ἀνεπιθύμητον καὶ ἀρνήθηκαν νὰ δεχθοῦν νὰ μεταδῆ ἐστὴν Κωνσταντινούπολι· γιὰ νὰ συμμετάσχη ἐστὴν γενεθλίω ἀκολουθία. Ἀς σημειωθῆ, ὅτι μετὰ τὴ λήξιν τῆς ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς ὁ Ἅγιος Ἀμερικῆς ἀνεχώρησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ κατευθύνθη ἐστὸ χωριὸ τῆς Ἠπείρου Βασιλικό, ὅπου γεννήθη ὁ ἀοιδίμος Ἀθηναγόρας. Ἐκεῖ ὁ Σεβασμιώτατος ἐτέλεσε μνημόσυνο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ τούτου Πατριάρχου.

Τὸ δεύτερο σπουδαῖο γεγονός τὸ πρῶτὸ τῆς 5ης Ἰουλίου, ἦταν ὁ μνημειώδης χειρουργητικὸς λόγος, ποῦ ἐκφω-

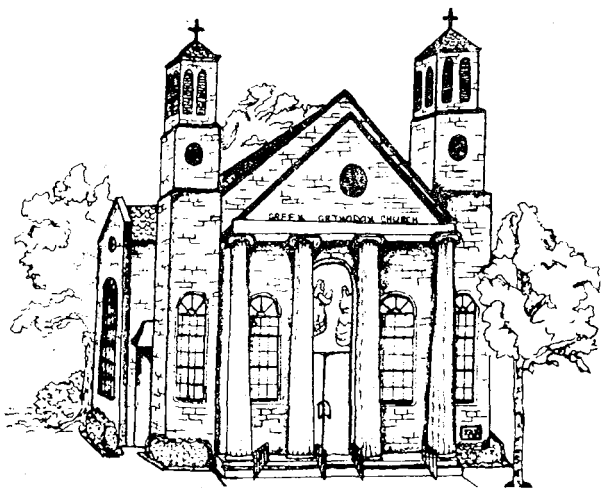

Ἡ ὀρθόδοξος ἐλληνικὸς ἱ. ναὸς τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης (CHEYENNE, WYOMING).

νήθηκε ἀπ' τὸν Ἐκπρόσωπο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Σταυρουπόλεως κ. Μάξιμο, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπικαιμένης τὴν ἡμέρα ἐκείνη λήξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως. Ὁ λόγος αὐτός, ποῦ διακρίνεται γιὰ τὴ γλαφυρότητα καὶ τὸ θαυστόχαστο περιεχόμενό του καὶ ἀποκαλύπτει τοὺς ἀρρήκτους δεσμοὺς, ποῦ συνδέουν τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀμερικῆς, ἔχει ἀμείση σχέσι με τὸν σκοπὸ τοῦ παρόντος Χρονικοῦ, διότι ἐκφράζει ἐπίσης τίς ἐξ αὐτοφίας καὶ αὐτηγόρας ἐγτυπώσεις ἐκ τῆς ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς τοῦ διακεκριμένου Σεβασμιωτάτου Σχολάρχου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης. Ὁ λόγος αὐτός ἔχει ὡς ἐξῆς:

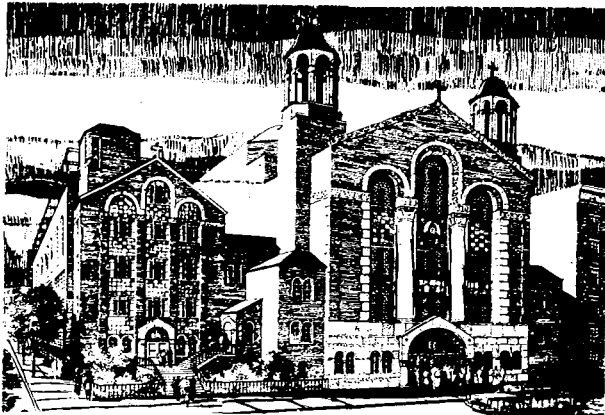
«Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε κ.κ. Ἰάκωβε, Θεοφιλέστατοι, Ἐξοχώτατε κ. Πρόεδρι τῆς Ἑλλάδος, καὶ Ἐντιμότατε κ. Γενικὸ Πρόξενε, Τίμιον Προεδυτέριον, Ἐντιμότατοι Ἀρχοντες, Ἐντιμα μέλη τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Συμβουλίου, τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων τῶν Κοινοτήτων καὶ Φιλοπτώχων Ἀδελφοτήτων, τῆς GOYA, τῶν λοιπῶν Ὄργανώσεων καὶ Στεγῶν, Ἐκπρόσωποι τῶν Μέσων Μαζικῆς Ἐνημερώσεως, Κύριοι καὶ Κυρίαί, Μέλη τῆς παρούσης ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως, καὶ λοιπὴ ἐκκλησιῆ Ὁμήνους.

Κατόπιν ἐλάβοῦς προσκλήσεως πρὸς τὴν Μητέ-

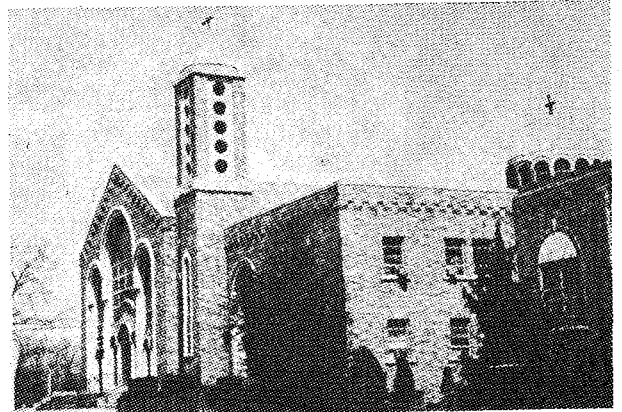

Ἡ ἑλληνικὸς ὀρθόδοξος ἱ. ναὸς τοῦ Ἐδαγγελισμοῦ ἐστὴ ΠΕΝΣΑΚΟΛΑ (FLORIDA).

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 44 τοῦ ὅπ' ἀρ. 1-2 τεύχους.

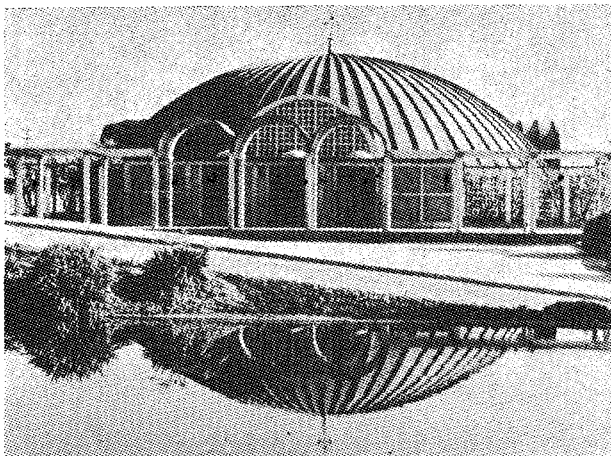
Ο ὀρθόδοξος ἑλληνικός Ι. ναός τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος (NEW YORK).

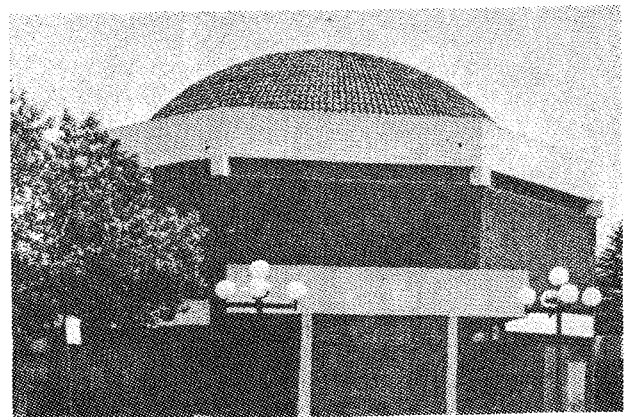
Ο ἑλληνικός ὀρθόδοξος Ι. ναός τοῦ ἁγίου Δημητρίου στή JAMAICA (NEW YORK).

ρα Ἐκκλησίαν, τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κυρίου Ἰακώβου καὶ τοῦ Μεγατοῦ Συμβουλίου, ἀπεισιάλην ἐνταῦθα, ὁμοφώνῳ διαγνώμῃ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ οὐρανοῦ Οἰκουμενικοῦ Παιδιαρχείου, ἵνα παρασιῶ εἰς τὴν παροῦσαν ΚΖ' Κληρικο-λαϊκὴν Συνέλευσιν καὶ χαιρετίσω ἐν πολλῇ χαρᾷ καὶ ψυχικῇ εὐφροσύνῃ, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τὰ ἐντιμα μέλη τῆς παρούσης Συνελεύσεως, εὐχηθῶ δὲ πλουσίαν καὶ θαυριλῆ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς εὐδόωσαν καὶ πλήρη ἐπιτυχίαν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πληρώματος τῆς Θεοσώσιου ταύτης Ἐπαρχίας τοῦ Θεόρου, τῆς περιλημμένης Ἀρχιεπισκοπικῆς Ἀμερικῆς, τὸ καύχημα καὶ ἐγκαλλώπισμα τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν ὁποίαν χάρει καὶ σεμνύνεται ὁ Οἰκουμενικός ἡμῶν Θεόρος.

Ἡ χάρις καὶ ἡ εὐλογία τοῦ παναγίου Θεοῦ, ἡ πνοὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας, συνάδενσαν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν βούλησιν τῶν ἀνέδρων καὶ ἀδήγησαν εἰς φιλοτιμους προσπαθειάς σας πρὸς τὴν τελικὴν ἐπιτυχίαν.

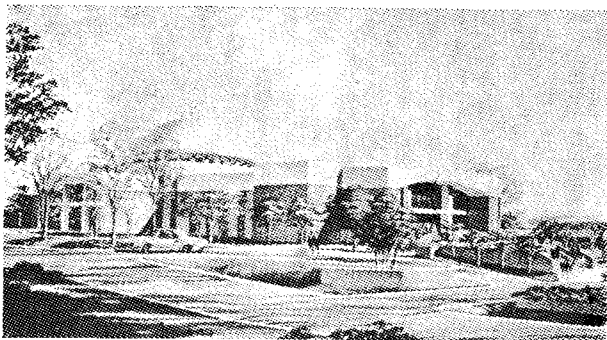
Ο ἑλληνικός ὀρθόδοξος Ι. ναός τῆς Ἀναργίρας σὸ OAKLAND (CALIFORNIA).

Ο ἑλληνικός ὀρθόδοξος Ι. ναός τοῦ ἁγίου Νικολάου σὸ FLUSHING (NEW YORK).

Κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμήν, θεωρῶ καθήκον, ὅπως ἀναφερθῶ πρωτίτως εἰς τοὺς πρωτεργάτας καὶ σκαπανεῖς, εἰς αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ἐθεμελίωσαν εἰς δυσχεμεῖσους καιροὺς καὶ χαλεπὰς περιστάσεις, τὴν ἐδῶ Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία κατὰ τὴν εἰκονικὴν παράστασιν τοῦ Εὐαγγελίου, ἀπὸ κόκκον συνάπεως ἠῤῥῆθη εἰς δένδρον εὐσκιόφυλλον ἐρριζωμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων καὶ ἐσθιρογμένον ἐπὶ τῆς πέτρας, με ἰσχυρὸν τὸν κορμὸν, θαλαροὺς τοὺς κλάδους καὶ πλουσίαν τὴν καρποφορίαν καὶ τὸν ἀμνητόν. Παροῦλλον οἱ κίνδυνοι τῶν ἰσχυρῶν ἀνέμων, δόιγησαν αἱ θύλλαι καὶ αἱ κταιγίδες καὶ τὸ φαινόμενον τῆς παλιμορίας, ἡ πλημμυρὸς καὶ ἡ ἀκατακτοί, οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ἐχθροί, πρὸς ἐπιβουλεύονται καὶ παρακαλύου τὴν σποράν, τὴν θλάσθην καὶ τὴν ἀνθήσιν. Τὸ δένδρον ἐρριζώθη, ἐβλάστησεν, ἤρθησε καὶ καρποφορεῖ. Γεμίτοι οἱ κλάδοι ἀπὸ τὸν πλούσιον καὶ εὐχνημον καρπὸν, κάμπτονται ὑπὸ τὸ βάρος τῆς πολυκαρπίας.

Εἶναι θεβαίως ἐχθρὸς ἐπικίνδυνος καὶ ἡ θαυριλῆς καρποφορία καὶ μάλιστα δόλιος καὶ ἐπίβουλος, ὅταν αὐτὴ δὲν διατίθεται ὅπου, ὅσον ὅταν καὶ ἐν οἷς δεῖ. Πλὴν ἡ κατανομὴ καὶ χρῆσις τῆς πλουσίας καρ-

Ο ελληνικός ορθόδοξος ι. ναός της Αγίας Τριάδος στο PHOENIX (ARIZONA).

ποφορίας, δὲν ὑπόκειται εἰς τὸν νόμον τῆς τυφλῆς ἀνάγκης, ὅπως εἰς τὴν σκληρὰν καὶ ἀτεγκτον φύσιν, ἀλλὰ χειραγωγεῖται καὶ κατευθύνεται ὑπὸ τοῦ ἀδιαφθόρου λόγου καὶ τῆς ἀγαθῆς βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς αὐτόν, ἀποτελεῖ ἀνταντικειάσιμον ὑπαρξιακὴν μονάδα καὶ προσωπικὴν ὑπόστασιν καὶ ἀξίαν.

Αἰωνία καὶ ἀληθὴς ἡ μνήμη τῶν πρώτων μεταρρασιῶν, τῶν γνωστῶν καὶ ἀγνωστων αὐτῶν ἡρώων, κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, οἱ ὁποῖοι ἔθεσαν στερεὸν τὸν θεμέλιον λίθον τῆς σημερινῆς μεγαλοπρεποῦς οἰκοδομῆς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς. Ἐπὶ τοῦ πάφου τῶν μεγάλων αὐτῶν πρωτοπόρων, προσφέρουμεν εὐλαβῶς τὴν μνήμην καὶ τὴν ἀνάμνησιν ἡμῶν σήμερον εἰς μνημόσυνον αἰώνιον. Ἐναποθέτομεν ὀλίγα πτωχὰ καὶ ἀπέροστα ἄνθη. Εἰς ἔνδειξιν δὲ αἰδίου εὐγνωμοσύνης, κλίνομεν εὐλαβῶς τὸ γόνυ καὶ τὸν σῆχένα πρὸς τῆς μεγάλης μορφῆς τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, δι' ὅσα ἐμὸχθήσε καὶ εἰργάσατο, διὰ τὴν μεγάλην του συμβολὴν, εἰς τὸ ἔργον τῆς θεμελιώσεως καὶ διοργανώσεως τῆς ἐδῶ Ἐκκλησίας. Ἄς ἐνθυμηθῆῖ ἡ μνήμη, ἄς ἀναπολήσῃ ἡ ἀνάμνησις, ἀλλὰ ἄς σιωπήσῃ ἡ γλῶσσα, διότι ὁμιλεῖ εὐγλωττότερον τῆς ἀτέχνου λαλιᾶς, ἡ ἱερὰ σιωπῆ.

Ἐπὶ τῶν θεμελιῶν τοῦ παρελθόντος, ἀνηγγεῖρη ἢ μεγάλη καὶ στερεὰ οἰκοδομῆ τοῦ παρόντος. Τὰ θεμέλια τῆς χθὲς καὶ ἡ λαμπρὰ καὶ ἐπιβλητικὴ οἰκοδομῆ τῆς σήμερον. Τὸ παρὸν περικλείει τὸ παρελθόν. Τὸ σήμερον, εἶναι ἡ ἐπεξεργασία τοῦ χθὲς καὶ ολοκλήρωσις τῆς αὐτοῦ. Εἰς τὴν χριστιανικὴν κοσμοθεωρίαν, ἡ ἀξιολογικὴ ἔννοια τοῦ χρόνου ἀνενίξεται ὑπὸ τὸ πρῶτον τῆς αἰωνιότητος. Τὸ παρὸν φέρει τὴν σφραγίδα τῆς πολυπλοκῆς τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ χαράσσει τὴν πορείαν τοῦ μέλλοντος. Προσιωνίζει τὸ μέλλον, τὸ ὁποῖον ἤδη εἶναι παρὸν ἐντὸς τοῦ παρόντος. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς, θεωρεῖται ἤδη καὶ ἀνενίξεται τὸ πλούσιον μέλλον, ἐντὸς τοῦ παρόντος. Σήμερον βλέπομεν καὶ τὴν αὐτοῦ καὶ ἀνενίξομεν μετ' ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην τὰ μεγάλα ἐπιτεύγματα τῆς αὐτοῦ.

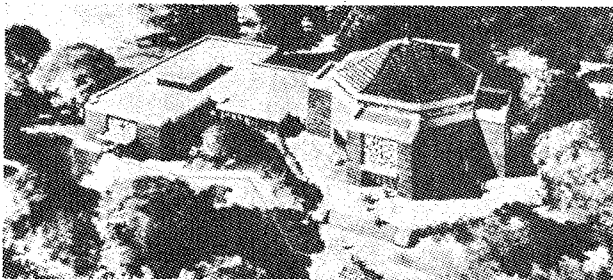
Ἡ παρουσία τοῦ ταπεινοῦ ἀπειταλμένου τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ

τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου εἶναι παρουσία καὶ συμμετοχὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὰ εὐλαβῆ μνημόσυνα τῶν ἀειμνήστων πρωτοπόρων ὁμογενοῦν, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν δόξῳ ζωῆς. Παρουσία καὶ συμμετοχὴ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀγαλλίασιν, διὰ τὰ ὅπως μεγάλα καὶ θαυμαστά ἐπιτεύγματα τοῦ παρόντος, ἀλλὰ καὶ παρουσία καὶ συμμετοχὴ εἰς τὴν ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν, διὰ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ μέλλοντος.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὡς αἰωνόβιος Θρόνος, πάντοτε παλαιός, πλὴν ἀείποτε νεάζων, σφύζει ἀπὸ ζωτικότητος καὶ ἀκμῆς. Μεταφρεθεῖ ἀπὸ τὸν γηραιὸν κορμὸν τοῦ θαλασσοῦς βλαστοῦ καὶ ἰσχυροῦς κλάδου, οἱ ὁποῖοι, ὡς νεόφυτα ἐλατῶν, ἀντλοῦν ἀπὸ τὸν ἱερὸν κορμὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὴν ἀπαρτῆστον πρὸς ἀνθησιν καὶ καρποφορίαν ζωτικὴν ἱκανάδα, ἀλλὰ καὶ μεταγγίζουσι τὸν ζωήροτον χυμὸν, διὰ τοῦ ὁποῖου τρέφεται ὁ γηραιὸς κορμὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Πόσον ἀγία καὶ ἱερὰ εἶναι ἡ μυστικὴ αὐτῆ ἀντίδοσις καὶ κοινωνία τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας καὶ τῶν περιλήμενων αὐτῆς θυγατέρων, τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν κλάδων, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ἱερῶν σκηνωμάτων τοῦ νέου κόσμου.

Ἡ Ἐκκλησία Ἀμερικῆς, ἐροῖζομένη εἰς τὸ αἰματοπότιστον ἔδαφος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, αὐξάνει, κραταιοῦται καὶ διαρκῶς ἐξελίσσεται, χωροῦσα ἐπὶ τὰ πρόσω, ὀριζοντίως καὶ καθέτως, εἰς βάθος καὶ ἔκτασιν. Τὸ μήνυμα τῆς ἄκρας ἱκανοποιήσεως καὶ ἐμπιστοσύνης τῆς Οἰκουμενικῆς Καθέδρας, τὰ σκισημάτια καὶ διώματα τῆς πνευματικῆς χαρᾶς, τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὰ ὀλόθεσμα συγκαρητήρια, διὰ τὴν ποδοδὸν καὶ τὴν συμβολὴν ἄλων ἡμῶν, διὰ τὸ ἀξίον θαυμασμοῦ καὶ ἐξάρσεως ἔργον σας, φέρει πρὸς πάντας ἡμᾶς κατὰ τὴν εὐσημον ταύτην συγγμῆν, ὁ ταπεινὸς ἐκπρόσωπος τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας.

Γνωρίζομεν τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσίν σας πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀλλὰ γνωρίζομεν καὶ γνωρίζετε ἐπίσης, διὰ τὰ αἰσθημάτια καὶ συναισθημάτια εἶναι ἀμοιβαῖα καὶ εἰλικρινῆ. Οἱ φρεσκοὶ παλμοὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς συμπέπουν, συ-κινοῦνται. Ἀποτελοῦν συγχορδίαν καὶ ἐνορχήστρωσιν κοινῶν αἰσθημάτων καὶ κοινῶν διώματων. Συνιστοῦν ἀλλωδίαν ἀπαλύτου ἐναρμονίσεως. Οἱ ἦχοι ἀπηχοῦν ἀμοιβαῖως καὶ αἰ φωναὶ ἀπικαλοῦν ἐκατέρωθεν. Τὰ προβλήματα σας εἰ-

Ο ελληνικός ορθόδοξος ι. ναός τοῦ Ἐθαγγελισμοῦ στο STAMFORD (CONNECTICUT).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«Ζωντανά κιονόκρανα».

Ἐπὶ τῷ ἑορτασμίῳ τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεὶμ ἀπέστειλε τὸ εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ παρόντος τεύχους δημοσιευόμενον μῆνυμα πρὸς τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν. Ἐν τῷ μνημῆματι τούτῳ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τονίζεται, ὅτι «ἂν ἰδιαίτερα σήμερα μᾶς ἀπασχολῇ τὸ θέμα ἄνθρωπος, οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι μᾶς λένε κατηγορηματικά, πὼς ἡ πορεία μας πρὸς τὸν ἄνθρωπο δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀποκλειστικὰ ἀνθρώπινη, ἀλλὰ πορεία θ ε α ν θ ρ ὠ π ι ν η. Γιὰ νὰ μὴ καταντή ἕνας ξηρὸς ἀνθρωπισμός, ἡ πορεία πρέπει νὰ εἶναι σὶν Χριστὸ καὶ μέσα σὶν Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, πὸν εἶναι ἡ Ἐκκλησία... Ὁταν ὁ ἄνθρωπος ἀοητῆται τὸν Θεό, τότε χάνει καὶ τὸν συνάνθρωπο. Ἀληθινὴ συνάντηση μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνον διὰ μέσον τοῦ Θεοῦ-ἄνθρωπου Χριστοῦ, ὅπως βιώνεται σὶν Ὁρθόδοξία μας». Ἡ βιωθεωρία τῆς Ἐκκλησίας «δὲν εἶναι ἀπολίθωμα. Δὲν εἶναι σκελετὸς χωρὶς πνοή. Οὔτε λειψυ-

νο πὸν σντηρεῖται σὶν φυγεῖο. Εἶναι ζωντανὴ δύναμη καὶ ἀπάντηση» σὶν «προκλήση» κάθε ἱστορικῆς στιγμῆς, ἐπαμένως καὶ τῆς σημερινῆς».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, οἱ νέοι πρέπει νὰ προσανατολίσουν τὴν μορφωτικὴν τῶν πορείαν «σὶν τοὺς μεγάλους στόχους τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης, ὅπως βιώνονται ὀρθόδοξα, γιὰ νὰ γίνουν τὰ ζωντανὰ κιονόκρανα, πάνω σὰ ὅποια θὰ στηθοῦν οἱ νέοι παρθενῶνες μιᾶς κοινωνίας, πὸν θὰ τὴν ἀπαρτίξουν ὄχι ἐξαρθρωμένες καὶ χαιτικές μορφές, ἀλλὰ ὠλοκληρωμένοι καὶ ἀληθινὰ ἐλεύθεροι ἄνθρωποι».

Αἱ ὑποδείξεις αὗται τοῦ Μακαριώτατου ἔχουν ἰδιαίτερα σημασίαν κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ ἔτους 1985, ὅπερ εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν νεότητα.

Βυζαντινὴ ψαλτικὴ παράδοσις.

Πρόσοιτον σημείωμα, ὅπερ ἐδημοσίευσαν εἰς τὰ «Νέα» οἱ «Ὡτιοβλεψίες», ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Πρὸ ἐτῶν εἴχαμε γράφει γιὰ τὰ λευκώματα δι-

ναι καὶ ἰδικά μας. Μᾶς δίδουν ἀφορμὴν διὰ σκέψεις, ἀσκέψεις, διασκέψεις καὶ ἀποφάσεις. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐνεργεῖ καὶ ἀποφαίνεται περὶ ὑμῶν, πάντοτε ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐξ ἀγάπης, διότι πιστεύει εἰς τὸ ὀρθόδοξον πνεῦμα καὶ φρόνημα, τὸ ὅποιον διαπνέει τὰ ἔργα καὶ τὰς ἀποφάσεις σας. Πιστεύει εἰς τὰς ἀγαθὰς ὑμῶν προθέσεις ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς ὑψηλοὺς σκοποὺς τοὺς ὁποίους αὕτη στοχάζεται. Πιστεύει διὲ ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς, ὑπὸ τὴν φρονετηνὴν ἡγεσίαν πὸν προκαθημένον αὐτῆς, προσφέρει καὶ ἐκδραματίζεται ὑπὲρ διατηρήσεως, ἀλλὰ καὶ προβολῆς τῆς ὀρθόδοξου πίστεως καὶ προγονικῆς σοφίας, τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Τρανὴ ἀπόδειξις τούτου, τὰ μεγάλα ἐπιτεύγματα τῆς ἐδῶ ὁμογενείας, εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως, τῆς κοινωνικῆς προόδου, τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης καὶ τῶν γραμμάτων. Εἶναι ὀρατὸν πανταχόθεν τὸ ὕψος, εἰς τὸ ὅποιον ἀνῆλθεν τὸ ὁμογενὲς σποικεῖον τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἰδιαίτερα ἡ θέσις, τὴν ὅποιαν κατέχει ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας ἡ φωνὴ ἀκούεται πάντοτε καὶ πανταχοῦ.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, περιβάλλει μὲ ἀπόλυτον ἀγάπην, στοργὴν καὶ ἐμπιστοσύνην, τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον κύριον Ἰάκωβον, ἐπιμῶ τὸ ἔργον του καὶ ἐξαιρεῖ τὴν φαινήν του προσωπικότητα. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰάκωβος, ἐπεβλήθη εἰς τὸν ὀρθόδοξον καὶ διαχριστιανικὸν κόσμον, ὡς φωνετὴν ἐκκλησιαστικὴν φροσιγνομία.

Ἡ καλλιέργεια διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ ἀσκήσεως, τῶν ὑπὸ τῆς φύσεως προσόντων, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, δημιουργεῖ τοὺς θεοῦς καὶ μεγάλους. «Ἡ φύσις αἰεὶ διανέμει καθάπερ φρόνιμος ἄνθρωπος, ἕκαστον τῷ δυναμένῳ χρῆσθαι. Προσῆκει γὰρ τῷ ὄντι

ἀληθῆ δοῦναι μᾶλλον αὐτοὺς ἢ τῷ ἀλλοῦς ἔχοντι προσθῆναι ἀληθειάν». Καὶ κατ' ἀναλογίαν, τὰ ἀληθῆ τὰ ἀπὸ τῆς φύσεως, τελειοῖ ἡ ἀλήθεια τῆς χάριτος, θὰ ἔλεγον οἱ Πατέρες. Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος δὲν ἐδέχθη τὰ ἀπὸ τῆς φύσεως χαρίσματα ὡς ἀπλὰ διακοσμητικὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ ἔθεσεν αὐτὰ εἰς κίνησιν καὶ ἐνεργεῖαν, πρὸς δημιουργίαν. Ἡ ἐπιτέλεια εἶναι πάντοτε πορεία τοῦ «δυναμει» πρὸς ἐνεργεῖαν.

Πετηκονταετία ἐν τῇ ἱεροσύνῃ, εἰκοσιπενταετία, ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς. Δύο τίμια ἰαθῆλαῖα, καθαρὰς δημιουργίας, προσφορᾶς καὶ θυσίας, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἀκάματος ἐργάτης εἰς τὸν ἀμπελώνα τῆς Ἐκκλησίας, πλούσιος εἰς δημιουργίαν καὶ παραγωγὴν, δεξιὸς οἰακοσιτόφος ἐν τῇ διοικήσει, ὠδήγησε διὰ μέσον θνελλῶν, ὑφάλων καὶ σκοπέλων τὴν ὀρθόδοξον ὀμάδα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τὸν γαλήνιον ὄρμον, ὅπου ἡ σχετικὴ πάντοτε διὰ τὸν ὑπεύθυνον, ἡρεμία τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ συναισθήματος. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, Πατριαρχης καὶ Σύνοδος, ἐκφράζει δι' ἐμοῦ, τοῦ ταπεινοῦ αὐτοῦ ἐκπροσώπου, εἰς τὴν Κληροκολαϊκὴν ταύτην Συνέλευσιν, ὀλόθεσμα τὰ συγχαρητήρια, πλήρη τὴν ἱκανοποίησιν διὰ τὸ ἔργον, ὅπερ ἐπιτελεῖ, ἀπόλυτον τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ συμπαραστάσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὸν τίμιον καὶ ἐστεφανωμένον Ἱεράρχην, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς Ἰάκωβον».

Στὸ ἐπόμενον τεύχος τῆς Ἐκκλησίας θὰ δημοσιεύσωμε τὸ Β' μέρος τοῦ θαρυστημάντου λόγου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως κ. Μαξίμου καὶ θὰ μιλήσωμε γιὰ τὸ ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν τῆς ΚΖ' Κληροκολαϊκῆς ἐπίσημο δεῖπνο.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

οικων "Τὰ πάθη τὰ σεπτά" και "Ο Ἀκάθιστος Ὑμνος", πὸν περιέχουν ἡχογραφεμένες τις ἀκολουθίες τῶν ἡμερῶν τοῦ Πάσχα, ἀπὸ τὸ καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. "Ἐνα νέο λεύκωμα τώρα, μὲ τίτλο "Χριστογέννα - Θεοφάνεια" και ὑπότιτλο "Ἡ ψαλμική παραδόση τοῦ Ἁγίου Δωδεκαημέρου εἰς τὸν πάνσεπτο καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως", ζωντανή κι αὐτὸ ἡχογράφηση ὕμνων τοῦ δωδεκαημέρου 24 Δεκεμβρίου - 6 Ἰανουαρίου, συμπληρώνει μίαν τριλογία μὲ τοὺς ὡραιότερους ἐκκλησιαστικούς μας ὕμνους. Καὶ αὐτὸ εἶναι παραγωγή τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου Λονδίνου. Στις πέντε δίσκους περιέχονται ἐπιλογὲς ἀπὸ τὴν ἀσματολογία τῶν Χριστογέννων (δύο δίσκοι), τῆς ἐορτῆς τῆς Περταμῆς και τοῦ Ἁγίου Βασιλείου (ἕνας δίσκος), και τῶν Θεοφανείων και τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ (δύο δίσκοι). Τὸ 52σέλιδο δίγλωσσο (ἑλληνικὰ - ἀγγλικὰ) φυλλάδιο περιέχει κείμενα γιὰ ἐορτολογικὰ και ὑμολογικὰ θέματα αὐτῶν τῶν ἡμερῶν, τὰ κείμενα τῶν τροπαρίων, και φωτογραφίες ἀπὸ τις τελετές».

Εἶναι περιττὸν νὰ ἐξασπῆ ἡ σημασία τῆς προσφορᾶς τοῦ νέου λευκάματος, περὶ ἀποτελεῖ νέαν συμβολὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς διαδόσεως εἰς τὸν Δυτικὸν κόσμον τῶν θησαυρῶν τῆς ὀρθοδόξου βυζαντινῆς παραδόσεως.

Ἐκθέσεις Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης.

Πρέπει ἰδιαίτερος νὰ ἐξασπῶν αἱ προσφάτως ὀργανωθεῖσαι ἐκθέσεις ἔργων ἐκκλησιαστικῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα συνεχίζουν και ἀνανεώνουν τὴν σχετικὴν ἐλληνορθόδοξον παράδοσιν. Πρὸκειται ἀπ' ἐνὸς διὰ τὴν Α' ἀτομικὴν ἐκθεσὴν Βυζαντινῆς Ξυλογλυπτικῆς τοῦ αἰδέου π. Ἐμμανουὴλ Καλαϊτζάκη, ἡ ὁποῖα ἐλειτούργησε τὸν Νοέμβριον εἰς τὸ Κέντρον Βιβλίου και Ἐπικοινωνίας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, και ἀπ' ἑτέρου διὰ τὴν Ἐκθεσὴν Ἁγιογραφίας, ἡ ὁποῖα τὸν Δεκέμβριον ὀργανώθη ὑπὸ τοῦ Πανελληνίου Συλλόγου Ἁγιογράφων εἰς τὸ Πνευματικὸν Κέντρον τοῦ Δήμου Ἀθηναίων και περιέλαβεν, ἐκτὸς τῶν ἀγιογραφιῶν, και ἔργα ξυλογλυπτικῆς και ψηφιδογραφίας.

Αἱ Ἐκθέσεις αὐταὶ ἐπεδίωξαν νὰ προσβάλουν τὴν συνέχισιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκαστικῆς παραδόσεως και νὰ ὑποβοηθήσουν τὴν ἀξιοποίησιν και ἀνάδειξιν τοῦ ἔργου ταλαντούχων μισαγωγῶν τῆς παραδόσεως αὐτῆς. Ὅθεν γενικὴ εἶναι ἡ εὐχή, ὅπως ἡ προσπάθεια αὕτη συνεχισθῆ, οὐσηματοποιηθῆ και θεομοθετηθῆ, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς μίαν εἰδολογικὴν ἀνανέωσιν τοῦ σταθεροῦ και ἀναλλοίωτου ἀναγωγικοῦ και μισαγωγικοῦ στοιχείου τῆς Ἑλληνορθόδοξου Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης.

Πάντοτε ἀναγκαία.

Ὁρθῶς ἐπεσημάνθησαν και ἐσχολιάσθησαν ὑπὸ τοῦ Τύπου δύο κύρια ἄρθρα, δημοσιευθέντα τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1984 εἰς τὰς σοβιετικὰς ἐφημερίδας

«Πράβδα» και «Σοβιέτκαγια κουλτούρα», ὡς και ἕτερον προαισέλιδον ἄρθρον, δημοσιευθὲν πάλιν εἰς τὴν «Πράβδα» τῆς 21ης Ὀκτωβρίου 1984. Τὰ ἄρθρα ταῦτα ἀπ' ἐνὸς ἀποτελοῦν ὁμολογίαν περὶ τῆς ἀξιομένης ἐπιροῆς τῆς Θεοσκείας ἐπὶ τῶν νέων και περὶ τῆς ἀποτυχίας τῆς μέχρι τοῦδε ἀθεϊστικῆς προπαγάνδας και ἀπ' ἑτέρου εἰσηγοῦνται τὴν σκληρὴν τῆς σιάσεως ἔναντι τῆς Θεοσκείας και τὴν καλύτεραν ὀργάνωσιν τῆς ἀντιθεοσκηντικῆς ἐκστρατείας.

Τὰ δημοσιεύματα ταῦτα παραδειροῦν, ὅτι ἡ Θεοσκεία, ὡς και πᾶσαι αἱ ἐκφάνσεις τοῦ ἀνωτέρου πνευματικοῦ θίου και πολιτισμοῦ ἀναποκρίνονται εἰς ἐμφύτους ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπίνης ὑπόξεως και εἶναι εἰς τὴν βαθντέραν οὐσίαν τῶν ὑπερφυλικῶν και ὑπεροικονομικῶν, οὐδόπως διεπόμενα ὑπὸ τῆς φεισότητος και μεταβολῆς τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν. Ἡ Θεοσκεία εἶναι πάντοτε ἀναγκαία ὡς λυρωτικὸς παράγων ἀντιμειωπίσεως ἀναποφεύκτων ὀριακῶν καταστάσεων (λ.γ. τῆς ἐνοχῆς, τοῦ θανάτου, τῆς ἀνιάτου ἀσθενείας), αἱ ὁποῖαι πάντοτε θὰ ἐφίστανται ἀκόμη και ἐὰν ἄρθοῦν πᾶσαι αἱ μορφαὶ τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας και ἐκμεταλλεύσεως.

Ἀπαράδεκτον φαινόμενον.

Συμφώνως πρὸς τὰ δημοσιεύματα τοῦ Τύπου ἡ πρόσφατος δημοσίευσιν τῆς Ἐκθέσεως τῆς Διεθνοῦς Ἀνωστίας ὑπέμνησε διὰ μίαν ἀκόμη φορᾶν, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα ἀπειλοῦνται ἢ παραβιάζονται καταφύτως ὑπὸ πολλῶν καθεστῶτων, εἰς Ἀσίαν και Ἀνατολήν, εἰς Βορρᾶν και Νότιον. Ἐκτελέσεις μετὰ συνοπτικὴν δίκην, συλλήψεις και φυλακίσεις ἀνευ δίκης, ἐξορία, καταδίκαι εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα, θολοφονία, σιγαπέδα πολιτικῶν κρατουμένων, χρῆσις ψυχοφαρμάκων εἰς πολιτικὰ ψυχιατρεία, ἐξαφανίσεις πολιτῶν, διώξεις πολιτικῶν ἀντιπάλων, ἀπάνθρωπα και βάνανσα βασανιστήρια, μασιγώσεις και ἀκρωτηριασμοὶ και ἄλλα παρόμοια συμβαίνουν δύνοτος τοῦ 20οῦ αἰῶνος, διὰ νὰ σιγματίζωσιν ἴσσοι τὸν πολιτισμόν, ὅσον και τὴν ἐν πολλοῖς ἐνοχον σιωπὴν μας.

Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρός, ἵνα ὁ πεπολιτισμένος κόσμος συσπειρωθῆ διὰ τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἀπαράδεκτου φαινομένου, κατὰ τὸ ὁποῖον αἱ ὀργανούμεναι συγγάκις διαμαρτυροῦνται διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ ἢ διὰ τῆς ὀργανώσεως λαϊκῶν συγκεντρώσεων και πορειῶν ἀναφέρονται μόνον εἰς τὰς ἰδεολογικὰς ἀντιθέτους χώρας, ἐνῶ διὰ χώρας ἰδεολογικῶς ὁμόφρονας ἐπιδεικνύεται εἴτε σιγρονοκαμηλισμός, εἴτε κνικὴ κατάφασιν ἢ και δικαίωσις τῶν συμβαινόντων.

«Ἐξω οἱ νόμοι ἀπ' τὸ κορμί μας».

Ἀνεξαρτήτως τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ κατὰ πόσον ἦτο δοδικαιολογημένη ἢ ὄχι ἡ ἐτεροχρονισμένη δίωξις μερικῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι πρὸ τινων μηνῶν ἠπέγραψαν δῆλωσιν, ὅτι ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς ἐκτιρώσεως, δεόν νὰ τονισθῆ ὅτι τὸ ἀναγεωθὲν ἐσχάτως σῦνθημα ὑπὲρ τῆς γενικῆς νομιμο-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ίερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ τῆς 18ης Ἰανουαρίου 1985

Μνημόσυνο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν κληρικῶν ποῦ ἔπεσαν κατὰ τὴν περίοδον τῆς ξενικῆς κατοχῆς ἔγινε τὴν Κυριακῇ 20 Ἰανουαρίου, ὥρα 10.15' π.μ. στὸν Καθεδρικό Ναὸ Ἀθηνῶν. Προέστη καὶ ἐκφώνησε ἐπιμνημόσυνο λόγο ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ.

* * *

Ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀνακοινώθηκε ὅτι οἱ ἀπόψεις Ἐπισκόπου, ποῦ δημοσιεύθηκαν χθὲς (17.1.85) σὲ ἀπογευματινὴ ἔφημερίδα ἀποτελοῦν προσωπικὲς τοῦ θέσεις καὶ δὲν ἀπηχοῦν τὴ θέση τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἔχει ἐπίσημα διατυπωθεῖ μὲ συνοδικὸ ἔγγραφο στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας (συνάπτεται ἀντίγραφο τοῦ ἐγγράφου).

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι κατηγορηματικὰ ἀντίθετη στὴν κατάργηση τῶν ποιμαντικῶν τμημάτων τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καὶ τῆ συγχώνευσή τους. Τὸ Τμήμα Θεολογίας, ἐξ ἄλλου, τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μὲ τηλεγράφημα τοῦ πρὸς τὸν Πρόεδρο τοῦ ΕΣΑΠ διαμαρτύρεται γιὰ τὴ Σύγκλητος προχώρησε σὲ διατύπωση γνώμης ἀντίθετης πρὸς τὴ γνώμη τῶν Τμημάτων (Θεολογίας καὶ Ποιμαντικῆς), οἱ Γεν. Συνελεύσεις τῶν ὁποίων μὲ συντριπτικὴ πλειοψηφία ἀποφάσισαν τὴ διατήρηση τῶν δύο Τμημάτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἡ διαμαρτυρία αὐτὴ κοινοποιήθηκε καὶ στὴν Ἱερά Σύνοδο.

Σαφῶς τὸ ἄρθρο τοῦ Ἐπισκόπου ἐκφράζει τὶς προσωπικὲς τοῦ ἀπόψεις καὶ μόνο.

Τὸ σχετικὸν ἔγγραφο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (ἀρ. πρ. 3758/1957/19.12.84) πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἱεροσκευμάτων (Ἐθνικὸν Συμβούλιον Ἀνωτάτης Παιδείας) ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν Συνεδριαν Αὐτῆς τῆς 11.12.1984 ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 132)21.1.1984 ὑμετέρου ἐγγράφου, ἐμελέτησε τὸ θέμα τῆς συγχωνεύσεως τῶν Θεολογικῶν καὶ Ποιμαντικῶν τμημάτων τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης καὶ ἀπεφάσισεν νὰ θέσῃ ὑπ' ὄψιν ὁμῶν τὰ ἐξῆς:

ποιήσεως τῶν ἐκτιρώσεων εἶναι ἀσπύριον καὶ ἀνυπόθετος.

Πολλὰ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν φαινογραφίαν γυναικείας διαδηλώσεως ὑπὲρ τῆς νομιμοποιήσεως ταύτης μὲ τὸ σύνθημα: «Ἐξω οἱ νόμοι ἀπ' τὸ κορμί μας». Ἀλλὰ διὰ τῆς αὐτῆς λογικῆς καὶ αἱ φρονεῖται διὰ τῆς ἐκτιρώσεως — ἀναμφισβητήτως ζωντανῆ — ἀνθρώπων ὑπάρξεις θὰ ἐβόων καὶ θὰ ἐκραζον: «Ἐξω ὁ φονικὸς νόμος ἀπ' τὸ κορμί μας». Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ τις, δὶον ἐπὶ πλέον λάβῃ ὑπ' ὄψιν, οὐκ ἔστι

»Ἡ Ἱερά Σύνοδος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δεχθῇ τὴν συγχώνευσιν, κατ' οὐσίαν κατάργησιν τῶν ποιμαντικῶν τμημάτων τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν. Πιστεύει ὅτι ἰσχύει ἔτι περισσότερο σήμερον ὁ λόγος ὑπάρξεως τῶν ποιμαντικῶν τμημάτων τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, τούτεστιν ἡ «εἰδικὴ κατάρτισις στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας, κληρικῶν, μοναχῶν καὶ λαϊκῶν, πρὸς ἐπ' ἀνδρῶσιν θέσεως ἐκκλησιαστικῆς διακονίας (ἄρθρ. 2 τοῦ Π.Δ. 434/77). Δεδομένων τῶν πνευματικῶν καὶ ποιμαντικῶν ἀναγκῶν τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων, ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάπτυξις καὶ ὁ περαιτέρω ἐμπλουτισμὸς τῶν ποιμαντικῶν τμημάτων καὶ δι' ἄλλων νέων μαθημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ διευκολύνουν τοὺς ἐργάτας τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν παρουσίαν καὶ δράσιν των εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον» χαιρετίζει τὴν εἴσοδον εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν ποιμαντικῶν τμημάτων μαθημάτων, ὅπως ἡ Ἐγκληματολογία (Θεολογικὴ Θεώρησις), μὲ ἔμφασιν εἰς τὴν πρόληψιν τοῦ ἐγκλήματος, ἡ ποιμαντικὴ ψυχολογία τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν, ἐξομολογητικὴ, κοινωνιολογία, μὲ ἔμφασιν εἰς τὴν σύγχρονον δομὴν τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας καὶ κοινωνίας γενικότερον, ἡ Μουσικολογία, Βυζαντινὴ Μουσικὴ καὶ Ψαλτικὴ, Διδασκαλία διαφορῶν Ἱεροσκευῶν καὶ Ἱεροσκευτικῶν κινήματων, Ἐκκλησιαστικὸ, οἰκογενειακὸ Δίκαιο, ὡς καὶ Νομοκανονικὰ πλάσια ἀσκήσεως τοῦ ποιμαντικοῦ Λειτουργήματος, Ἱεραποστολική, ὡς καὶ μαθήματα ἀναφερόμενα εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ἰδιουσίαν τῶν Χωρῶν καὶ τῶν Πολιτισμῶν τοῦ Μεσογειακοῦ χώρου, εἰς τὸν ὁποῖον καλεῖται ἡ Ὁρθοδοξία, ἰδιαίτερος σήμερον, εἰς μίαν δυναμικὴν παρουσίαν.

»Πάντα ταῦτα ὄχι μόνον διαφοροποιοῦν τὸ γνωστὸν ἀντικείμενον τῶν ποιμαντικῶν ἀπὸ τῶν Θεολογικῶν τμημάτων ἀλλὰ καὶ καθιστοῦν λίαν ἀπαραίτητον τὴν ὑπαρξίν καὶ λειτουργίαν τῶν Ποιμαντικῶν Τμημάτων, ἐπ' ὠφελεία τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Κοινωνίας καὶ τῶν Θεολογικῶν Γραμμάτων.

»Ὅθεν ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀντιτίθεται παντελῶς εἰς τὴν συγχώνευσιν τῶν ποιμαντικῶν τμημάτων. Ἐπιθυμεῖ δὲ νὰ ζητήσῃ τὴν δημιουργίαν ἰδιαίτερου κύκλου Θεολογικῶν σπουδῶν, οὕτως ὥστε νὰ σπουδάζουν τὴν Ἱεράν Ἐπιστήμην ἄτομα κατάλληλα καὶ ἐπιθυμοῦντα νὰ διακονήσουν τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Ἀρχιμ. Ἰάκωβος Παπαθανασίου - Γκίνης».

τοῦ ἀνθρώπου ἀποφαίνονται, ὅτι ἡ ἐκτιρώσις ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει εἶναι ἐξ ἐπόψεως ψυχολογικῆς φρονικῆς ἢ διαβρωτικῆς καὶ διὰ τὴν ἰδίαν τὴν μητέρα;

Τὰ δημιουργούμενα ἐκ αἴης μὴ γενικῆς νομιμοποιήσεως τῶν ἐκτιρώσεων προβλήματα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀντιμετωπιθοῦν διὰ πλέον θαρραλέας καὶ πλέον χριστιανικῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, προγραμματιζομένης κατὰ τὴν σχετικὴν συντόνου συνεργασίας τῆς Πολιτείας μετὰ τῆς Ἐκκλησίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ίερά Μητρόπολις Κεφαλληνίας

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 38 παράγρ. 2 του Ν. 590)1977 «περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίερας Συνόδου «περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν την κενήν οργανικήν θέσιν τακτικού έφημερίου του Ίερού Ναού Αγίου Σπυρίδωνος - Μεταμορφώσεως του Σωτήρος - Αγίας Τριάδος Αργοστολίου, καλούμεν τους θουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσίευσέως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν της άνωτέρω θέσεως.

Έν Αργοστολίω τῆ 8ῆ Ίανουαρίου 1985

† Ο Κεφαλληνίας ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ίερά Μητρόπολις Λήμνου

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 38 παράγρ. 2 του Ν. 590)1977 «περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίερας Συνόδου «περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν τας κενάς οργανικές θέσεις τακτικῶν έφημερίων των Ίερών Ναών 1) Αγίας Τριάδος (Καθεδρικού) Μυρίνης, 2) Αγίου Παντελεήμονος Μυρίνης, 3) Εύαγγελισμού της Θεοτόκου Μούδρου, 4) Αγίου Δημητρίου Κοντοπουλίου, 5) Αγίου Γεωργίου Αττικής, 6) Αγίου Δημητρίου Ομωνύμου Κοινότητας, 7) Αγίας Μαρίνης Νέας Κούταλης, 8) Αγίου Δημητρίου Κοντιᾶ, 9) Εισοδίων της Θεοτόκου Βάρους, 10) Εισοδίων της Θεοτόκου Πορτιανού, 11) Κοιμήσεως της Θεοτόκου Τιμανδρίων, 12) Αγίου Γεωργίου Καλλιόπης, 13) Αγίου Γεωργίου Κάσπακα, 14) Γεννήσεως του Χριστού Ρωμανού, 15) Αγίας Μαρίνης Λειβαδοχωρίου, 16) Γεννήσεως του Χριστού Αγίου Εύστρατιου, καλούμεν τους θουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσίευσέως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν των άνωτέρω κενῶν θέσεων.

Έν Μυρίνη τῆ 8ῆ Ίανουαρίου 1985

† Ο Λήμνου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ίερά Μητρόπολις Τρίκκης και Σταγῶν

Έχοντες ύπ' όψει: α) την ύπ' αριθ. 42)8.1.1985 απόφασιν Ήμῶν, β) τας διατάξεις του άρθρου 25 του Νόμου 817)1978 «περί θέσεων Ίεροκηρύκων εκ μετατροπής οργανικῶν θέσεων Διακόνων» προκειμένου να πληρώσωμεν δύο κενάς θέσεις Ίεροκηρύκων της Ίερας Ήμῶν Μητροπόλεως, καλούμεν τους θουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα όπως έντός μηνός από της δημοσίευσέως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ απαιτού-

μενα δικαιολογητικά διά την κάλυψιν των άνωτέρω κενῶν θέσεων.

Έν Τρίκάλοις τῆ 8ῆ Ίανουαρίου 1985

† Ο Τρίκκης και Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Ήλείας και Ώλένης

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 38 παράγρ. 2 του Ν. 590)1977 «περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίερας Συνόδου «περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν τας κενάς οργανικές θέσεις τακτικῶν έφημερίων των Ίερών Ναών 1) Αγίου Σπυρίδωνος Σκουροχωρίου και 2) Αγίων Θεοδώρων Κολλυρίου, καλούμεν τους θουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσίευσέως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν των άνωτέρω κενῶν θέσεων.

Έν Πύργῳ τῆ 21ῆ Ίανουαρίου 1985

† Ο Ήλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 38 παράγρ. 2 του Ν. 590)1977 «περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίερας Συνόδου «περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν τας κενάς οργανικές θέσεις τακτικῶν έφημερίων των Ίερών Ναών 1) Αγ. Αθανασίου Δήμητρας Αγιάς, 2) Αγ. Δημητρίου Μαρμαρίνης Αγιάς, 3) Αγ. Δημητρίου Ποταμίας Αγιάς, 4) Αγ. Νικολάου Μελιδοίας Αγιάς, 5) Αγ. Κωνσταντίνου Βρυναίνης και 6) Αγ. Γεωργίου Ζαγοράς, καλούμεν τους θουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσίευσέως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν των άνωτέρω κενῶν θέσεων.

Έν Βόλῳ τῆ 22α Ίανουαρίου 1985

† Ο Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Καρπενησιού

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 38 παράγρ. 2 του Ν. 590)1977 «περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίερας Συνόδου «περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν την κενήν οργανικήν θέσιν τακτικού έφημερίου του Ίερού Ναού Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Πρασιάς - Εύρυτανίας, καλούμεν τους θουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημο-

σιεύσεως τῆς παρουσίας ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Καρπενησίῳ τῇ 22α Ἰανουαρίου 1985

† Ὁ Καρπενησίῳ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἁγίων Ἀποστόλων Λυκοτράφου καὶ 2) Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου Πιπερίτης, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Καλαμάτῃ τῇ 1η Φεβρουαρίου 1985

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον

Π ρ ὀ ς

τὸν Ἱερέα Γεώργιον Σαραντιδῆν

Ἄγνωστου διαμονῆς

Καλεῖσαι νὰ ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου τῇ 6η Μαρτίου 1985, ἡμέρα Τετάρτη καὶ ὥρα 5η μ.μ. ἵνα δικασθῆς ὡς κατηγορούμενος, περὶ τῆς κατηγορίας ἀπελογηθῆς ἐνώπιον τοῦ ἐκτελούντος χρέη ἀνακριτοῦ Ἁρχιμ. Καλλίστου Ροδοπούλου.

Προσπεδιηλουμέν σοι, ὅτι ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ὡς ἄνω ἡμέρα τε καὶ ὥρα, θέλεις δικασθῆ ἑρήμην.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18η Δεκεμβρίου 1984

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Πρωτοβαθμίου

Συνοδικοῦ Δικαστηρίου

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Ἁρχιμ. Ἰγνάτιος Λάππας

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως ΑΝΘΙΜΟΣ

Δ Ι Ε Υ Θ Υ Ν Τ Η Σ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Α Ι

A) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 800 ἐτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἁρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, Μήνυμα πρὸς τὴν σπουδάζουσα Νεολαία.

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἐκκλησία καὶ διάλογος.

Μητροπ. Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, Ὁ Εὐβόιος Νεόφυτος καὶ τὸ «Λέσβιον» Μουσικὸν Σύστημα.

Μητροπ. Γυθιέου Σωτηρίου, Τὸ ὄνομα Χριστιανός.

Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ ἡ ἀγωγή τῶν νέων.

Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Ὁ Νέας Πελαγονίας Νικόλαος (†).

Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, Σύντομος ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τοῦ θεσμοῦ τῆς κοινοκτημοσύνης καὶ χριστιανικῆ θεώρησις τοῦ πλοῦτου.

Χρυσοστόμου (Γερασίου) Ζαφείρη, Μητροπολίτου Περιστερίου, Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης (ἀναμνήσεις — βιώματα — δραματισμοί).

Μητροπ. πρ. Παραμυθίας Τίτου, Σχέσις Ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας.

Ἐνθρόνισις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σεργῶν καὶ Νιγρίτης κ. Μαξίμου.

Μάρκου Α. Σιώτου, Ὁμ. Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἡ διδασκαλία τοῦ ἱεροῦ Φωτίου περὶ τῆς βλασφημίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τὸ ποιμαντικὸν ἔργον σήμερον (Χρονικόν, εἰσηγήσεις, πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας).

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἐντυπώσεις ἐκ τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ. 721.073

Προστάμενος Τυπογράφος: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 8, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.078.